

ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต
ของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต

อรรถพล อำพัน

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต
ของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต

อรรถพล อำพัน

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

THE SIDE EFFECTS OF EXCISE TARIFF RATES
ON TOBACCO PRODUCTS TO EXCISE DEPARTMENT

ATTAPHOL AMPHAN

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE MASTER DEGREE OF PUBLIC ADMINISTRATION
GRADUATE SCHOOL OF PUBLIC ADMINISTRATION

BURAPHA UNIVERSITY

2022

COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ อรรถพล อัมพันธ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

.....
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณกร ทาวะรัมย์)

กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

.....
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีรพงษ์ บัวห่อ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรี ไชยมงคล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

62930011: รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต; รป.ม.

คำสำคัญ: ภาษีสรรพสามิต, ยาสูบ, การกำหนดพิกัดภาษี

อรรถพล อำพัน : ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต. (THE SIDE EFFECTS OF EXCISE TARIFF RATES ON TOBACCO PRODUCTS TO EXCISE DEPARTMENT) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์, ร.ด. ปี พ.ศ. 2565.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ และเพื่อศึกษาผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือข้าราชการกรมสรรพสามิตในสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 และสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ในภาคที่ 2 รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องพบว่า เจตนารมณ์ในการออกกฎหมายยาสูบเพื่อปรับเปลี่ยนตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยหากผู้ประกอบการ ผู้ปลูกใบยาสูบ หรือผู้บริโภคมักมีปัญหาเกี่ยวกับยาสูบ จะมีการออกกฎหมายเพื่อแก้สถานการณ์ต่างๆ เช่น กรณีการขึ้นภาษียาสูบ หากออกกฎหมายมาแล้วผู้ประกอบการปรับตัวไม่ทัน จะมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษียาสูบ เพื่อลดภาระในการประกอบธุรกิจของเกษตรกรรายย่อย หรือในกรณีการเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก จะมีการออกกฎหมายมาชะลอเวลาบังคับใช้ภาษีอัตราใหม่ เพื่อให้ผู้ประกอบการปรับตัว เป็นต้น และผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต ผ่านการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 1. ด้านความเป็นธรรม พบว่า มีความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายที่เท่าเทียม มีเหตุผลในการจัดเก็บภาษีที่สูงกว่าสินค้าชนิดอื่นๆ มีการบริหารและใช้กฎหมายแก้ปัญหาได้ดี แต่ในด้านความทั่วถึงยังไม่สามารถบังคับใช้ได้ทุกคน เพราะมีการลักลอบหนีภาษีอยู่ 2. ความมีประสิทธิภาพ พบว่า การกำหนดอัตราภาษียาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์แรด ทำให้ระบบเศรษฐกิจได้รับผลกระทบเนื่องจากการทุ่มตลาดของบุหรี่จากต่างประเทศและส่งผลให้การยาสูบแห่งประเทศไทยสูญเสียรายได้ลดลงมาก อีกทั้งผู้บริโภคมักไม่ได้รับริโภคยาสูบลดลงเพราะผู้สูบนหันไปบริโภคยาสูบชนิดอื่น เช่น บุหรี่ไฟฟ้า บุหรี่ผิดกฎหมาย เป็นต้น 3. ความเอื้ออำนวย พบว่า กฎหมายยาสูบสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้นกว่ากฎหมายฉบับเก่าๆ เนื่องจากการใช้ภาษาที่ทันสมัยขึ้น แต่ผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานเรื่องกฎหมายอาจต้องใช้เวลาศึกษาสักระยะ และ 4. การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม พบว่า หากราคายาสูบสูงขึ้นผู้บริโภคมักจะไม่เลิกสูบบุหรี่ แต่จะใช้วิธีหาสินค้าทดแทน เช่น บุหรี่ซิการ์แรดราคาแพงจะเปลี่ยนไปสูบบุหรี่เส้นแทน เป็นต้น

62930011: MASTER DEGREE OF PUBLIC ADMINISTRATION; M.P.A.

KEYWORDS: EXCISE TAX, TOBACCO, DETERMINATION OF EXCISE TARIFF

ATTAPHOL AMPHAN : THE SIDE EFFECTS OF EXCISE TARIFF RATES ON TOBACCO PRODUCTS TO EXCISE DEPARTMENT. ADVISORY COMMITTEE: CHAKCHAI SUEPRASERTSITTHI, Ph.D. 2022.

This research aims to study intention of issuing the Excise Tax Act of B.E. 2560 (2017) and ministerial regulations on the determination of excise tariff on tobacco. It also highlights the study of side effects of excise tariff rates of tobacco products to the Excise Department. Key informants include 8 civil servants of the Excise Department working at the Regional Excise Office 2 and Area Excise Office in region 2. Tools for data collection are an interview guideline while content analysis was employed for data analysis.

Results examined that, according to the content analysis from various laws, enactment of tobacco laws tends to adjust with changing economic and social conditions. If manufacturers, tobacco growers or consumers have problems with tobacco, legislation will be enacted as a form of problem solution, such as the case of increasing tobacco taxes. If the law comes out and entrepreneurs are unable to adjust themselves in time, improvement to the rules will take place for collecting tobacco taxes to reduce the burden of business among small farmers. Otherwise, in case of the spread of Covid-19 which affects economy, a law will be enforced to delay new tax rates to facilitate entrepreneurs. In terms of the side effects of excise tariff of tobacco products to the Excise Department, reflected from an interview with the key informants, they can be categorized into 4 aspects. The first one concerns fairness. It was found that fairness was in equitable enforcement of the law as there is a reason for higher taxation than other products. There is also good administration and use of laws to solve problems, but, in terms of thoroughness, this is still not enforceable for everyone due to existing tax evasion. The second aspect is efficiency. It was found that tobacco taxation, such as cigarettes, affected the economy due to money dumping for the cigarette market from overseas, resulting in loss of a lot of revenue on Tobacco Authority of Thailand. Moreover, tobacco consumption was not reduced since smokers switched to other types of smoking, such as electronic or illicit cigarettes. The third is facilitation as the study pointed out that recent tobacco laws were easier to understand than the previous ones because of modernized language. However, those who do not have basic knowledge of the law may take some time to learn. The last aspect is behavioral effects. If tobacco prices soar, consumers will not quit smoking, but opt for an alternative product like changing from expensive cigarettes to tobacco.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต สามารถดำเนินประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดี จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ความรู้ คำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนกระทั่งการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรัมย์ ที่กรุณาได้สละเวลามาเป็นกรรมการสอบงานนิพนธ์ให้กับผู้วิจัย ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ

ขอขอบพระคุณ ดร.สมศักดิ์ สุวรรณสุขกุล ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายวางแผนและบริหาร สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และคุณแสงชัย แสงวงษกร นิติกรปฏิบัติการ สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ที่ได้ให้คำปรึกษาและช่วยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยให้ออกมาสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้สละเวลามาตอบแบบสัมภาษณ์ของผู้วิจัย ให้ความรู้ และแนวคิดต่างๆ แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของ มหาวิทยาลัยบูรพาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ที่ได้ช่วยประสานงานต่างๆเกี่ยวกับการวิจัยให้ดำเนินลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง และหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยบูรพาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อรรถพล อัมพัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉุ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ความหมายและความเป็นมาของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ	9
หลักการของภาษีสรรพสามิต	13
ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนรายได้ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ	27
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ	28
โครงสร้างการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2560	37
การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบในประเทศไทย	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	50
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	58

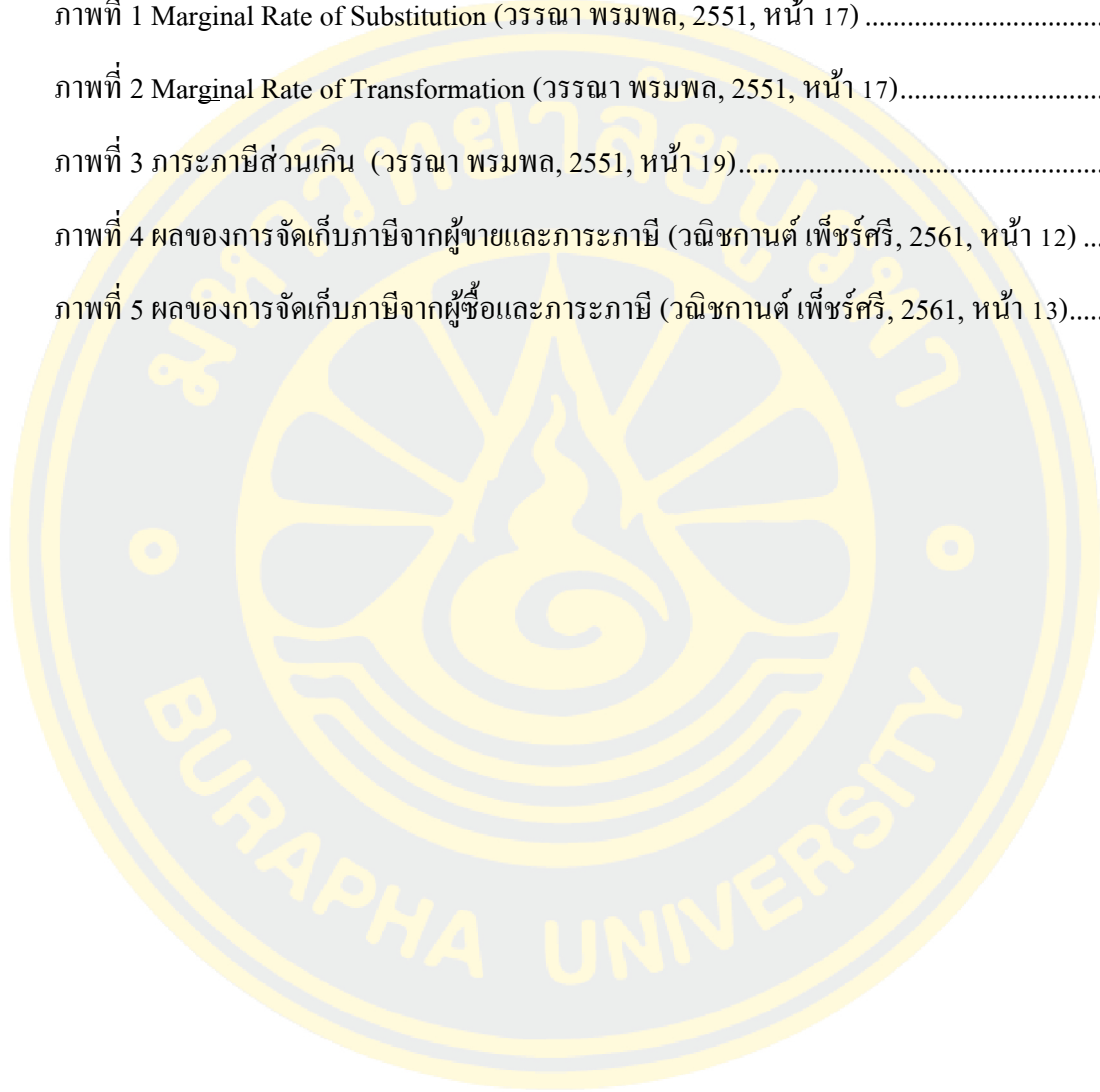
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	58
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล	61
บทที่ 4 ผลการวิจัย	62
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	62
ตอนที่ 2 เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวง การกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ.....	67
ตอนที่ 3 ผลกระทบของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ.....	71
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	107
สรุปผลการวิจัย	107
อภิปรายผลการศึกษา	112
ข้อเสนอแนะ	116
บรรณานุกรม	120
ภาคผนวก	122
ภาคผนวก ก	123
ภาคผนวก ข	132
ภาคผนวก ค	137
ภาคผนวก ง.....	141
ภาคผนวก จ	143
ประวัติย่อของผู้วิจัย	157

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ผลการจัดเก็บรายได้กรมสรรพสามิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562	2
ตารางที่ 2 บัญชีพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560	40
ตารางที่ 3 อัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2563	44
ตารางที่ 3 อัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2563	45
ตารางที่ 4 จุดเด่นและจุดด้อยของฐานภาษีประเภทต่าง ๆ	48
ตารางที่ 5 เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวง การกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ	69
ตารางที่ 6 ผลกระทบของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ	96
ตารางที่ 7 กรอบแนวคิดหลักการของภาษีสรรพสามิตที่ดีของวันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึงใน ใอรวีณ์ ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5)	124

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 Marginal Rate of Substitution (วรรณา พรมพล, 2551, หน้า 17)	17
ภาพที่ 2 Marginal Rate of Transformation (วรรณา พรมพล, 2551, หน้า 17).....	18
ภาพที่ 3 ภาวะภาษีส่วนเกิน (วรรณา พรมพล, 2551, หน้า 19).....	19
ภาพที่ 4 ผลของการจัดเก็บภาษีจากผู้ขายและภาวะภาษี (วิชกานต์ เพ็ชรศรี, 2561, หน้า 12)	30
ภาพที่ 5 ผลของการจัดเก็บภาษีจากผู้ซื้อและภาวะภาษี (วิชกานต์ เพ็ชรศรี, 2561, หน้า 13).....	31

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเก็บภาษีเป็นแหล่งรายได้หลักของรัฐบาลที่ใช้ในการบริหารประเทศ โดยผ่านการออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อเพิ่มหรือลดภาษีต่าง ๆ แม้เพียงเล็กน้อย ย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ของรัฐบาล หนึ่งในภาษีที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของรัฐบาล คือ ภาษีสรรพสามิต ซึ่งจัดเก็บจากพวกสินค้าฟุ่มเฟือย และพวกสินค้าที่มีลักษณะเป็นภาษีบาป (Sin Tax) ซึ่งภาษีบาป คือ สินค้าที่บริโภคแล้ว ไม่ได้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพของมนุษย์ไม่ใช่อะไรสิ่งจำเป็นที่ต้องบริโภค นอกจากนี้ อาจก่อให้เกิดโรคภัยต่าง ๆ หากบริโภคเป็นจำนวนมากหรือบริโภค เป็นระยะเวลานาน โดยหนึ่งในภาษีบาปที่รัฐบาลได้รับรายได้เป็นเงินจำนวนมากมหาศาล คือ ยาสูบ โดยในปีงบประมาณ 2556 ได้รับ รายได้ถึง 67,893 ล้านบาท ปีงบประมาณ 2557 รายได้ 61,001 ปีงบประมาณ 2558 รายได้ 62,734 ล้านบาท ปีงบประมาณ 2559 รายได้ 65,438 ล้านบาท ปีงบประมาณ 2560 รายได้ 68,603 ล้านบาท โดยยาสูบเป็นสินค้าที่มีผู้บริโภคอยู่ในหลายช่วงอายุ และมีการแข่งขันในตลาดที่สูงทั้งในประเทศและต่างประเทศ

กฎหมายภาษีสรรพสามิตมักมีการอ้างเหตุผลในการหารายได้เข้ารัฐบาล และเพื่อสุขภาพของประชาชน ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมราคาขายของยาสูบคือ การกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิต โดยตั้งแต่หลังมีพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ได้ใช้สูตรการคิดคำนวณใหม่คือ คิดภาษีทั้งภาษีทางมูลค่าและภาษีทางปริมาณ ปัญหาที่เกิดกับสินค้ายาสูบ เช่น บุหรี่ ซิกาเรตที่มีการกำหนดภาษีตามมูลค่า 2 อัตราแล้วนำมารวมกันซึ่งการกำหนดภาษีมูลค่าที่มีอยู่ 2 อัตรา จะคิดตามราคาขายปลีกแนะนำ คือ 1. ราคาขายปลีกแนะนำยาสูบไม่เกิน 60 บาท จะคิดอัตรา ร้อยละ 20 และ 2.ราคาขายปลีกแนะนำยาสูบเกิน 60 บาท จะคิดอัตรา ร้อยละ 40 ส่วนอัตราภาษี ปริมาณ คิดเพิ่มจาก 1.10 บาทต่อมวน เป็น 1.20 บาทต่อมวน โดยกรมสรรพสามิตจะใช้เวลาเอกชนในการปรับตัว ก่อนที่ภาษีตามมูลค่า เป็นร้อยละ 40 ทุกราคา แต่บริษัทต่างชาติกลับลดราคาลงมาไม่เกิน 60 บาท เพื่อแข่งขันกับยาสูบในประเทศไทย เช่น บุหรี่ต่างประเทศยี่ห้อหนึ่ง เดิมราคา 72 บาท ปัจจุบันลดราคาลงมาเหลือ 60 บาท บุหรี่ยี่ห้อสอง เดิมราคา 98 บาท ปัจจุบันลดราคาลงมาเหลือ 60 บาท ทั้งนี้เพื่อให้เสียภาษีในฐานร้อยละ 20 ของราคาขายปลีกแนะนำแทนที่จะเป็นร้อยละ 40 ของราคาขายปลีกแนะนำ ซึ่งส่วนนี้จะส่งผลให้รัฐจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบได้ลดลง ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ให้ภาษีที่เก็บ ได้มีจำนวนมากขึ้นเพื่อนำไปพัฒนาประเทศ

ส่งผลกระทบต่อการยาสูบแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่หารายได้ให้กับรัฐบาลและเพื่อให้ราคาบุหรี่ที่ควรสูงขึ้นหลังใช้อัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบดังกล่าวเป็นกลไกให้ผู้บริโภคซื้อบุหรี่น้อยลง นอกจากนี้ยังมีการลักลอบนำเข้ายาสูบที่ผิดกฎหมายเข้ามาในประเทศ

ตารางที่ 1 ผลการจัดเก็บรายได้กรมสรรพสามิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

ประเภท รายได้	เก็บได้จริง	เก็บได้ปีที่ แล้ว	เปรียบเทียบกับปีที่ แล้ว		ประมาณ การตาม เอกสาร	เปรียบเทียบกับ ประมาณการตาม เอกสาร	
			จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
1.ภาษี น้ำมัน	210,024.50	224,884.18	-14,859.68	-6.61	234,000.0 0	-23,975.50	-10.25
2.ภาษี รถยนต์	133,180.61	121,087.81	12,092.80	9.99	123,500.0 0	9,680.61	7.84
3.ภาษี เบียร์	79,090.86	76,356.94	2,733.92	3.58	96,500.00	-17,409.14	-18.04
4.ภาษี สุรา	62,146.65	55,964.73	6,181.92	11.05	65,000.00	-2,853.35	-4.39
5.ภาษี ยาสูบ	67,410.24	68,548.17	-1,137.93	-1.66	72,000.00	-4,589.76	-6.37

ที่มา: กรมสรรพสามิต (2562)

จากตารางข้างต้น ผลการจัดเก็บภาษียาสูบในปี 2562 จัดเก็บภาษีได้ 67,410.24 ล้านบาท อยู่ในลำดับที่ 5 ซึ่งต่ำกว่าปีก่อน จำนวน 1,137.93 ล้านบาท หรือลดลง 1.66 % ประกอบกับผู้สูบบุหรี่บางส่วนหันไปสูบบุหรี่เส้นแทนการสูบบุหรี่

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมองว่าการกำหนดอัตราพิกัดภาษีสรรพสามิตของยาสูบส่งผลกระทบต่อรายได้ของรัฐบาลจนลดลงและไม่ค่อยได้ช่วยในด้านสุขภาพของประชาชน

(กรุงเทพฯ, 2563) ซึ่งผิดจากวัตถุประสงค์ของกรมสรรพสามิตในการออกกฎหมายเกี่ยวกับยาสูบเพื่อเพิ่มรายได้และสุขภาพประชาชนที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงอยากศึกษาผลกระทบจากความผิดพลาดของภาษีสรรพสามิตยาสูบที่ส่งผลกระทบต่อกรมสรรพสามิตพร้อมการหาทางออกเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าว ว่าถ้าหากมีการปรับเปลี่ยนพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตให้เกิดความเหมาะสม จะสามารถแก้ปัญหาภาษีสรรพสามิตยาสูบของกรมสรรพสามิตได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ
2. เพื่อศึกษาผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเจตนารมณ์ของการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับยาสูบ ผู้วิจัยพยายามตอบคำถามว่าวัตถุประสงค์ของการออกพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับยาสูบคืออะไร ผ่านการศึกษาเอกสาร (Documentary study) ที่แสดงถึงเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของการออกกฎหมายข้างต้นจากตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1.พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 2.กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 3.กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562 และ 4.กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2563

ผู้วิจัยศึกษาผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต โดยใช้แนวคิดหลักการของภาษีสรรพสามิตที่ดีของวันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึงใน "ไอริวิธ ท่องอร่าม, 2560, หน้า 4-5) ดังนี้

ความเป็นธรรม โดยพิจารณาจากความยุติธรรมด้านราคาประเมินที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณภาษี ความยุติธรรมเรื่องการกำหนดลักษณะของสินค้าที่ทำให้สินค้าหนึ่งต้องเสียภาษีอัตราภาษีมากกว่าชนิดอื่น ๆ โดยพิจารณาจากเจตนารมณ์หรือหลักการทางทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานของภาษีสรรพสามิต ความเป็นธรรมในการบริหารภาษีที่มีประสิทธิภาพ และความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายอย่างทั่วถึง

ความมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยให้รัฐเก็บรายได้มากขึ้น, ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลง ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยให้ผู้คนมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการเลิกสูบบุหรี่หรือไม่ การกำหนดส่วนต่างของอัตราภาษียาสูบภายในสินค้าประเภทเดียวกันแต่ต่างชนิดกัน

ความเอื้ออำนวย โดยพิจารณาจากพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบมีความเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนจนเกินไป พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบข้อปฏิบัติต่าง ๆ ต้องไม่มีมากเกินไปจนจำเป็น พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี

การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม โดยพิจารณาจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคยาสูบให้ลดลง ผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าทดแทนยาสูบ การจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงเจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560
2. ได้ทราบผลกระทบของการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบตามพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อเจตนารมณ์กรมสรรพสามิต
3. ได้ทราบแนวทางในการแก้ปัญหาการปรับพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบให้เหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา : การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 จากกฎหมายต่าง ๆ ได้แก่ 1. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 2. กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 3. กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562 4. กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2562 และ 5. กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2563

การศึกษาผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต โดยใช้แนวคิดการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่ดี ตามแนวคิดวันชัย ตั้งวิจิตร

(2558 อ้างถึงใน ใอรวิณ์ ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5) และกฎหมายภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา : การวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการกรมสรรพสามิตทั้งสังกัดกรมสรรพสามิตและสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 จำนวน 8 คน โดยจะเป็นข้าราชการที่ทำงานเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิต

ขอบเขตด้านระยะเวลา : ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในช่วง เดือน กรกฎาคม 2563 ถึงเดือน กันยายน 2564 โดยเก็บข้อมูลระหว่าง 1 มีนาคม พ.ศ. 2564 ถึง 15 เมษายน พ.ศ. 2564

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาษีสรรพสามิต หมายถึง ภาษีที่กรมสรรพสามิตจัดเก็บจากสินค้าและบริการเฉพาะอย่าง ซึ่งมีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับภาระภาษีสูงกว่าปกติ ได้แก่ สินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ สินค้าและบริการที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี สินค้าและบริการที่เกินความจำเป็นในการดำรงชีพสินค้าที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากรัฐ และสินค้าที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากรัฐ และสินค้าที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ยาสูบ หมายถึง ซิกาแรต บุหรี่ซิการ์ บุหรี่อื่น ยาเส้น ยาเส้นปรุง ยาเคี้ยว และให้หมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์อื่นใดที่บริโภคได้เช่นเดียวกับยาสูบตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

- บุหรี่ซิกาแรต หมายความว่า ยาเส้นหรือยาเส้นปรุง ไม่ว่าจะมิบยาแห้งหรือยาอัดเจือปนหรือไม่ ซึ่งมวนด้วยกระดาษหรือวัตถุที่ทำขึ้นใช้แทนกระดาษ หรือใบยาแห้งหรือยาอัด

- ยาเส้น หมายความว่า ใบยาหรือยาอัด ซึ่งได้หั่นเป็นเส้นและแห้งแล้ว

- ยาเส้นปรุง หมายความว่า ใบยาหรือยาอัด ซึ่งได้หั่นเป็นเส้นและปรุงหรือปนด้วยวัตถุอื่นนอกจากน้ำ

- ยาเคี้ยว หมายความว่า ส่วนใดส่วนหนึ่งของใบยาแห้ง ซึ่งได้ปรุงหรือปนด้วยวัตถุอื่นนอกจาก น้ำเพื่ออมหรือเคี้ยว

การจัดเก็บภาษีที่ดี หมายถึง หลักเกณฑ์เกี่ยวกับภาษี เกณฑ์หรือลักษณะของระบบภาษีที่ดี (Tax criteria) หรือคุณสมบัติที่ต้องการเห็นในระบบภาษี หรือรายภาษีที่จะช่วยให้ระบบภาษีและภาษีแต่ละชนิดเป็นที่ยอมรับของผู้ที่ต้องถูกกระทบด้วยภาษีเหล่านั้น และเป็นลักษณะที่เอื้อให้การจัดเก็บสามารถช่วยรัฐบาลได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดเกณฑ์ภาษีดังกล่าว

- ความเป็นธรรม หมายถึง เป็นการศึกษาความยุติธรรมด้านประเมินราคายาสูบที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณภาษี การกำหนดลักษณะของสินค้ายาสูบที่ทำให้สินค้ายาสูบต้องเสียภาษีอัตราภาษีมากกว่าชนิดอื่นๆ การบริหารภาษียาสูบในปัจจุบันมีประสิทธิภาพมากพอ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายยาสูบมีความทั่วถึง

- ความมีประสิทธิภาพ หมายถึง เป็นการศึกษาภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้รัฐเก็บรายได้มากขึ้น ช่วยทำให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลง ผู้คนมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการเลิกสูบบุหรี่ รวมถึงการกำหนดส่วนต่างของอัตราภาษียาสูบภายในสินค้าประเภทเดียวกันแต่ต่างชนิดกัน เช่น บุหรี่ซิการ์เรตทั้งหมดที่ผลิตในประเทศและต่างประเทศ ยาเส้น เป็นต้น

- ความเอื้ออำนวย หมายถึง เป็นการศึกษาพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตและกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบมีความเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนจนเกินไป ข้อปฏิบัติต่างๆ เช่น การต่อใบอนุญาตยาสูบ ค่าปรับที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ เป็นต้น ไม่ควรมีมากเกินไปจนความจำเป็นและป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี

- การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม หมายถึง เป็นการศึกษาภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคยาสูบให้ลดลง หรือทำให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าทดแทนยาสูบ หรือส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

การกำหนดพิกัดภาษีสรรพสามิตยาสูบ คือ การกำหนดประเภทของสินค้ายาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์เรต ซิการ์ ยาเส้น เป็นต้น

การกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบ คือ การกำหนดภาษีตามมูลค่าและตามปริมาณของยาสูบ โดยภาษีตามมูลค่าคือการเอาราคาปลีกแนะนำของยาสูบคูณกับอัตราภาษีตามมูลค่าซึ่งออกตามกฎกระทรวง ส่วนภาษีตามปริมาณ คือการเอาราคาปลีกแนะนำของยาสูบคูณกับภาษีตามปริมาณซึ่งออกตามกฎกระทรวง

ผลกระทบข้างเคียง คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย โดยเป็นผลลัพธ์อื่นที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการออกกฎหมาย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และกฎหมายของภาษีสรรพสามิตที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานศึกษาผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต และการทบทวนงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษารุ่นนี้

2.1. ความหมายและความเป็นมาของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ

2.1.1 ความหมายของภาษีสรรพสามิต

2.1.2 ความเป็นมาของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ

2.1.3 หลักการและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ

2.2. หลักการของภาษีสรรพสามิต

2.2.1 ลักษณะภาษีอากรที่ดี

2.2.1.1 แนวคิดของ Adam Smith

2.2.1.2 แนวคิดของ Musgrave

2.2.1.3 แนวคิดของ Seligman

2.2.2 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

2.2.2.1 สินค้าหรือบริการที่มีลักษณะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย

2.2.2.2 สินค้าหรือบริการที่บริโภคแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อซึ่งกันและกัน ผู้บริโภคเอง และก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคม

2.2.2.3 สินค้าหรือบริการที่ได้รับสิทธิพิเศษจากกิจการของรัฐ

2.2.2.4 สินค้าหรือบริการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.2.2.5 หลักเกณฑ์อื่น ๆ

2.2.3 หลักการของภาษีสรรพสามิตที่ดี

2.2.3.1 ความเป็นธรรม

- 2.2.3.2 ความมีประสิทธิภาพ
- 2.2.3.3 ความเอื้ออำนวยในการจัดเก็บภาษี
- 2.2.3.4 การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม
- 2.2.4 วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ
 - 2.2.4.1 เพื่อหารายได้เข้ารัฐ
 - 2.2.4.2 เพื่อบรรเทาปัญหาจากการบริโภคสินค้า
 - 2.2.4.3 เพื่อให้ผลด้านการกระจายภาระภาษี
- 2.3. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ
 - 2.3.1 การเปลี่ยนแปลงรายได้จากสาเหตุธรรมชาติ
 - 2.3.2. การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับเปลี่ยนมาตรการทางภาษี
- 2.4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ
 - 2.4.1 ความล้มเหลวของตลาด (Market Failure)
 - 2.4.1.1. กรณีผูกขาดแบบธรรมชาติ (Natural Monopoly)
 - 2.4.1.2. กรณีสินค้าสาธารณะ (Public Goods)
 - 2.4.1.3. กรณีเกิดผลกระทบต่อภายนอก (Externalities)
 - 2.4.2 แนวคิดการเก็บภาษีจากสินค้าและผลต่ออุปสงค์ อุปทาน
 - 2.4.3 แนวความคิดเกี่ยวกับผลโดยบังเอิญและผลแบบอ้อม โนมดี
 - 2.4.4 ทฤษฎีความหยิ่งขุ่นของภาษีอากร
- 2.5. โครงสร้างการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2560
 - 2.5.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษี
 - 2.5.2 ความรับผิดชอบในการเสียภาษี
 - 2.5.3 โครงสร้างภาษียาสูบ
 - 2.5.3.1 ฐานภาษี
 - 2.5.3.2 อัตราภาษี
 - 2.5.4 การบริหารจัดการเก็บภาษียาสูบ
 - 2.5.4.1 ระบบใบอนุญาต

2.5.4.2 ระบบแสตมป์ยาสูบ

2.5.4.3 การกำหนดและประกาศราคายาสูบ

2.5.4.4 การใช้เจ้าหน้าที่ควบคุมหรือตรวจสอบภาษี

2.5.4.5 บทกำหนดโทษ

2.6. การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบในประเทศไทย

2.6.1 อัตราภาษีตั้งแต่ปี 2560-2563

2.6.2 โครงสร้างภาษียาสูบตามหลักสากลที่ใช้ในปัจจุบัน

2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความเป็นมาของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ

ความหมายของภาษีสรรพสามิต

คำว่า “สรรพสามิต” ตรงกับคำ ในภาษาอังกฤษว่า Excise และตามพจนานุกรมไทย ภาษีสรรพสามิต ความหมายว่า อากรที่เก็บจากสิ่งประดิษฐ์และผลิตขึ้นในประเทศ

ความหมายของคำว่า “ภาษีสรรพสามิต” มีผู้ให้คำนิยามไว้หลากหลายดังนี้

ภาษีสรรพสามิต คือ ภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าและบริการเฉพาะอย่าง ทั้งที่ผลิตภายในประเทศและนำเข้า สินค้าที่เก็บภาษีสรรพสามิต ได้แก่ สุรา ยาสูบ ผลิตภัณฑ์น้ำมัน รถยนต์ ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้เข้ารัฐเพิ่มขึ้น (สินค้าประเภทบุหรี่ สุรา และน้ำมันมีความยืดหยุ่นต่อราคาต่ำ) ตลอดจนจำกัดหรือควบคุมการบริโภคสินค้าและบริการเฉพาะอย่าง นอกจากนี้ภาษีสรรพสามิตยังสามารถทำหน้าที่ปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศเช่นเดียวกับภาษีศุลกากรอีกด้วย (เพชร สิทธิชัย, 2553, หน้า 14)

ภาษีสรรพสามิต คือ ภาษีที่เรียกเก็บจากการผลิต จากตลาด หรือการบริโภค เช่น เก็บจากสินค้าและโภคภัณฑ์ภายในประเทศในขณะที่ภาษีศุลกากรจัดเก็บจากสินค้านำเข้าและบางครั้งก็เก็บจากสินค้าส่งออกในประเทศสหรัฐอเมริกานิยมเรียกกันว่า ภาษีการขาย (Sale Taxes) แต่ไม่รวมถึงภาษีการขายทั่วไป หรือการขาย โดยได้รับสิทธิพิเศษ แต่อาจรวมถึงภาษีการซื้อ (Purchase taxes) หรือการใช้สินค้า (Use of commodities) และบริการต่าง ๆ ด้วย (พรชัย รอดเทศ, 2559, หน้า 9)

ภาษีสรรพสามิตประกอบด้วย ภาษีที่เก็บจากสินค้าควบคุม เช่น สุรา ยาสูบ ไฟ แบตเตอรี่ น้ำมัน และผลิตภัณฑ์น้ำมัน และสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น น้ำหอม รถยนต์ เรือยอร์ช รวมทั้งสถานบริการ

เช่น สนามแข่งม้า สนามกอล์ฟ เป็นต้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้แยกภาษีสรรพสามิตไว้ 3 กลุ่ม (พรชัย รอดเทศ, 2559) คือ

1. ภาษีได้เก็บจากค่าใบอนุญาต ค่าธรรมเนียม เช่น เก็บภาษีจากค่าคุมหรสพ การเข้าชม การแข่งขันกีฬา ส่วนค่าธรรมเนียมเก็บจากค่าธรรมเนียมตั้งสมาคม ค่าธรรมเนียมสมัครเข้าเป็น สมาชิกสมาคม เป็นต้น

2. ภาษีที่เรียกเก็บจากการประกอบอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น การประกอบอุตสาหกรรม เครื่องยนต์ และอุปกรณ์กล้องถ่ายภาพ น้ำมันรถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า หลอดไฟฟ้า เป็นต้น

3. ภาษีเก็บจากผู้ขายปลีก (Retailer excise) เก็บจากการขายยาสูบ เครื่องสำอางค์ ไฟ และ น้ำตาล เป็นต้น ภาษีสรรพสามิตเป็นภาษีการขายที่เรียกเก็บจากสินค้าและบริการเฉพาะอย่าง (Selective Sales Tax) ทั้งที่ผลิตภายในประเทศและนำเข้า ด้วยเหตุผลต่าง ๆ การที่ภาษีสรรพสามิต เลือกลงเก็บจากสินค้าเฉพาะอย่างนี้ ฐานของภาษีสรรพสามิตจึงแคบอยู่ในวงจำกัดกับสินค้าไม่กี่ชนิด ดังนั้น ในบางครั้งจึงเรียกภาษีสรรพสามิตว่า เป็นภาษีการขายทั่วไปชนิดฐานแคบ (Narrow base Sales Tax) ซึ่งผิดกับภาษีการขายทั่วไป (General Sales Tax) ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax) และภาษีการขายทุกทอด (Turnover Tax) ที่จัดเก็บจากสินค้ามากมายหรือจัดเก็บจากสินค้าเกือบ ทุกประเภทโดยมิได้มีเหตุผลพิเศษในการจัดเก็บแต่อย่างใด

ความเป็นมาของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ

ในประเทศไทยเริ่มมีการเก็บภาษียาสูบในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเก็บภาษี ในลักษณะเป็นค่าธรรมเนียมปากเรือหรือภาษีเบิกร่อง ซึ่งเป็นภาษีสินค้าขาเข้าหรือภาษีศุลกากร ยาสูบที่นำเข้าจากต่างประเทศ แต่ไม่มีหลักฐานถึงอัตราภาษีที่จัดเก็บ ในส่วนของภาษีสรรพสามิต บุหรี่ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย นิยมนำมาใช้เพื่อ ควบคุมและลดการสูบบุหรี่

ส่วนการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบเริ่มในปีพ.ศ. 2481 โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติ ยาสูบฉบับแรกในปี พ.ศ. 2481 (ณ วันที่ 23 มีนาคม 2481) กฎหมายฉบับนี้นอกจากกำหนดอำนาจ ในการจัดเก็บภาษีจากสินค้ายาสูบแล้ว ยังกำหนดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตการประกอบ อุตสาหกรรมยาสูบ และการจำหน่ายสินค้ายาสูบทุกชนิดต้องปฏิบัติตามกฎหมายยาสูบ กฎหมาย ดังกล่าวยังคงควบคุมการเพาะปลูกต้น ยาสูบทั่วประเทศ (ยกเว้น ยาสูบพันธุ์พื้นเมือง) เพื่อนำมาใช้ ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ตลอดจนจนกระบวนการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบตั้งแต่การ กำหนดและอนุญาตการขนยาสูบ จนกระทั่ง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบในขั้นสุดท้ายโดยตั้งแต่

ปี พ.ศ. 2481 จนถึงปัจจุบัน กรมสรรพสามิต ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงการคลัง เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการเก็บภาษีบุหรี่ และผลิตภัณฑ์ยาสูบอื่น ๆ ทั้งที่ผลิตในประเทศ และนำเข้าจากต่างประเทศ โดยใช้การปิดแสตมป์ยาสูบเพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงถึงการเสียภาษี (นริศรา เจริญพันธุ์, 2552, หน้า 7)

ต่อมาปีพ.ศ. 2486 รัฐบาลออกพระราชบัญญัติยาสูบฉบับใหม่ ประกาศให้อุตสาหกรรม บุหรี่ซิการ์แรดเป็นกิจการผูกขาดโดยรัฐ การผลิตและการนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบทุกชนิดรวมถึงบุหรี่ ต้องอยู่ภายใต้การดำเนินงานของโรงงานยาสูบแต่เพียงผู้เดียว ยกเว้น ยาสูบพันธุ์พื้นเมืองที่เอกชน ยังคงได้รับอนุญาตให้ทำการผลิตอยู่ ภายหลังจากมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายยาสูบอีกหลายฉบับ จนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2509 และใช้มาจนปัจจุบัน

ก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 รัฐบาลมีรายได้จากผลิตภัณฑ์ยาสูบจาก 2 แหล่ง คือ ค่าแสตมป์ยาสูบ ซึ่งจัดเก็บในอัตราตามสภาพ คือ บาท/น้ำหนักผลิตภัณฑ์ ยาสูบ ซึ่งจัดเก็บอัตราตามมูลค่าร้อยละของราคาขายปลีกโดยผลิตภัณฑ์ยาสูบในประเทศกำหนด อัตราต่ำกว่ายาสูบนำเข้า นอกจากนี้รัฐบาลยังมีรายได้จากภาษีอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า “เงินช่วยการศึกษาและการสาธารณสุข หรือ เงิน ก.ศ.ศ.” ซึ่งภาษีดังกล่าวสรรพสามิตจะทำการจัดเก็บจากรัฐวิสาหกิจในสังกัดรวมถึงโรงงานยาสูบตั้งแต่ปีพ.ศ. 2496 ถึง 2505 แต่ภายหลังจากภาษีดังกล่าวได้ถูกนำไปพร้อมกับเงินช่วยราชการยาสูบตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2504 และเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2510 เงินช่วยราชการยาสูบได้ถูกยกเลิกไป โดยนำไปพร้อมกับค่าแสตมป์ยาสูบและมีการปรับปรุงอัตราภาษีใหม่ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และจัดเก็บภาษีในลักษณะดังกล่าวเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน

การจัดเก็บภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบในปัจจุบัน เป็นการจัดเก็บภาษีในลักษณะ ภาษีการขายเฉพาะอย่าง กล่าวคือ เป็นภาษีที่เรียกเก็บเพิ่มเติมจากภาษีการขายทั่วไป คือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยสินค้ายาสูบเป็นสินค้าที่ถูกจัดเก็บภาษีการขายตามกฎหมายฉบับดังกล่าวอยู่แล้ว การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติยาสูบเพียงแต่จัดเก็บเพิ่มเติมจากภาษีดังกล่าวเท่านั้น (พรชัย รอดเทศ, 2559, หน้า 12-13)

หลักการและเหตุผลในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ

ภาษียาสูบเป็นภาษีบาป (Sin tax หรือ sumptuary tax) สาเหตุเพราะยาสูบเป็นยาเสพติด ชนิดหนึ่งและเป็นสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและขัดต่อศีลธรรมอันดีอย่างไรก็ตามภาษียาสูบเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐบาลหลาย ๆ ประเทศรวมถึงประเทศไทยด้วยปัจจุบันรัฐบาลไทย ได้รับรายได้ภาษียาสูบในปี 2562 ถึง 67,410.24 ล้านบาท ตามรายงานประจำปี 2562

(พรชัย รอดเทศ, 2559) กรมสรรพสามิต และรายได้ นำส่งของ โรงงานยาสูบ ในปี 2562 รายได้รวม 50,838.89 ล้านบาท ตามรายงานงบการเงิน ประจำปีงบประมาณ 2562 ของโรงงานยาสูบ สัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลง แสดงถึงความสำคัญของภาษียาสูบต่อรายได้ของรัฐมีแนวโน้มลดลงและบทบาทหนึ่งของภาษียาสูบในการควบคุมการบริโภคยาสูบยังคงมีความสำคัญอยู่

แนวคิดในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบของประเทศไทย ในยุคแรกของการจัดเก็บภาษียาสูบพบว่า การจัดเก็บภาษียาสูบมุ่งเพื่อหารายได้เข้ารัฐ โดยมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบแต่อย่างใด โดยปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรจากตำนานภาษียาสูบของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งพบว่า ในอดีตการจัดเก็บภาษียาสูบมุ่งเพื่อหารายได้ให้พอแก่การบริหารราชการแผ่นดินเพียงอย่างเดียว มิได้มุ่งใช้ภาษีเพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบแต่อย่างใด โดยเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าในลักษณะเดียวกัน ที่รัฐจัดเก็บภาษีในยุคนั้น คือสินค้าฝิ่นจะเห็นได้ว่าแนวคิดของการจัดเก็บภาษีนั้น แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยการจัดเก็บภาษีฝิ่นจากในยุคเดียวกันนั้น นอกจากเพื่อหารายได้ให้พอแก่การบริหารราชการแผ่นดินแล้ว การจัดเก็บภาษีจากฝิ่นนั้น ยังมุ่งเพื่อควบคุมการบริโภคฝิ่นด้วย เพียงแต่การควบคุมการบริโภคดังกล่าวเพียงแต่ควบคุมการบริโภคของคนไทย ส่วนคนต่างชาติยังอนุญาตให้ขายและสูบฝิ่นได้ ส่วนแนวคิดในการจัดเก็บภาษียาสูบในยุคต่อมา จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายยาสูบในอดีตไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2486 หรือพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 (พรชัย รอดเทศ, 2559, หน้า 13-14) พบว่าในอดีตรัฐมีการปรับอัตราภาษีสรรพสามิตให้เพิ่มขึ้น โดยตลอด โดยมีเหตุผลเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในขณะนั้น และเพื่อประโยชน์ในการหารายได้ให้แก่รัฐเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาจากเหตุผลประกอบการเสนอร่างกฎกระทรวงฉบับที่ 27 (พ.ศ. 2548) ออกตามความในพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มิได้ให้เหตุผลด้านรายได้เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงเหตุผลด้านสังคมและสุขภาพประกอบด้วย โดยเหตุผลประกอบร่างกฎกระทรวงดังกล่าวระบุว่า “การบริโภคยาสูบทำให้เกิดปัญหาสุขภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก และทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณในการดูแลสุขภาพเป็นอย่างมาก ไม่คุ้มกับค่าแสตมป์ยาสูบที่จัดเก็บได้จึงเห็นสมควรใช้มาตรการภาษีสรรพสามิตในการปรับเพิ่มแสตมป์ยาสูบให้สูงขึ้น อันเป็นการสนับสนุนมาตรการลดการบริโภคยาสูบเพื่อสังคมอีกทางหนึ่ง” จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์หลักของรัฐในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบที่ผ่านมา คือ เพื่อหารายได้เข้ารัฐ และเพื่อควบคุมการะบวนการผลิตและจำหน่ายยาสูบให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน และบางช่วงเวลารัฐบาลได้ใช้การกำหนดอัตราภาษียาสูบในอัตราที่แตกต่างกันเพื่อสนับสนุนการใช้ยาสูบภายในประเทศ และเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศด้วยการกำหนดอัตราภาษีที่ต่ำกว่าสำหรับยาสูบที่ผลิตภายในประเทศ และอัตราภาษีที่สูงกว่าสำหรับบุหรี่นำเข้า สำหรับแนวคิดการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเพื่อการสาธารณสุข

สุขและสังคมนั้น แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่ากับการจัดเก็บภาษีเพื่อหารายได้หลักฐานการปรับเพิ่มอัตราภาษีอาสบ และการลดเป้าหมายประมาณการรายได้อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม แสดงให้เห็นว่ารัฐเพียงให้ความสำคัญการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเพื่อการสาธารณสุขและสังคมมากกว่าหารายได้เข้ารัฐเมื่อประมาณปีงบประมาณ พ.ศ. 2548

โดยสรุป เหตุผลที่รัฐจัดเก็บภาษีอาสบนั้นจะมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 3 ประการ (เสริม เอียดตรง, 2552, หน้า 11-13) คือ

ประการแรก เพื่อหารายได้เข้ารัฐ และนำรายได้ภาษีอาสบไปพัฒนาประเทศ ชดเชยค่าใช้จ่ายในการรักษาผู้เจ็บป่วย หรือได้รับอันตรายจากการสูบบุหรี่ สร้างสถานพยาบาลสถานอนามัย เครื่องมือแพทย์ตลอดจนรักษาโรค

ประการที่สอง เพื่อจำกัดและควบคุมการบริโภคยาสูบ เพราะการบริโภคยาสูบเป็นอันตรายต่อสุขภาพการจัดเก็บภาษีทำให้ราคายาสูบสูงขึ้น และทำให้ปริมาณการบริโภคยาสูบลดลง

ประการที่สาม เพื่อควบคุมกระบวนการผลิตและจำหน่ายยาสูบให้ได้คุณภาพ และเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมยาสูบภายในประเทศ

อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์เพื่อหารายได้และเพื่อจำกัดและควบคุมการบริโภคยาสูบนั้นจะขัดแย้งกันเองในเวลาที่อัตราภาษีอาสบอยู่ในระดับสูง เพราะหากรัฐกำหนดอัตราภาษีอาสบสูงขึ้นมาก จะทำให้ปริมาณการบริโภคยาสูบลดลงมาก และส่งผลกระทบต่อรายได้ภาษีอาสบลดลงในทางกลับกัน หากรัฐต้องการได้รายได้ภาษีอาสบจำนวนมาก รัฐจะกำหนดอัตราภาษีอาสบให้อยู่ในอัตราที่ไม่สูงเกินไปนัก เพื่อให้ผู้บริโภคยาสูบสามารถบริโภคยาสูบในปริมาณมากต่อไปได้ การกำหนดอัตราภาษีอาสบจึงเกี่ยวพันกับนโยบายของรัฐที่ต้องการใช้นโยบายภาษีอาสบเพื่อวัตถุประสงค์ใดเป็นหลัก แต่จากการศึกษาพบว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลไทย ยังคงให้ความสำคัญกับภาษีอาสบเพื่อหารายได้เข้ารัฐเป็นหลัก ส่วนวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดและควบคุมการบริโภคยาสูบ รัฐเพียงให้ความสำคัญในภายหลัง

หลักการของภาษีสรรพสามิต

ลักษณะภาษีอากรที่ดี

ก. ลักษณะภาษีอากรที่ดีตามแนวคิดของ Adam Smith

มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ (Smith, 1776, อ้างถึงใน วรรณ า พรหมพล, 2551, หน้า 13-15) คือ

หลักความเป็นธรรม (Equity)

การเสียภาษีตามหลักความเป็นธรรม หมายความว่า ผู้ที่มีความสามารถในการหารายได้เท่ากันก็ควรเสียภาษีให้แก่รัฐ โดยเท่าเทียมกัน ลักษณะเช่นนี้เรียกว่าความเป็นธรรมในแนวนอน (Horizontal equity) ไม่ควรมีการให้อภิสิทธิ์ โดยการยกเว้นภาษีหรือลดภาษีให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ความเป็นธรรมในที่นี้หมายความถึงความเท่าเทียมกันในการเสียสละเงินให้แก่รัฐบาลตามส่วนแห่งความสามารถในการเสียภาษีด้วย (Ability to pay) โดยผู้ที่มีความสามารถในการเสียมากควรเสียภาษีให้แก่รัฐมากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการเสียขี้น้อย ซึ่งเป็นไปตามหลักความเป็นธรรมในแนวตั้ง (Vertical equity)

การเสียภาษีตามหลักความเป็นธรรม ไม่ได้พิจารณาแต่เฉพาะความสามารถในการหารายได้ที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาถึงทรัพย์สินหรือเงินทุนด้วย เช่น กรณีที่บุคคลมีความสามารถในการหารายได้น้อยแต่มีทรัพย์สินหรือเงินทุนมาก บุคคลนั้นควรเสียภาษีในจำนวนมากด้วย และหากนโยบายภาษีอากรของประเทศมุ่งยึดหลักความเป็นธรรม ในแนวนอน และความเป็นธรรมแนวตั้ง เป็นหลักในการจัดเก็บภาษีแล้ว การจัดเก็บภาษีอากรของประเทศนั้นจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักความแน่นอน (Certainty)

ภาษีที่ประชาชนแต่ละคนจะต้องเสียนั้น จะต้องมีความแน่นอน ทั้งลักษณะและรูปแบบของภาษีตลอดจนจำนวนที่จะต้องเสียภาษีต้องชัดเจน ซึ่งความแน่นอนควรมุ่งเน้นที่

1. เวลาชำระภาษี ต้องมีการกำหนดระยะเวลาในการชำระภาษีแต่ละชนิดไว้ให้เป็นการแน่นอน เพื่อให้ผู้เสียภาษีจะได้ทราบล่วงหน้าและเพื่อการเตรียมตัวในการจัดหาเงินมาชำระภาษี
2. อัตราภาษี ภาษีทุกชนิดต้องมีการกำหนดอัตราการจัดเก็บไว้ให้แน่นอน รวมทั้งความไม่ลำเอียงในการเก็บภาษีด้วย
3. วิธีการชำระภาษี ต้องกำหนดล่วงหน้าให้เป็นการแน่นอน เพราะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียภาษี และสะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
4. สถานที่เสียภาษี ต้องกำหนดว่าภาษีแต่ละประเภทต้องมีการชำระภาษีที่ใด โดยต้องคำนึงถึงความสะดวกในด้านการคมนาคมด้วย เพื่อให้ผู้เสียภาษีไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางมาชำระภาษี

หลักความสะดวก (Convenience)

การเก็บภาษีทุกชนิดควรจะต้องจัดเก็บตามวัน เวลา สถานที่ที่ผู้เสียภาษีสะดวก และจะต้องอำนวยความสะดวกในการเสียภาษีแก่ผู้เสียภาษีด้วย

หลักประหยัด (Economy)

ภาษีทุกชนิดที่จัดเก็บนั้นควรจะต้องเป็นภาระแก่ผู้เสียภาษีน้อยที่สุด แต่ทำให้รัฐบาลได้รับรายรับมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อีกทั้งการทำหน้าที่ในการจัดเก็บ หรือบริการการจัดเก็บภาษีของรัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บต่ำที่สุดด้วย

ข. ลักษณะภาษีอากรที่ดีตามแนวคิดของ Musgrave

ลักษณะภาษีอากรมีลักษณะสำคัญ 7 ประการ (Musgrave, 1989, อ้างถึงใน วรรณา พรหมพล, 2551, หน้า 15-21) คือ

1. รายได้จากภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ต้องมีจำนวนเพียงพอสำหรับการใช้จ่ายของรัฐบาล

ภาษีอากรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐบาล ในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาล ถ้ารัฐบาลเก็บภาษีได้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายที่วางแผนไว้ หรือเก็บภาษีได้ไม่ตรงตามที่คาดหมายไว้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจ 2 ประการ คือ

ประการแรก ทำให้เกิดปัญหาในการรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ถ้าเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ มีความจำเป็นที่จะต้องทำให้เกิดดุลยภาพระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ณ ระดับรายได้ประชาชาติที่มีการจ้างงานเต็มที่ การที่รัฐบาลจัดเก็บภาษีได้เพียงพอกับการใช้จ่าย จะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ

ประการที่สอง ทำให้เกิดปัญหาในการบรรลุเป้าหมายเศรษฐกิจจุลภาค กล่าวคือ การที่ระบบเศรษฐกิจไม่มีเสถียรภาพจะทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบ ระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม และส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมในการกระจายรายได้

2. การกระจายภาระภาษีต้องกระจายแก่ประชาชนผู้เสียภาษีอย่างยุติธรรม

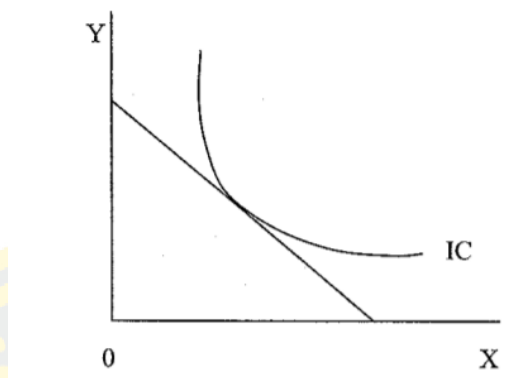
หลักความเป็นธรรมเป็นหลักขั้นพื้นฐานที่นำมาใช้ในการออกแบบ โครงสร้างภาษีอากรที่รัฐบาลดำเนินการจัดเก็บเพื่อให้ภาษีอากรต่าง ๆ ที่รัฐบาลจัดเก็บ เป็นที่ยอมรับของประชาชน เพราะทุก ๆ คนต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า ระบบภาษีอากร ควรมีความเป็นธรรม กล่าวคือ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีทุกคนควรจะได้รับภาระค่าใช้จ่ายของรัฐบาลอย่างยุติธรรม อย่างไรก็ตาม จะจัดเก็บภาษีอย่างไรจึงจะทำให้เกิดความเป็นธรรม นั้นยากที่จะหาคำจำกัดความให้ตรงกันได้ โดยทั่วไป

หลักความเป็นธรรมของภาษีอากร จำแนกได้ 2 หลักใหญ่ คือ หลักความเป็นธรรมสัมบูรณ์ และ หลักความเป็นธรรมสัมพัทธ์ โดยหลักความเป็นธรรมสัมบูรณ์ ถือว่าผู้เสียภาษีทุก ๆ คนควรมีส่วนในการจุนเจือ ค่าใช้จ่ายของรัฐบาลเท่ากันทุกคน โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคล ส่วนหลัก ความเป็นธรรมสัมพัทธ์ เห็นว่าบุคคลผู้เสียภาษีควรจุนเจือค่าใช้จ่ายของรัฐบาลอย่างไร นั้น ควรยึดหลัก 2 ประการ คือ ประการแรก ความสามารถในการชำระภาษี ประการที่สอง ผลประโยชน์ที่ได้รับการออกแบบโครงสร้างภาษี จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่า ภาษีใดควรใช้หลักเกณฑ์ใด เพื่อเกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษี เพราะถ้าการจัดเก็บภาษีไม่มีความเป็นธรรม จะทำให้เกิดการหลบหลีกภาษี (tax evasion) และความขัดแย้งในสังคมได้

3. การจัดเก็บภาษีแต่ละชนิดนั้น มิควรคำนึงถึงจุดการจัดเก็บอย่างเดียวแต่ควรคำนึงถึงภาระภาษีขั้นสุดท้ายด้วยการจัดเก็บภาษีอากรแต่ละชนิด มีความยากง่ายในการจัดเก็บแตกต่างกัน ภาษีที่จัดเก็บได้ง่าย มักเป็นภาษีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสามารถผลักภาระภาษีไปยังผู้อื่นได้ ดังนั้น การจัดเก็บภาษีโดยคำนึงแต่เป้าหมายด้านรายได้ โดยมีคำนึงถึงการผลักภาระภาษี ย่อมก่อให้เกิดปัญหาความเป็นธรรมในการกระจายรายได้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น การจะให้ภาษีเป็นเครื่องมือในการกระจายความเป็นธรรม จะต้องพิจารณาว่า ภาษีชนิดนั้นใครเป็นผู้รับภาระภาษีที่แท้จริง (Economic incidence)

4. การจัดเก็บภาษีอากรแต่ละชนิดจะต้องมีผลกระทบต่อการค้าสินค้าทางเศรษฐกิจ หรือการทำงานของกลไกตลาดให้น้อยที่สุด

การจัดเก็บภาษีอากรต่าง ๆ ควรยึดหลักความเป็นกลาง ทั้งนี้ เพื่อให้กลไกตลาดทำหน้าที่ในการจัดสรรการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ตามปกติการค้าสินค้าหรือการตัดสินใจการผลิตจะอาศัยการเปรียบเทียบต้นทุนกับผลประโยชน์ที่ได้ การตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้า ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบอรรถประโยชน์ที่ได้รับกับราคาสินค้าในทำนองเดียวกัน การตัดสินใจเลือกการบริโภคสินค้าสองชนิด ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบอรรถประโยชน์ของสินค้าแต่ละชนิดกับราคาสินค้าเปรียบเทียบ กล่าวคือ เงื่อนไขดุลยภาพในการบริโภคที่ได้รับความพอใจสูงสุด คือ

ภาพที่ 1 Marginal Rate of Substitution (วรรณา พรหมพล, 2551, หน้า 17)

$$MRS_{xy} = \frac{MU_x}{MU_y} = \frac{P_x}{P_y}$$

เมื่อ MRS_{xy} (Marginal Rate of Substitution) คือ อัตราการทดแทนกันระหว่างการบริโภคสินค้า X กับสินค้า Y ซึ่งเท่ากับค่าความชันของเส้นความพอใจเท่ากัน และ ค่าความชันของเส้นงบประมาณ

MU (Marginal Utility) คือ อรรถประโยชน์เพิ่มของสินค้า X และสินค้า Y

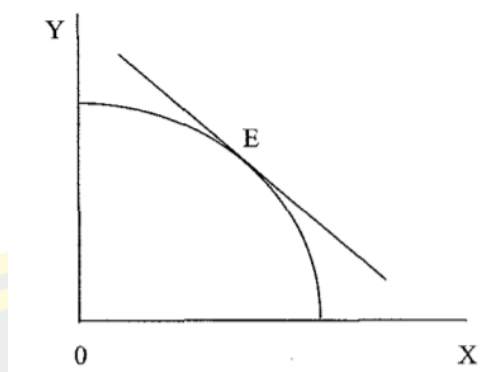
P_x/P_y คือ ความชันของเส้นงบประมาณ

P_x, P_y คือ ราคาสินค้า X และสินค้า Y

ทางด้าน การตัดสินใจการผลิต เงื่อนไขดุลยภาพที่ทำให้ผลผลิตได้รับกำไรสูงสุดคือ

$$MRT_{xy} = \frac{MC_x}{MC_y} = \frac{P_x}{P_y}$$

เมื่อ MRT (Marginal Rate of Transformation) คือ ค่าความชันของเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต

ภาพที่ 2 Marginal Rate of Transformation (วรรณา พรหมพล, 2551, หน้า 17)

Marginal Rate of Transformation เป็นการวัดว่าหากเราต้องการสินค้า X เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหน่วยจะต้องไปลดสินค้า Y ลงกี่หน่วย MRT ในแต่ละจุดบนเส้น PPC มีค่าต่างกัน สะท้อนถึงการทดแทนของสินค้า 2 ชนิดต่างกัน การเปลี่ยนแปลงเส้น PPC สะท้อนถึงต้นทุนของการผลิตสินค้า 2 ชนิด เมื่อผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นก็จะมีต้นทุนเพิ่มขึ้น โดยเปรียบเทียบกับต้นทุนของสินค้าอีกชนิดหนึ่งที่ลดลงไป

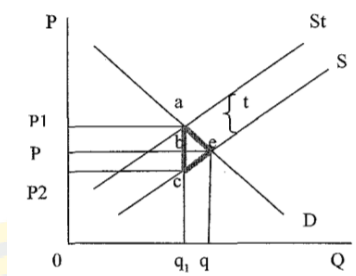
ดังนั้น

$$MRT = \frac{MC_X}{MC_Y}$$

MC (Marginal Cost) คือ ต้นทุนเพิ่มของสินค้า X และ Y การจัดเก็บภาษีที่ขีดยึดหลักความเป็นกลาง จะไม่ก่อให้เกิดภาระส่วนเกินของการเก็บภาษี (excess burden of taxation) ทั้งนี้เพราะว่าเงื่อนไขในการตัดสินใจยังคงเหมือนเดิม คือ

$$MRS_{XY} = MRT_{XY} = \frac{P_X}{P_Y}$$

การจัดสรรทรัพยากร โดยกลไกตลาด จึงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ถูกบิดเบือนโดยภาษีอากร (distortion sale taxes) ที่เรียกเก็บจากสินค้าทุกชนิดในอัตราเดียวกัน โดยไม่มีการยกเว้น และภาษีมูลค่าเพิ่ม (value added tax)

ภาพที่ 3 ภาระภาษีส่วนเกิน (วรรณา พรหมพล, 2551, หน้า 19)

จากภาพที่ 3 ราคาดุลยภาพ คือ P ปริมาณดุลยภาพ คือ q ณ จุด e เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีจากผู้ผลิต ทำให้เส้น S เคลื่อนเป็น S_t ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นจาก P เป็น P_1 ภาระภาษีจะตกแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าในราคาสูงขึ้นเป็น P_1 สำหรับ ผู้ผลิตได้รับค่าสินค้าที่ไม่รวมภาษีเท่ากับ P_2 ส่วนต่างของราคา P_1P_2 คือภาษีต่อหน่วยที่ รัฐบาลได้รับ ส่วนสามเหลี่ยม $a e c$ คือภาระภาษีส่วนเกิน

5. โครงสร้างของระบบภาษีอากรที่ดีนั้น ต้องเอื้ออำนวยต่อการใช้เป็นนโยบายการคลังในการรักษาเสถียรภาพ และการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โครงสร้างของภาษีอากรที่ดีนั้น จะต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจ เมื่อภาวะเศรษฐกิจขยายตัว รายได้ของประชาชนเพิ่ม รัฐบาลเก็บภาษีได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ และถ้าหากรัฐบาลยังคงรักษาระดับการใช้จ่ายไว้เท่าเดิม งบประมาณก็จะเป็นงบประมาณเกินดุล ในกรณีนี้ภาษีอากรจะไปช่วยลดแรงกดดันของเงินเฟ้อได้มากในทางตรงข้าม ถ้าเกิดภาวะเศรษฐกิจซบเซา รายได้ของประชาชนลดลง ถ้าโครงสร้างภาษีอากรมีความยืดหยุ่น รัฐบาลเก็บภาษีได้ลดลงในอัตราที่สูงกว่าการลดลงของรายได้ประชาชาติ และถ้ารัฐบาลยังคงรักษาระดับการใช้จ่ายไว้ในระดับเดิม งบประมาณก็จะเป็นงบประมาณขาดดุล อุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจจะลดลงไม่มากนัก ทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่ซบเซาอย่างรุนแรง และการที่รัฐบาลเก็บภาษีน้อยลง ยังช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้เสียภาษีได้ด้วย

ในด้านการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ถ้าหากต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง นโยบายภาษีอากรของรัฐควรจะเป็นในทางส่งเสริม การออม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานของประชาชน และควรมุ่งลดการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยของประชาชนลง เพื่อให้ครัวเรือนมีการออม และเงินออมจะไปสู่ตลาดเงินทุน ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของการลงทุน ยกระดับรายได้และการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจให้สูงขึ้น

6. ภาษีอากรที่จัดเก็บนั้นต้องชัดเจน ผู้เสียภาษีเข้าใจง่าย การบริหารการจัดเก็บชัดเจน และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาษีอากรแต่ละชนิดที่รัฐบาลดำเนินการจัดเก็บ การออกแบบ โครงสร้าง ภาษีอากร อันประกอบด้วย ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ฐานภาษี การยกเว้นภาษี/อัตราภาษี การชำระภาษี การหาข้อยุติ กรณีพิพาทระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้เสียภาษี และบทลงโทษจาก การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายภาษี องค์ประกอบของ โครงสร้างภาษีแต่ละชนิดต้องมีความชัดเจน แบบฟอร์มที่ใช้ในการเสียภาษี ควรเป็นแบบฟอร์มที่เข้าใจง่ายและสะดวกต่อการปฏิบัติตาม ทำให้รัฐบาลเก็บภาษีได้ เต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดเก็บเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. ค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดเก็บ และค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี ต้องอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายในการจัดเก็บภาษีนั้น

ค่าใช้จ่ายทั้งหมดอันเกิดจากการจัดเก็บภาษีอากรจำแนกได้ 2 ส่วน คือ ค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดเก็บของหน่วยงานของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอากรส่วนหนึ่ง และ อีกส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษี เช่น ค่าใช้จ่ายในการยื่นแบบ ค่าใช้จ่ายในการจัดทำบัญชี เกี่ยวกับภาษีอากร ค่าใช้จ่ายในส่วนแรกแสดงให้เห็นถึง มูลค่าของทรัพยากรที่ต้องสูญเสียไปเพื่อให้ ได้มาซึ่งรายได้จากภาษีอากรจำนวนหนึ่งของรัฐบาล ค่าใช้จ่ายในส่วนที่สองแสดงให้เห็นถึงค่าใช้จ่ายของเอกชนผู้มีหน้าที่เสียภาษี จะต้องสูญเสียไป อันเนื่องมาจากผู้เสียภาษี มีส่วนร่วมในการจุนเจือค่าใช้จ่ายในการผลิตสินค้าและบริการสาธารณะ ของรัฐบาล

ลักษณะของภาษีอากรที่ดี ต้นทุนที่เกิดจากการเก็บภาษีต้องต่ำที่สุดภาษีที่ค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดเก็บของรัฐบาลจะอยู่ในระดับต่ำ หรือลดต้นทุนการจัดเก็บของรัฐบาลได้นั้น จะต้องเป็นภาษีอากรที่มีฐานภาษีกว้างครอบคลุมผู้เสียภาษีจำนวนมาก และฐานภาษีของผู้เสียภาษี แต่ละรายต้องมีขนาดใหญ่ และการที่จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีของผู้เสียภาษี อยู่ในระดับต่ำนั้น การยื่นแบบชำระภาษีจะต้องเป็นไปโดยสะดวก และไม่ยุ่งยากในการจัดทำระบบ บัญชีเกี่ยวกับภาษีมักนัก

ก. ลักษณะของภาษีอากรที่ดีตามแนวคิดของ Seligman

ลักษณะของภาษีอากรที่ดี มีหลักพิจารณา 4 ด้าน (Seligman, n.d., อ้างถึงในวรรณกรรมพล, 2551, หน้า 21-23) คือ ด้านการคลัง ด้านการปฏิบัติจัดเก็บ ด้านเศรษฐกิจ และด้านศีลธรรม

1. ด้านการคลัง ต้องพิจารณาว่าภาษีแต่ละประเภทจะสามารถเก็บทำรายได้ เข้ารัฐมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากลักษณะสำคัญของภาษี 4 ประการ คือ

1.1 ลักษณะอำนาจผล (productivity) หมายความว่า ภาษีที่จัดเก็บจะต้อง ทำรายได้ให้รัฐเป็นจำนวนมาก เมื่อวัตถุประสงค์สำคัญในการจัดเก็บภาษี คือ การหารายได้เข้ารัฐ เพื่อนำเอารายได้ไปใช้จ่ายในการบริหารประเทศ ดังนั้นในการจัดเก็บภาษี แต่ละประเภทสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณา คือ จำนวนเงินภาษีที่พึงจะเก็บได้กล่าวคือ ถ้าเป็นภาษีที่ดีเมื่อดำเนินการจัดเก็บแล้วต้องสามารถทำรายได้ให้ตามความต้องการของรัฐและภาษีนั่นต้องไม่ทำให้ผู้เสียภาษีหมดกำลังใจในการทำงาน

ดังนั้น ในการพิจารณาว่าภาษีแต่ละประเภทมีลักษณะอำนาจหรือไม่ ต้องพิจารณาจาก

1.1.1 ภาษีที่จัดเก็บนั้นต้องได้เงินภาษีจำนวนมากตามความต้องการหรือไม่ ถ้าเก็บได้มากแต่เสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บสูง ก็ไม่ถือว่าภาษีนั้นมีลักษณะอำนาจผลอย่างสมบูรณ์

1.1.2 จำนวนเงินภาษีที่เก็บได้ต้องไม่ขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจ คือ จะต้องพิจารณาว่าเมื่อเศรษฐกิจอยู่ในภาวะตกต่ำ จำนวนเงินภาษีที่เก็บยังคงต้องมีจำนวนมากพอกับความต้องการของรัฐ

ด้วยเหตุนี้ภาษีอากรประเภทต่าง ๆ จะคำนึงถึงแต่ลักษณะอำนาจผล โดยมุ่งแต่จะเก็บเงินเข้าคลังให้ได้มาก ๆ เพียงอย่างเดียวไม่ได้ หากแต่จะต้องคำนึงถึง ลักษณะอื่น ๆ ประกอบกันไปด้วย เช่น ลักษณะยืดหยุ่น ลักษณะทรงตัว เป็นต้น

1.2 ลักษณะยืดหยุ่น (Elasticity) ภาษีทุกประเภทควรมีความยืดหยุ่น พอควร คือ สามารถเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ ได้โดยง่าย ความยืดหยุ่นของภาษีแต่ละประเภท มีมากน้อยแค่ไหนทำได้โดยการเปรียบเทียบจำนวน เงินภาษีที่เก็บได้เพิ่มขึ้นกับอัตราภาษีส่วนที่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าในทางเพิ่มขึ้นหรือลดลง

1.3 ลักษณะทรงตัว (Stability) ภาษีที่ดีจะต้องมีลักษณะทรงตัว กล่าวคือ ระยะเวลาที่เศรษฐกิจอยู่ในภาวะเจริญรุ่งเรือง ภาษีที่ดีจะต้องสามารถทำรายได้ให้เป็นจำนวนมาก และเมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เงินภาษีที่เก็บได้ก็ไม่ควรลดลงตามไปด้วย

1.4 ลักษณะไพศาล (Diversity of source) หมายความว่า ในแต่ละระบบเศรษฐกิจ หรือ แต่ละประเทศควรจัดเก็บหลายประเภท เพื่อรายได้ของรัฐจะได้มีที่มาจากหลายแหล่ง เพราะภาษีที่มาจากหลายแหล่งจะทำรายได้ให้กับรัฐเพิ่มขึ้น

2. ด้านการปฏิบัติจัดเก็บ วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดเก็บภาษี คือ ทำอย่างไร การจัดเก็บภาษีอากรจึงจะดำเนินการ ไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประสิทธิภาพในที่นี้หมายความว่า การจัดเก็บภาษีให้ได้จำนวนเงินมากหรือเก็บภาษีได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย หรือรั่วไหลน้อยที่สุดแล้วยังรวมถึงค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการจัดเก็บจะต้องประหยัดที่สุดอีกด้วย

Seligman (n.d., อ้างถึงใน วรรณฯ พรหมพล, 2551, หน้า 21-23) มีความเห็นเกี่ยวกับในเรื่องการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพ ต้องประกอบด้วย

ประการแรก ภาษีอากรนั้นต้องมีลักษณะง่าย (Simplicity) หมายความว่า ง่ายต่อการอ่านและทำความเข้าใจ คือ ผู้เสียภาษีโดยทั่วไปอ่านแล้วจะต้องสามารถเข้าใจได้ ประกอบกับแบบฟอร์มในการเสียภาษีต้องเป็นแบบฟอร์มที่เข้าใจง่าย วิธีการจัดเก็บควรกำหนดให้ง่ายต่อเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บและต่อผู้เสียภาษี ซึ่งสิ่งดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เสียภาษีเกิดความร่วมมือในการเสียภาษีมากขึ้น และนำไปสู่การจัดเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง Seligman มีความเห็นเช่นเดียวกับ Smith ในเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของภาษีที่ต้องมีลักษณะแน่นอน สะดวก และประหยัด

3. ด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าวัตถุประสงค์ของการเก็บภาษี คือ การหารายได้ แต่รัฐก็ไม่ควรมุ่งหวังแต่รายได้เพียงอย่างเดียว ควรจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมของประชาชนซึ่งเป็นผู้เสียภาษีด้วย ถ้าภาษีที่จัดเก็บมีผลในทางลบกับธุรกิจหรืออุตสาหกรรมของประชาชนน้อยที่สุด ถือว่าเป็นภาษีอากรที่ดี ถ้าภาษีอากรทำให้เกิดผลกระทบในทางลบแก่อุตสาหกรรม หรือธุรกิจของประชาชนมาก ก็จะเป็นการบั่นทอนกำลังใจในการดำเนินธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนั้น ๆ และส่งผลต่อจำนวนเงินภาษีที่จะเก็บได้ เพราะประชาชนอาจไม่ยอมเสียภาษีและเกิดการหลบเลี่ยงภาษีก็เป็นไปได้

4. ด้านศีลธรรม เนื่องจากภาษีอากรมีลักษณะบังคับอยู่ในตัว คือ ผู้เสียภาษีต้องเสียภาษีไปโดยไม่ได้สมัครใจ แต่ที่เสียภาษีเป็นเพราะหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงถือว่าการเสียภาษีเป็นภาระต่อตัวเขา ด้วยเหตุนี้การเก็บภาษีแต่ละประเภทจึงต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าภาษีนั้น ๆ ชอบด้วยหลักธรรมมากน้อยเพียงไร ภาษีที่เป็นธรรมภาระภาษีไม่ควรตกหนักอยู่กับบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใด บุคคลหนึ่ง แต่ควรกระจายไปสู่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ โดยเท่าเทียมกัน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกสินค้าและบริการเพื่อเก็บภาษีสรรพสามิต (ไอรวิณฯ ทองอร่าม, 2560, หน้า 3-4) มีดังนี้

สินค้าหรือบริการที่มีลักษณะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย

เป็นที่ยอมรับกันว่าผู้บริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยควรที่จะรับภาระภาษีมากกว่าผู้บริโภคสินค้าที่จำเป็นในการครองชีพ ซึ่งเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคมได้ทางหนึ่งด้วย นั่นคือ

ผู้มีรายได้สูงใช้สินค้าที่มีคุณภาพดีหรือฟุ่มเฟือยก็ต้องเสียภาษีมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำซึ่งบริโภคสินค้าจำเป็น การจัดเก็บภาษีด้วยหลักเกณฑ์นี้ยังสามารถสร้างนิสัยการประหยัดให้กับประชาชนด้วย สินค้าประเภทนี้ ได้แก่ เครื่องสำอางเครื่องหอม เป็นต้น

สินค้าหรือบริการที่บริโภคแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้บริโภคเอง และยังก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมด้วย

ตัวอย่างเช่น ยาสูบก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่อผู้บริโภค เช่น โรคมะเร็ง โรคถุงลมโป่งพอง ทำให้รัฐต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการดูแล ภาษีที่เก็บได้ต้องนำมาเยียวยาความเสียหายต่อสังคม สินค้าประเภทนี้ เช่น สุรา ยาสูบ ไฟ ซึ่งรัฐจำเป็นต้องเข้าไปควบคุมดูแล

สินค้าหรือบริการที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากกิจการของรัฐ

เนื่องจากกิจการบางประการของรัฐให้ผลประโยชน์แก่คนบางกลุ่มเท่านั้น คนกลุ่มอื่นไม่ได้รับผลประโยชน์ด้วยหรือได้รับผลประโยชน์บ้างเพียงเล็กน้อย ดังนั้นจึงสมควรเรียกเก็บภาษีจากกลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษนั้น ช่วยให้ระบบภาษีมี่ความเหมาะสมยุติธรรมยิ่งขึ้น

สินค้าหรือบริการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สินค้าหรือบริการประเภทนี้เกิดจากแนวคิดผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย กิจกรรมใดที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมควรได้รับการจำกัดหรือถูกลงโทษ เพื่อให้เกิดความตระหนักต่อผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากกิจกรรมนั้น การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตมีความสำคัญในการแก้ไขหรือบรรเทาผลกระทบและผลเสียหายที่ไม่อาจประเมินค่าได้จากการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม

หลักเกณฑ์อื่น ๆ

นอกจากหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดเก็บภาษีสรรพสามิตทั้ง 4 ประการ ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีหลักเกณฑ์อีกหลายประการแตกต่างกันไปตามแต่วัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของรัฐ เนื่องจากในบางโอกาสรัฐบาลอาจมีความจำเป็นต้องหารายได้หรือต้องการจำกัดการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการเฉพาะคราว ก็จัดให้มีการเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้านั้น เช่น รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากถุงน่องสุภาพสตรีเพื่อให้มีการใช้ในล่อนน้อยลง จะได้มีการนำไปผลิตร่มชูชีพมากขึ้น เป็นต้น

หลักการของภาษีสรรพสามิตที่ดี

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับภาษี เกณฑ์หรือลักษณะของระบบภาษีที่ดี (Tax Criteria) หรือคุณสมบัติที่ต้องการเห็นในระบบภาษี หรือรายภาษีที่จะช่วยให้ระบบภาษีและภาษีแต่ละชนิดเป็นที่

ยอมรับของผู้ที่ต้องถูกระทบด้วยภาษีเหล่านั้น และเป็นลักษณะที่เอื้อให้การจัดเก็บสามารถช่วยรัฐบาลได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดเกณฑ์ภาษีดังกล่าว ประกอบด้วย 3 ประการ (พรชัย รอดเทศ 2559, หน้า 17-18) คือ

1. ความเป็นธรรม (Equity)
2. ความเป็นกลาง (Neutrality)
3. ความเข้าใจง่าย (Simplicity)

หลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ประการ (พรชัย รอดเทศ, 2559, หน้า 17-18) ดังต่อไปนี้

1.1 หลักความเป็นธรรม (Equity) ต้องให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีและมีวิธีการที่เป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีซึ่งมีอยู่ 2 ประการ คือ

ความสามารถในการเสียภาษีอากรของประชาชน (Ability to pay) โดยจะต้องยึดหลักว่าผู้ที่มีรายได้มากควรจะต้องเสียภาษีมาก คนมีรายได้น้อยควรเสียภาษีน้อยตามกำลัง ความสามารถในการชำระภาษีของแต่ละคน ซึ่งหลักการนี้ทำให้เราต้องเสียภาษีในอัตราที่แน่นอน

ผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ ซึ่งผลประโยชน์ที่ประชาชนแต่ละคนได้รับก็จะมาจากการดูแลคุ้มครองของรัฐบาล หลักนี้นำไปสู่อัตราที่เรียกว่า อัตราคงที่ เพราะทุกคนได้รับเท่ากัน เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม (อัตราเท่ากัน) เพราะจ่ายภาษีในอัตราที่เท่ากันไม่ว่า จะจ่ายมากหรือน้อย

1.2 หลักความแน่นอนและชัดเจน (Certainty)

ประชาชนผู้ต้องเสียภาษีต้องสามารถเข้าใจได้โดยง่ายเกี่ยวกับวิธีการทางภาษีที่ใช้จัดเก็บ เช่น ฐานภาษีที่ใช้จัดเก็บ อัตราภาษีที่ต้องเสีย กำหนดเวลาและวิธีการชำระภาษี ต้องมีความชัดเจนทั้งทางกฎหมายและแนวปฏิบัติ นอกจากนี้ต้องป้องกันมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบอีกด้วย

1.3 หลักความสะดวก (Convenience)

วิธีการและกำหนดเวลาในการเสียภาษีอากร ควรต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้เสียภาษีอากร เช่น ควรกำหนดช่วงเวลาในการชำระภาษีให้นานพอสมควร รวมถึงวิธีการชำระที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความเข้าใจในการชำระภาษี โดยกำหนดหลักเกณฑ์การผ่อนชำระไว้ด้วย ซึ่งในปัจจุบันเราจะเห็นว่า ผู้เสียภาษีสามารถเลือกช่องทางการชำระภาษีได้หลายช่องทาง เช่น ATM ปรายณีย์ หรือแม้กระทั่งผ่านอินเทอร์เน็ต

1.4 ประสิทธิภาพ (Efficiency)

รัฐต้องสามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้จัดเก็บภาษีอากรได้มาก โดยมีค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บน้อยที่สุด ตัวอย่างเช่น การถือหลักจัดเก็บในอัตราต่ำแต่เก็บได้มากและทั่วถึง ดีกว่าที่จะเก็บในอัตราสูงแต่เก็บได้น้อย เนื่องจากเก็บแต่เฉพาะคนที่มีรายได้มาก นอกจากนี้แล้วยังควรสร้างความเป็นกลางทางภาษี ไม่ว่าจะ เป็นความเท่าเทียมกันในโอกาสและความเป็นธรรมในการจัดเก็บ

วันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึงใน ไอรวิณ ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมายภาษีสรรพสามิต สำนักกฎหมาย กรมสรรพสามิต ได้อาศัยหลักการของภาษีอากรที่ดีของอาดัม สมิท เขียนถึงภาษีสรรพสามิตที่ดีควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นธรรม

หมายถึง ความยุติธรรมด้านราคาประเมินที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณภาษี ความยุติธรรมเรื่องกำหนดลักษณะของสินค้าที่ทำให้สินค้าหนึ่งต้องเสียอัตราภาษีมากกว่าชนิดอื่น ๆ โดยพิจารณาจากเจตนารมณ์หรือหลักการทางทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานของภาษีสรรพสามิต ความยุติธรรมเป็นเรื่องหลักในการจัดเก็บภาษีทุกชนิด ความเป็นธรรมในทางทฤษฎีเป็นแนวคิดที่นำไปใช้ร่างกฎหมายเพื่อให้ได้กฎหมายที่เป็นธรรม ส่วนความเป็นธรรมในทางปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับการบริหารภาษีที่มีประสิทธิภาพ และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมด้วย

2. ความมีประสิทธิภาพ

ฐานภาษีและอัตรากำหนดจัดเก็บจะต้องอยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดการหยุดชะงักของระบบเศรษฐกิจและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตนั้น ๆ ได้ เช่น ภาษีสรรพสามิตยาสูบที่ช่วยทำให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลง ถือเป็นภาษีที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การกำหนด ส่วนต่างของอัตรากำหนดภายในสินค้าประเภทเดียวกันแต่ต่างชนิดกัน เช่น เบียร์กับเหล้าอาจส่งผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของภาษี ถ้าส่วนต่างของอัตรากำหนดมีค่าน้อยเกินไปก็อาจจะทำให้ผู้บริโภคไม่มีแรงจูงใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคไปสู่สินค้าชนิดที่มีภาษีที่ต่ำกว่า ในขณะที่เดียวกันถ้าส่วนต่างของภาษีมีมากเกินไป ก็อาจทำให้ผู้ผลิตสินค้าเกิดความเสียเปรียบทางการค้ากับคู่แข่งได้

3. ความเอื้ออำนวยในการจัดเก็บภาษี

บทบัญญัติของกฎหมายจะต้องสามารถนำไปบังคับใช้ได้จริง สามารถเข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อนจนเกินไป ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ต้องไม่มากเกินไปจนความจำเป็น ทำให้ยากต่อการหลีกเลี่ยงภาษีและมีต้นทุนในการจัดเก็บตลอดจนการควบคุมดูแลที่ต่ำ

4. การส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของภาษีสรรพสามิต คือการควบคุมการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี ดังนั้นอัตราภาษีสรรพสามิตที่ดีจะต้องสามารถก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นระดับที่เหมาะสมทั้งต่อผู้ผลิตสินค้าและผู้บริโภค กล่าวคือ จะต้องไม่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ผลิตกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป

วัตถุประสงค์ของการเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ

การเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบบมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 3 ประการ (Smith, 2005, อ้างถึงใน ชลธาร วิศรุตวงศ์, 2550, หน้า 23-26) ดังนี้

1. เพื่อหารายได้เข้ารัฐ การเก็บภาษีสรรพสามิตถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญซึ่งหลายประเทศนิยมใช้วิธีขึ้นภาษีสรรพสามิตเพื่อนำรายได้จากภาษีมาชดเชยการขาดดุลงบประมาณ แต่การขึ้นภาษีในอัตราที่สูงมากอาจทำให้ผู้บริโภคมมีการเปลี่ยนแปลงการบริโภคโดยหันไปบริโภคสินค้าชนิดอื่นทดแทน และอาจทำให้มีการลักลอบผลิต หรือมีการซื้อขายสินค้าหนีภาษีเพิ่มขึ้น รวมทั้งอาจทำให้รายได้ภาษีสรรพสามิตลดลง อีกด้วย

2. เพื่อบรรเทาปัญหาจากการบริโภคสินค้า ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อภายนอกทางลบ (Negative Externality) เช่น การบริโภคบุหรี่ นอกจากจะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ของตัวผู้สูบบุหรี่ ยังเป็นผลเสียต่อสุขภาพของผู้ที่อยู่ใกล้เคียงซึ่งได้รับ “ควันบุหรี่มือสอง” และทำให้รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการรักษาโรคร้ายต่าง ๆ ที่เกิดจากสินค้าประเภทนี้ ดังนั้นการเก็บภาษีสรรพสามิตซึ่งส่งผลให้ราคาสินค้าสูงขึ้น จึงเป็นการช่วยสะท้อนต้นทุนในการบริโภคสินค้า ทำให้มีการบริโภคที่ลดลง จึงเป็นการลดผลกระทบต่อภายนอกที่เกิดจากการบริโภคสินค้า

3. เพื่อให้ผลด้านการกระจายภาระภาษี เนื่องจากการเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่ทำให้ผู้ที่บริโภคสินค้าประเภทนั้น ๆ มาก ต้องรับภาระภาษีมาก ดังนั้นผู้ที่สูบบุหรี่มากก็ได้รับภาระภาษีมาก ส่วนผู้ที่ไม่สูบบุหรี่จะไม่ต้องรับภาระภาษี และเมื่อภาษีสรรพสามิตบุหรี่สูงขึ้นจะไม่กระทบกับกลุ่มผู้ไม่สูบบุหรี่

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนรายได้ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ

การเปลี่ยนแปลงรายได้จากสาเหตุธรรมชาติ

แนวคิดของ Choudhry (1975, pp. 494-509) นักเศรษฐศาสตร์สังกัดกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ในการจัดเก็บภาษี ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากสาเหตุธรรมชาติ (Automatic response)

การเปลี่ยนแปลงรายได้ในการจัดเก็บภาษีได้แปรผันตามกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศ หากประเทศมีภาวะเศรษฐกิจเติบโตสูงรายได้ของรัฐบาลจากการจัดเก็บ ภาษีที่มีจำนวนมากตามภาวะเศรษฐกิจที่เติบโต เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลง มาตรการทางด้านภาษีแต่อย่างใด แต่เกิดจากสาเหตุธรรมชาติ (Automatic Response) คือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรที่นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของรายได้ภาษีโดยอัตโนมัติ

2. การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับเปลี่ยนมาตรการทางภาษี (Discretionary response)

ในบางกรณีรัฐบาลได้ใช้อำนาจ (Discretion) เพื่อการเปลี่ยนมาตรการทางด้าน ภาษีอากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากร มาตรการเหล่านี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงฐานภาษี

2.2 การเปลี่ยนแปลงอัตรากำไร

2.3 การเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารการจัดเก็บภาษี

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากร โดยรวม (Total Response) จึงมีปัจจัยมาจากการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากสาเหตุตามธรรมชาติ (Automatic Response) และการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับเปลี่ยนมาตรการทางภาษีของรัฐบาล (Discretionary Response) ซึ่งเราจะได้สมการดังนี้

$$\Delta TR = \Delta AT + \Delta DR$$

ΔTR = การเปลี่ยนแปลงรายได้ภาษีรวม

ΔAT = การเปลี่ยนแปลงรายได้ภาษีอากร โดยอัตโนมัติ

ΔDR = การเปลี่ยนแปลงรายได้ภาษีอากรอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง มาตรการทางภาษีของรัฐ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ ในทางเศรษฐศาสตร์ นั้นได้กล่าวถึงบทบาทของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ 2 ลักษณะคือ บทบาทการบริหารงานของรัฐบาลในกลุ่มโครงสร้างนิยม (Structuralism) สำหรับแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้เชื่อมั่นในบทบาทของรัฐบาลโดยจะให้รัฐบาลเข้ามาบริหารงานในทุกภาคส่วนของระบบเศรษฐกิจ สำหรับอีกกลุ่มหนึ่งคือแนวทางกลุ่มนีโอคลาสสิก (Neo-classic) บทบาทของรัฐบาล ในแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนีโอคลาสสิก รัฐบาลจะไม่เข้ามาแทรกแซงการทำงานของตลาด แต่ปล่อยให้กลไกตลาด (Market mechanism) ทำงาน โดยให้สัญญาณราคา (Price signal) ทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้รัฐบาลจะเข้ามาแทรกแซงก็ต่อเมื่อเกิดความล้มเหลวของตลาด (Market Failure)

ความล้มเหลวของตลาด (Market Failure)

ความล้มเหลวของตลาดแบ่งได้เป็น 3 กรณีหลัก (วณิชกานต์ เพ็ชรศรี, 2561, หน้า 8-9) กล่าวคือ

กรณีผูกขาดแบบธรรมชาติ (Natural monopoly)

กรณีผูกขาดแบบธรรมชาติเกิดขึ้นเมื่อผู้ผลิตมีต้นทุนเฉลี่ย (Average Cost) ต่ำลงเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ผลิตรายใหม่ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันในตลาดได้เพราะผู้ผลิตรายเดิมที่อยู่ในตลาดมีต้นทุนต่ำลงเรื่อย ๆ และหากให้ผู้ผลิตดำเนินการโดยอิสระแล้วจะทำให้กลายเป็นผู้ผูกขาด รัฐบาลจึงต้องเข้ามากำกับดูแลเพื่อตีงผลกำไรจากการผูกขาดและกำกับดูแลในเรื่องราคา ไม่ให้ผู้ผลิตแสวงหากำไรจากการผูกขาด

กรณีสินค้าสาธารณะ (Public goods) มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ

1. เป็นสินค้าที่ไม่ต้องแข่งขันกันในการบริโภค (Non-Rivalry) เมื่อบริโภคไปแล้วคนอื่นสามารถบริโภคต่อได้โดยต้นทุนไม่เพิ่มหรือลดลง เช่น ถนนสาธารณะ ไฟฟ้าที่ให้แสงสว่าง บนถนน

2. เป็นสินค้าที่ไม่สามารถกีดกันผู้บริโภคคนอื่นได้ (Non-exclusive) เพราะไม่สามารถแยกผู้ให้บริการได้ เช่น การป้องกันประเทศ ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าใครจ่ายหรือไม่จ่ายภาษี การป้องกันประเทศครั้งหนึ่งประชาชนในประเทศนั้น ๆ ต่างได้รับผลประโยชน์ ก่อให้เกิดปัญหาผู้บริโภคไม่ยอมเสียเงิน (Free rider) จากลักษณะของปัญหาสินค้าสาธารณะ ทำให้เกิดปัญหาว่าหากเอกชนเข้ามาทำการผลิตหรือให้บริการจะทำให้ไม่สามารถเก็บเงินจากผู้บริโภคได้ เพราะผู้ผลิตไม่

สามารถแยกแยะหรือกีดกันคนที่ไม่ได้จ่ายเพื่อการบริโภคได้ ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐบาลจึงต้องเข้ามา มีบทบาทในการเข้ามาผลิตสินค้าสาธารณะแทน

กรณีเกิดผลกระทบภายนอก (Externalities)

การผลิตสินค้าและบริการบางชนิดส่งผลกระทบภายนอกต่อสังคมทั้งในแง่บวก (Positive externalities) และในแง่ลบ (Negative externalities) ผลกระทบภายนอกอาจจะเป็น ผลประโยชน์ หรือต้นทุนที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ทั้งที่อยู่ในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ผลกระทบภายนอกที่เป็นต้นทุนของบุคคลอื่นจึงถือเป็นผลกระทบภายนอกเชิงลบ ซึ่งประกอบไปด้วยผลกระทบภายนอกเชิงลบจากการผลิต (Negative production externality) และผลกระทบภายนอกเชิงลบที่เกิดขึ้นจากการบริโภคของผู้บริโภคคนใดคนหนึ่ง เรียกว่า ผลกระทบภายนอกเชิงลบจากการบริโภค (Negative consumption externality) ตัวอย่างเช่น รถยนต์ที่มีขนาดเครื่องยนต์ใหญ่จะมีปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าสู่บรรยากาศมากกว่ารถยนต์ที่มีขนาดเครื่องยนต์เล็ก ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศมากกว่า แม้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมดจะอยู่ภายใต้กลไกตลาดเสรี แต่เมื่อเกิดผลกระทบภายนอกแล้ว กลไกตลาดไม่อาจ นำทางให้ปริมาณการผลิตหรือการบริโภคตรงกับระดับที่สังคมได้รับผลประโยชน์สุทธิหรือ สวัสดิการสูงสุดได้ เมื่อเกิดความไร้ประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรอันเนื่องมาจากผลกระทบ ภายนอกเชิงลบ รัฐบาลอาจเข้ามาแทรกแซงเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การเก็บภาษี การกำหนดมาตรฐาน เป็นต้น

แนวความคิดการเก็บภาษีจากสินค้าและผลต่ออุปสงค์ อุปทาน

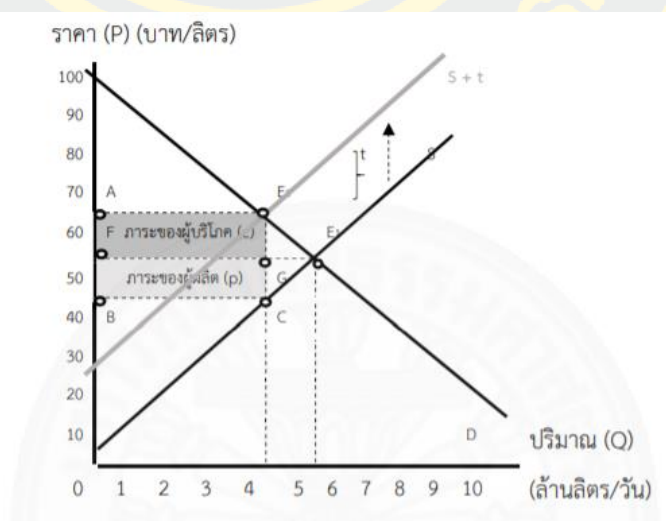
ตลาดสินค้าและบริการแทบทุกชนิดต่างถูกเก็บภาษีในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นใน ด้านของผู้บริโภค จำนวนเงินที่ต้องจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้านอกจากเป็นค่าสินค้าโดยตรง และยังมี ค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าภาษีอีกส่วนหนึ่งรวมอยู่ด้วย ในด้านของผู้ผลิตก็เช่นกัน เงินที่ได้รับมาจากการขายสินค้าอาจจะต้องแบ่งส่วนหนึ่งไปเป็นค่าภาษี ส่วนที่เหลือจึงเป็นรายรับที่แท้จริง เพราะฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดเก็บภาษีจึงอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของตลาดและ สวัสดิการทั้งของผู้บริโภคและผู้ผลิต

การเก็บภาษีจากสินค้าและผลต่ออุปสงค์ อุปทาน มีหลายประเภทสำหรับ การจัดเก็บภาษี สรรพสามิตรถยนต์จากปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นการเก็บภาษีตามสภาพ หรือ ภาษีต่อหน่วย (Specific or unit tax) เป็นจำนวนเงินที่รัฐบาลเรียกเก็บจากสินค้า แต่ละหน่วย โดยไม่คำนึงว่าสินค้านั้นจะซื้อขายกันในราคาหน่วยละเท่าใด ดังนั้นสินค้าแต่ละหน่วยที่ขายจะต้อง เสียภาษีเท่ากันทุก ๆ ระดับราคา ตัวอย่างของการเรียกเก็บภาษีแบบนี้ ได้แก่ ภาษีสรรพสามิต

(Excise tax) ที่เรียกเก็บจากบุหรี่ยี่ สุรา น้ำมัน เชื้อเพลิง รถยนต์ เป็นต้น การเก็บภาษีจากการซื้อขายสินค้าหรือบริการ มีวิธีการเรียกเก็บได้สองทาง (ภราดร ปริดาศักดิ์, 2558) ดังนี้

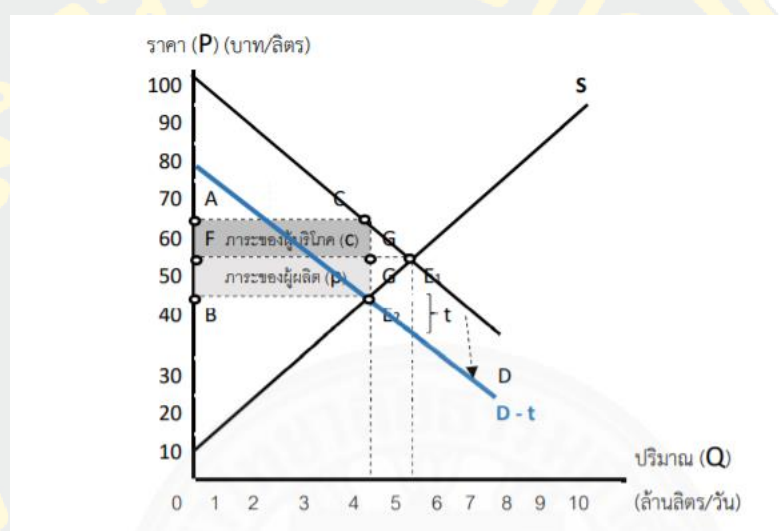
1. เรียกเก็บจากผู้ขายหรือผู้ผลิต กล่าวคือ เมื่อผู้ขายได้ขายสินค้าและรับเงินค่าสินค้ามาแล้ว ผู้ขายจะต้องเป็นผู้ชำระภาษีให้แก่รัฐบาล เสมือนเป็นการจ่ายรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่รัฐบาล

2. เรียกเก็บจากผู้ซื้อหรือผู้บริโภค กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภคได้จ่ายค่าสินค้าให้แก่ผู้ผลิตตามราคาที่ยินดีซื้อขายกันแล้วนั้น ผู้บริโภคยังจะต้องจ่ายเงินอีกส่วนหนึ่งเป็นภาษีให้แก่รัฐบาล ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้ขายจะเป็นผู้เรียกเก็บแทนรัฐบาล จากนั้นจึงนำเงินภาษีที่เรียกเก็บไว้นำส่งรัฐบาลในภายหลัง หรืออีกกรณีคือ ผู้ผลิตชำระภาษีให้แก่รัฐบาลไปก่อนจากนั้นจึงทำการผลักภาระภาษีให้แก่ผู้บริโภคในรูปของการเพิ่มราคาซื้อขาย แต่ไม่ว่าจะมีการเรียกเก็บภาษีจากรัฐบาลในรูปแบบใด หรือ เรียกเก็บจากฝ่ายใด การเก็บภาษีย่อมจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ผลิตหรือผู้บริโภค ในการกำหนดราคาขายและราคาซื้อ ถ้ารัฐบาลเรียกเก็บภาษีจากผู้ขายจะทำให้ความต้องการหรือการ ยินดีเสนอขายของผู้ผลิตเปลี่ยนแปลงไปตามระดับภาษีที่ถูกเก็บ เพราะเมื่อผู้ขายถูกเก็บภาษีราคาที่ได้รับจริงย่อมไม่เท่ากับราคาที่ขายได้ ฉะนั้นเพื่อให้ราคาที่ได้รับจริงหลังจากถูกเก็บภาษีไม่ต่ำไปจากเดิม ราคาที่ผู้ขายจะต้องสูงขึ้นไปจากเดิมเท่ากับอัตราภาษีที่ต้องจ่ายด้วยเหตุนี้ทำให้เส้นการเสนอขายหรือเส้นอุปทานเปลี่ยนไปจากเดิม โดยมีระยะห่างตามแนวตั้งขึ้นไปจากเส้นเดิม (Upward shift) เท่ากับอัตราภาษีต่อหน่วยที่ต้องจ่าย

ภาพที่ 4 ผลของการจัดเก็บภาษีจากผู้ขายและภาระภาษี (วนิชกานต์ เพ็ชรศรี, 2561, หน้า 12)

ถ้ารัฐบาลเรียกเก็บภาษีจากผู้ซื้อหรือผู้บริโภค จะทำให้ราคาสำหรับผู้บริโภคประสงค์จะซื้อเปลี่ยนแปลงไปตามระดับภาษีที่ถูกจัดเก็บเช่นกัน เพราะเมื่อผู้บริโภคถูกเก็บภาษี ราคาที่ต้องจ่ายจริงจะรวมทั้งราคาสินค้าที่จ่ายให้ผู้ขายและเงินภาษีที่ต้องชำระให้แก่รัฐบาล ฉะนั้น เพื่อให้การจ่ายเงินซื้อสินค้าหลังจากถูกเก็บภาษีไม่ต่างไปจากเดิม ราคาที่ต้องการซื้อต้องต่ำลงจากเดิมเท่ากับ อัตราภาษีที่จะต้องจ่าย ด้วยเหตุนี้ทำให้เส้นการเสนอซื้อหรือเส้นอุปสงค์เปลี่ยนไป โดยมีระยะห่างตามแนวตั้งลงมาจากเส้นเดิม (Downward shift) เท่ากับอัตราภาษีที่ต้องจ่าย

ภาพที่ 5 ผลของการจัดเก็บภาษีจากผู้ซื้อและภาระภาษี (วนิชกานต์ เพ็ชรศรี, 2561, หน้า 13)

ถึงแม้การจัดเก็บเก็บภาษีสรรพสามิต (รวมทั้งภาษีแบบอื่น ๆ) จะทำให้สวัสดิการของสังคมโดยรวมลดลง แต่ตามหลักการและเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ ทั้งระดับจุลภาคและมหภาคสามารถอธิบายได้ถึงผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้มาตรการการจัดเก็บภาษี โดยในระดับจุลภาคนั้น นโยบายและเครื่องมือทางภาษีเบี่ยงเบนพฤติกรรมในการผลิตและบริโภคสินค้าบางชนิดให้เป็นไปตามที่รัฐบาลต้องการได้ เช่น ถ้าต้องการให้ระดับมลพิษในอากาศดีขึ้นต้องเพิ่มการเก็บภาษีจากผู้ที่เป็นต้นเหตุของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าสู่ชั้นบรรยากาศที่สูงขึ้น ส่วนในระดับมหภาค ภาษีถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐบาลในการนำไปใช้จ่ายเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของประเทศ นอกจากนี้ภาษียังเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการดำเนินนโยบายการคลังเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้สู่ประชาชน

แนวความคิดเกี่ยวกับผลโดยจงใจและผลแบบอัตโนมัติ (Discretionary effect and automatic effect)

รายรับจากภาษีประกอบด้วย 2 ส่วน (ศิริโรจน์ นาคถนอม 2547, หน้า 13-14) คือ
1. รายรับภาษีที่เก็บได้ตามอัตโนมัติ (Automatic effect) 2. รายรับที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอันเนื่องมาจากผลของมาตรการทางด้านภาษี (Discretionary effect) ในส่วนของผลกระทบของมาตรการทางด้านภาษี ประกอบด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงในกฎหมายทางด้านภาษีอากร เช่น การเปลี่ยนแปลงในอัตราภาษีและฐานภาษี
2. การเก็บภาษีสำหรับสินค้าใหม่ หรือการยกเลิกการจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้าบางชนิด
3. การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงทางด้านการบริหารงานด้านภาษีอากร (Tax Administration) ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษีอากรที่สามารถนับได้อย่างชัดเจน แต่ไม่รวมการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทางด้านบริหารงานภาษีอากรที่เปลี่ยนแปลงไปตามแนวโน้มของเวลา (Trend Improvement) ดังนั้นจึงสามารถหาความยืดหยุ่นของภาษีที่ปราศจากผลของมาตรการทางด้านภาษี (Tax Elasticity) จาก Double Logarithmic Function ระหว่างรายรับภาษีอากรตามอัตโนมัติกับรายได้ (หรือ เรียกว่า Traditional Tax to Income Elasticity)

$$\ln TA = \ln c + d \ln Y \dots \dots \dots (2)$$

TA = รายรับจากภาษีอากรที่ขจัดผลของ Discretionary Effect ออกไปแล้ว
(Automatic Tax Revenue)

Y = มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศเบื้องต้น (GDP)

ln c = ค่าคงที่ (Constant Term)

d = ค่าความยืดหยุ่นของภาษีต่อรายได้ที่ปราศจากผลของมาตรการทางด้านภาษี
(Tax to Income Elasticity)

ความยืดหยุ่น

$$d = \frac{\% \Delta TA}{\% \Delta Y}$$

หรือ

$$d = \frac{\Delta TA}{\Delta Y} \times \frac{Y}{TA}$$

$$d = \frac{Y}{TA} * \frac{dTA}{dY}$$

จากสมการ (2) จะได้

$$d = \frac{Y}{TA} * \frac{dTA}{dY}$$

ทฤษฎีความยืดหยุ่นของภาษีอากร

การตอบสนองโดยอัตโนมัติหรือการตอบสนองตามธรรมชาติของภาษี (Automatic response = TA) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติ (Y)

$$\begin{aligned} \text{ความยืดหยุ่นภาษีอากร (ET)} &= \frac{Y}{TA} \cdot \frac{dTA}{dY} \\ &= \frac{\% \Delta TA}{\% \Delta Y} \end{aligned}$$

กำหนดให้

ET = ความยืดหยุ่นของภาษีอากรต่อรายได้ประชาชาติ

TA = รายได้ภาษีอากรโดยอัตโนมัติหรือภาษีอากรซึ่งได้จัดผลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงมาตรการทางภาษีแล้ว

Y = รายได้ประชาชาติ

การสร้างแบบจำลองภาษีอากร เพื่อประมาณค่าความยืดหยุ่นและความลอยตัวของภาษีนั้น เป็นแนวคิดที่ริเริ่มโดยนักเศรษฐศาสตร์ในสังกัดกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) ในรูปแบบ double logarithmic function ซึ่งรูปแบบที่พบแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ (วรรณฯ พรหมพล, 2551, หน้า 24-29) ดังนี้

1. แบบจำลองความยืดหยุ่นภาษีต่อรายได้แบบดั้งเดิม (traditional tax to income elas)

$$\ln TA = \ln c + e \ln Y$$

TA = รายได้ภาษีอากรที่จัดผลของมาตรการภาษีแล้ว (automatic tax revenue)

Y = รายได้ประชาชาติ

c = ค่าคงที่

e = ค่าความยืดหยุ่น

และมีค่าเท่ากับ $\frac{Y}{TA} \cdot \frac{dTA}{dY}$

2. แบบจำลองความลอยตัวภาษีต่อรายได้แบบดั้งเดิม (traditional tax to income buoyancy)

$$\ln T = \ln a + b \ln Y$$

T = รายได้ภาษีอากร

Y = รายได้ประชาชาติ

a = ค่าคงที่

b = ค่าความลอยตัวภาษี

และมีค่าเท่ากับ

$$\frac{Y}{T} \cdot \frac{dT}{dY}$$

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์ (2563, หน้า 11-190) ได้รวบรวมวิธีจัดผลกระทบในการประมาณค่าความหือหยุ่นของภาษีอากร ข้อมูลที่ใช้จะต้องเป็นข้อมูลที่ได้จัดผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงมาตรการทางภาษีอากรออกไป มีอยู่อย่างน้อย 3 วิธีคือ

1. Proportional adjustment method เป็นวิธีจัดผลของมาตรการภาษีออกจากข้อมูลรายได้ภาษี การปรับข้อมูลวิธีนี้ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ประมาณผลของการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีว่ามีผลต่อรายได้ภาษีอย่างไร แล้วนำค่าประมาณการดังกล่าวไปปรับข้อมูลรายได้จริงจากการเก็บภาษีอากรในแต่ละปี จะได้ข้อมูลรายได้ภาษีที่มีการปรับปรุงขั้นต้น

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลรายได้ภาษีที่ปรับปรุงแล้วขั้นต้นมาปรับอีกครั้งหนึ่ง เหตุผลในการปรับข้อมูล คือ มาตรการภาษีอากรที่เปลี่ยนแปลงในปีหนึ่งปีโดยอ้อมมีผลกระทบต่อรายได้ภาษีในปีนั้น ๆ และยังส่งผลกระทบต่อรายได้ภาษีในปีต่อ ๆ ไปอย่างต่อเนื่องข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลที่ได้จัดตั้งผลของการเปลี่ยนแปลงมาตรการภาษีของปีนั้น ๆ และปีก่อนหน้านั้นออกแล้ว การปรับข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 นี้มีข้อสมมุติว่าผลกระทบต่อเนื่องมีขนาดสัมพันธ์อันคงที่ตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา ซึ่งสามารถนำเสนอในเชิงคณิตศาสตร์ได้ ดังนี้

$$\text{กำหนดให้ } T_1, T_2, T_3, \dots, T_n = \text{รายได้ภาษีที่เก็บได้จริงในปีที่}$$

$$1, 2, 3, \dots, n$$

$$D_1, D_2, D_3, \dots, D_n = \text{ผลกระทบของการปรับเปลี่ยน}$$

T_{ij} = มาตรการทางภาษีปีที่ $1, 2, 3, \dots, n$
 = รายได้จริงจากการเก็บภาษีในปี j
 ซึ่งปรับตามโครงสร้างภาษีที่มีอยู่ในปีที่ i

ขั้นตอนที่ 1 หากเริ่มมาตรการภาษีในปีที่ 2 ดังนั้น $D_1 = 0$

$$T_{11} = T_1 - D_1$$

$$T_{12} = T_2 - D_2$$

$$T_{13} = T_3 - D_3$$

$$T_{14} = T_4 - D_4$$

$$T_{1n-1,n} = T_n - D_n$$

ขั้นตอนที่ 2

$$T_{11} = T_1$$

$$T_{12} = T_2 - D_2$$

$$T_{13} = T_{23} \cdot T_{12} / T_2$$

$$T_{14} = T_{34} \cdot T_{23} / T_3 \cdot T_{12} / T_2$$

$$T_{ij} = T_{j-1,j} - T_{j-2,j-1} / T_{j-1} \dots \cdot T_{23} / T_3 \cdot T_{12} / T_2$$

หากให้เป็นที่ i เป็นปีฐาน การปรับข้อมูลรายได้ภาษีในปีที่ j โดยที่ $i < j$ เพื่อขจัดผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงมาตรการภาษีอากรจะเป็น ดังนี้

$$T_{ij} = T_{j-1,j} - T_{j-2,j-1} / T_{j-1} \dots \cdot T_{i,i+1} / T_{i+1}$$

หากให้เป็นที่ n เป็นปีฐาน ข้อมูลรายได้ภาษีในปีที่ j จะต้องปรับตามสูตร ดังนี้

$$T_{nj} = T_j \cdot T_{j+1} / T_{j+1} \cdot T_{j+2} / T_{j+1+j+2} \dots \cdot T_n / T_{n-1,n}$$

การปรับข้อมูลโดยวิธีนี้จะใช้ได้ผลดี ถ้าการเปลี่ยนแปลงมาตรการภาษีไม่ทำให้ความยืดหยุ่นของภาษีเปลี่ยนไป

2. Constant rate structure method

เทคนิคของวิธี Constant rate structure method จะต้องประมาณการฐานภาษีและอัตราเฉลี่ยของภาษีทุกประเภทในปีต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประมาณการรายได้ภาษีอากร ทั้งนี้ โดยมีข้อสมมุติว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในด้านภาษีเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ได้ทำการศึกษาปกติแล้วฐานภาษีและอัตราภาษีเลือกเอา ปีใดปีหนึ่งเป็นฐานของปีอ้างอิง (Reference year) แล้วปรับรายได้ภาษีที่จัดเก็บในปีต่าง ๆ โดยยึดปีฐานเป็นหลัก กล่าวคือ ทั้งฐานภาษีและอัตราภาษีของปีต่าง ๆ อยู่ในรูปเท่าเทียมกับปีที่ถือเป็นฐาน

อัตราภาษีเฉลี่ยสำหรับภาษีประเภท i ในปีที่ใช้เป็นฐานคำนวณได้ ดังนี้

$$T_{i(t)} = T_{i(t)} / B_{i(t)}$$

นำอัตราภาษีเฉลี่ยที่คำนวณได้มาใช้ประมาณการรายได้ภาษีอากรประเภท I ในปี ที่ 1,2,3

..... ตามสูตร

$$TA_{j(t)} = t_{i(t)} \cdot B_{i(t)}$$

= รายได้ภาษีประเภท I ที่จัดมาตรการภาษีแล้ว

$$\text{นำ } TA_{i(t)} = \ln a + b_1 \ln B_{j(t)}$$

เมื่อ b_1 = ความยืดหยุ่นของภาษีประเภท I ต่อฐานภาษี

$$B_{i(t)} = \text{ฐานภาษีอากรประเภท } I \text{ ในปีที่ } t$$

T_i = อัตราภาษีอากรประเภท i

$$T_i(t) = \text{รายได้ภาษีประเภท } I \text{ ในปีที่ } t$$

$TA_{i(t)}$ = รายได้ภาษีประเภทที่ I ที่จัดมาตรการภาษีแล้ว

R = ปีอ้างอิง (reference year) อาจใช้ปีแรกหรือปีสุดท้าย

การศึกษาเทคนิคการประมาณการตามวิธี Constant rate structure method จะใช้ได้ดีต่อเมื่อมีข้อมูลเกี่ยวกับฐานภาษีอากรทุกประเภทโดยสมบูรณ์ และโครงสร้างอัตราภาษีไม่ซับซ้อน เพราะจะต้องหาอัตราเฉลี่ยของภาษีในปีต่าง ๆ ตลอดช่วงที่ทำการศึกษา ถ้าโครงสร้างอัตราภาษีมีความซับซ้อน จะมีปัญหาการคำนวณอัตราเฉลี่ยของภาษีในปีต่าง ๆ

3. Dummy variable method เป็นวิธีการจัดผลของมาตรการภาษีออกจากรายได้ภาษีอากรโดยใช้ตัวแปรหุ่นในสมการภาษีมียตัวแปรหุ่น 1 ตัว จะสามารถแทนการปรับเปลี่ยนมาตรการภาษีออกหนึ่งครั้ง

สมการที่ใช้ประมาณการรายได้ภาษีในรูปแบบ Double logarithmic function มีลักษณะดังนี้

$$\ln T_t = \ln a + b \ln Y_t + c \ln D_t$$

เมื่อ T_t = รายได้ภาษีอากรในปีที่ t

Y_t = ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น

D_t = ตัวแปรหุ่น

ถ้า $D = 0$ แสดงว่าปีนั้นไม่มีการใช้มาตรการภาษี

ถ้า $D = 1$ แสดงว่าปีนั้นมีการใช้มาตรการภาษี

- a = ค่าคงที่
- b = ความยืดหยุ่น
- c = สัมประสิทธิ์ของตัวแปรหุ่น

วิธีนี้เหมาะกับกรณีที่ไม่ทราบข้อมูลแน่ชัดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงมาตรการภาษีเมื่อมีการใช้มาตรการภาษี ปัญหาในการใช้วิธีนี้คือ บางปีมีการออกมาตรการภาษีหลายครั้งในปีนั้น จึงเกิดปัญหาสำหรับการใส่ตัวแปรหุ่น

โครงสร้างการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2560

โครงสร้างการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต 2560 เป็นกฎหมายหลักของภาษีสรรพสามิต โดยมีมาตรา 5 ที่ได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการกำหนดค่าธรรมเนียมและพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตได้ แต่ไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งอัตราภาษีสรรพสามิตของยาสูบก็ได้มีการปรับเปลี่ยนและออกในกฎกระทรวงอยู่หลายฉบับ โดยได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ตามเหตุผลและความจำเป็น เช่น กฎกระทรวงฉบับที่ 12 ได้ขยายระยะเวลาขึ้นภาษีสรรพสามิตสำหรับยาสูบเกี่ยวกับบุหรี่ซิการ์เรตไปเป็นวันที่ 1 ตุลาคม 2564 จากเดิม 1 ตุลาคม 2563 เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวม เนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงักลง หรือกฎกระทรวงฉบับที่ 6 ได้ขยายระยะเวลาขึ้นภาษีสรรพสามิตสำหรับยาสูบเกี่ยวกับบุหรี่ซิการ์เรตไปเป็นวันที่ 1 ตุลาคม 2563 จากเดิม 1 ตุลาคม 2562 และปรับเปลี่ยนอัตราภาษียาสูบเพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสำหรับบุหรี่ซิการ์เรตและเกษตรกรผู้เพาะปลูกต้นยาสูบมีระยะเวลาในการปรับตัวรวมทั้งเป็นการแก้ไขปัญหา การลดปริมาณการซื้อใบยาจากเกษตรกรผู้เพาะปลูกต้นยาสูบ และแก้ไขเพิ่มเติมอัตราภาษีสรรพสามิตสำหรับยาเส้นอื่น นอกจากยาเส้นที่ผู้เพาะปลูกต้นยาสูบทำจากใบยาที่ปลูกและหั่นเองและได้ขายยาเส้นนั้นแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีตามปริมาณของยาเส้นอื่นใกล้เคียงกับอัตราภาษียาสูบ ประเภทอื่น จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

ดังนั้น พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต 2560 และกฎกระทรวงในส่วนที่เกี่ยวกับยาสูบ จะมุ่งเน้นในการเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบที่ทันสมัยขึ้นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยจะมุ่งเน้นคำนึงถึงประชาชนผู้บริโภค ชาวสวนใบยาสูบ ผู้ผลิตทั้งในและต่างประเทศ

ผู้มีหน้าที่เสียภาษี

ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต 2560 ผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิตยาสูบ มี 2 กรณี คือ

1. ยาสูบในประเทศ ผู้มีหน้าที่เสียภาษี คือ ผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ โดยปัจจุบันการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบในประเทศ เฉพาะการผลิตบุหรี่ซิการ์แรตเป็นกิจการผูกขาดของรัฐ ดำเนินการโดยการยาสูบแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง ดังนั้น ผู้มีหน้าที่เสียภาษีกรณีบุหรีซิการ์แรต จึงมีเพียงบุคคลเดียว คือ การยาสูบแห่งประเทศไทย ส่วนผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างอื่นกฎหมายอนุญาตให้บุคคลทั่วไปทำการผลิตเพื่อจำหน่ายภายในประเทศได้ โดยต้องขออนุญาตจากกรมสรรพสามิต หากได้รับอนุญาตให้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ผู้ได้รับอนุญาตดังกล่าวก็เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษี

2. ยาสูบนำเข้า ผู้มีหน้าที่เสียภาษีคือ ผู้นำเข้ายาสูบซึ่งรูปแบบการนำเข้ายาสูบในปัจจุบันนั้นจะอนุญาตให้ยาสูบต่างประเทศมีตัวแทนจำหน่ายในประเทศได้เพียงตราหรือยี่ห้อละรายเท่านั้น ดังนั้น ผู้มีหน้าที่เสียภาษีในกรณีคือ ตัวแทนจำหน่ายยาสูบต่างประเทศแต่ละตราหรือยี่ห้อ

ความรับผิดชอบในการเสียภาษี

ฐานภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2560 พิจารณาโดยใช้หลักความรับผิดชอบในการเสียภาษี (Tax Point) คือ การเกิดขึ้นของหน้าที่ในการเสียภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษี โดยทั่วไปกฎหมายภาษีทุกฉบับที่จะต้องกำหนดความรับผิดชอบในการเสียภาษี เอาไว้โดยชัดเจน ความรับผิดชอบในการเสียภาษีมีความสำคัญในลักษณะที่เป็นตัวกำหนดอัตราภาษี และจำนวนภาษีที่ต้องชำระ กล่าวคือ อัตราภาษีที่จะใช้ในการคำนวณภาษีจะต้องถือเอาอัตราภาษีขณะเมื่อความรับผิดชอบในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีเกิดขึ้น

สำหรับภาษีสรรพสามิตที่เรียกเก็บจากยาสูบนั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติทั้งหมดในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีการกำหนดจุดความรับผิดชอบในการเสียภาษีไว้โดยชัดเจนโดยสามารถดูได้จาก ส่วนที่ 2 การเสียภาษีสรรพสามิต และหมวด 3 บทกำหนดโทษของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

โครงสร้างภาษียาสูบ

โครงสร้างอัตราภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กำหนดโครงสร้างอัตราภาษียาสูบเป็นแบบคิดคำนวณทั้งอัตราตามปริมาณ และอัตราตามมูลค่า เสร็จแล้วค่อยนำทั้งอัตราตามปริมาณ และอัตราตามมูลค่ามาบวกกัน

ฐานภาษี

ฐานภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 แยกได้เป็น 2 อัตรา คือ

1. อัตราภาษีตามมูลค่า จะคิดตามราคาปลีกแนะนำของสินค้าบุหรี่ยาสูบหรือธัญพืช ถ้าราคาปลีกแนะนำของสินค้าไม่เกิน 60 บาท จะนำราคาปลีกแนะนำของสินค้าคูณ อัตราภาษีมูลค่าร้อยละ 20 แต่ถ้าราคาปลีกแนะนำของสินค้าเกิน 60 บาท จะนำราคาปลีกแนะนำของสินค้าคูณ อัตราภาษีมูลค่าร้อยละ 40

2. อัตราตามปริมาณ จะคิดตามปริมาณจำนวนมวลบุหรี่ยาสูบหรือธัญพืชในซอง โดยไม่สนใจราคาของบุหรี่ ซึ่งจะนำมวลบุหรี่ยาสูบหรือธัญพืชคูณด้วย 1.2 เช่น ถ้าซองบุหรี่ยาสูบหรือธัญพืชมีจำนวน 20 มวน ก็จะนำ 20 คูณกับ 1.2 เท่ากับ 24 บาท

อัตราภาษี

สำหรับอัตราภาษีสรรพสามิตที่เรียกเก็บจากยาเส้นและยาสูบนั้น พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ได้กำหนดอัตราสูงสุดไว้ในอัตราค่าธรรมเนียมและบัญชีพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยกำหนดไว้ทั้งตามมูลค่าและตามปริมาณ อัตราภาษีที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ดังกล่าวเป็นอัตราสูงสุด ซึ่งมาตรา 5 ที่ได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตได้ แต่ไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ โดยกำหนดไว้ตอนที่ 14 สินค้ายาสูบของบัญชีพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต โดยกำหนดไว้ 2 อัตรา ดังนี้

1. อัตราภาษีตามมูลค่าร้อยละไม่เกิน 90
2. อัตราภาษีตามปริมาณ โดยกำหนดหน่วยละไม่เกิน 5 ต่อปริมาณหนึ่งชิ้น หนึ่งอัน หรือหนึ่งกรัมเศษของหนึ่งกรัม ให้นับเป็นหนึ่งกรัม และหรือต่อปริมาณหนึ่งมวนอัตราภาษียาสูบข้างต้นแสดงได้โดยตารางดังนี้

ตารางที่ 2 บัญชีพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

อัตราภาษี				
ประเภทที่	รายการ	ตามมูลค่า		ตามปริมาณ
		ร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ-บาท
14.01	ยาสูบ	90	ต่อปริมาณหนึ่งชั้นหนึ่งอันหรือ หนึ่งกรัม เศษของหนึ่งกรัมให้ นับเป็นหนึ่งกรัม และหรือต่อ ปริมาณหนึ่งมวน	5

การบริหารจัดเก็บภาษียาสูบ

เนื่องจากยาสูบเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ การบริหารจัดการเก็บภาษีมักถูกหมายให้อำนาจเป็นการเฉพาะต่างหากจากสินค้าที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตอย่างอื่น โดยแนวทางในการบริหารจัดการเก็บภาษีสรรพสามิตจากยาสูบกฎหมายเน้นการควบคุมกำกับทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มการเพาะปลูกต้นยาสูบ การผลิต จนกระทั่งการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบ โครงสร้างการบริการจัดเก็บภาษียาสูบในปัจจุบันดำเนินการผ่านการใช้ระบบใบอนุญาตควบคู่ไปกับการใช้ระบบแสตมป์ภายใต้การบริการจัดเก็บภาษีที่ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

ระบบใบอนุญาต

ระบบใบอนุญาตถูกนำมาใช้เพื่อควบคุมการผลิตยาสูบในทุกขั้นตอนตั้งแต่การเพาะปลูกต้นยาสูบการกำหนดเขตเพาะปลูกต้นยาสูบ กระบวนการเพาะปลูก การบ่มใบยา การอบใบยา การซื้อขาย การนำเข้าและการส่งออกใบยาสูบ การประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ตลอดจนประกอบอุตสาหกรรมนุหรี(การผลิตนุหรี) และกระบวนการจำหน่าย โดยรัฐเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาต ภายใต้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 การออกใบอนุญาตต่าง ๆ ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการต่าง ๆ ในการผลิตนำเข้าและจำหน่ายยาสูบทุกขั้นตอน ซึ่งอาจแบ่งย่อยได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. ใบอนุญาตเพื่อควบคุมการผลิตยาสูบ (ตามมาตรา 163 ของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ใบยาสูบเป็นวัตถุดิบที่เป็นวัตถุดิบสำคัญของอุตสาหกรรมยาสูบ ดังนั้นกฎหมายจึงต้องควบคุมกระบวนการ ในการผลิตใบยาสูบอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมพันธุ์ยาสูบ พื้นที่เพาะปลูก โรคของต้นยาสูบ ยาปราบศัตรูพืช ใบยาสูบ ผู้รับซื้อใบยาสูบ การบ่ม

และการอบยาสูบ ตลอดจนการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ใบอนุญาต ลักษณะนี้ได้แก่ใบอนุญาตให้นำเข้าหรือส่งออกเมล็ดพันธุ์ยาสูบ ใบอนุญาตให้ทำการบ่มใบยา ใบอนุญาตให้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ

2. ใบอนุญาตเพื่อการนำเข้าและจำหน่ายยาสูบ(ตามมาตรา 166 ของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560) ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สินค้ายาสูบเป็นสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งต่อผู้บริโภคและผู้อื่น ดังนั้นรัฐจึงมุ่งจะควบคุมการจำหน่าย ยาสูบอย่างเคร่งครัด โดยในกรณีของการนำเข้ายาสูบ ผู้นำเข้าจะต้องขออนุญาตกรมสรรพสามิตก่อนนำเข้าตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กรมสรรพสามิตกำหนด เช่น การกำหนดคุณสมบัติของผู้นำเข้า ซึ่งจะต้องผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของตราหรือตัวแทนที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนจำหน่ายแต่ผู้เดียว โดยมีเหตุผลเพื่อให้เจ้าของตราตรวจสอบผู้จำหน่าย และง่ายต่อการควบคุมของเจ้าหน้าที่ในเรื่องยาสูบ ผิดกฎหมาย

ส่วนกรณีของการควบคุมการจำหน่ายยาสูบนั้น ควบคุมโดยผ่านการออกใบอนุญาตขายยาสูบ โดยใบอนุญาตขายยาสูบตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการอนุญาตขายยาสูบ พ.ศ. 2560 สำหรับผู้ที่ขอใบอนุญาตจะต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- เป็นรัฐวิสาหกิจไทย
- เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย
- เป็นบุคคลธรรมดาที่มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

สำหรับใบอนุญาตขายยาสูบนั้น มีอยู่ 3 ประเภท

1. ใบอนุญาตขายยาสูบประเภทที่ 1 สำหรับการขายส่งยาสูบ ครั้งหนึ่งจำนวนหนึ่งพันมวนขึ้นไปถ้าเป็นยาสูบประเภทยาเส้นครั้งหนึ่งจำนวนสองกิโลกรัมขึ้นไป ยาสูบประเภทยาเส้นปรุงหรือยาเคี้ยว ครั้งหนึ่งจำนวนสองร้อยกรัมขึ้นไป

2. ใบอนุญาตขายยาสูบประเภทที่ 2 สำหรับการขายปลีกยาสูบ ครั้งหนึ่งจำนวนต่ำกว่าหนึ่งพันมวน ถ้าเป็นยาสูบประเภทยาเส้นครั้งหนึ่งจำนวนต่ำกว่าสองกิโลกรัม ยาสูบประเภทยาเส้นปรุง หรือยาเคี้ยว ครั้งหนึ่งจำนวนต่ำกว่าสองร้อยกรัม

3. ใบอนุญาตขายยาสูบประเภทที่ 3 สำหรับการขายผลิตภัณฑ์ยาสูบอื่น

ระบบแสดมปียาสูบ

คำว่า “แสดมปีสรรพสามิต” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 “ให้ความหมายไว้ว่า แสดมปีที่รัฐบาลทำหรือจัดให้มีขึ้นเพื่อใช้ในการจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัตินี้”

หมวด 3 แสดมปียาสูบ ของกฎกระทรวง กำหนดชนิดและลักษณะของแสดมปีสรรพสามิต และเครื่องหมายแสดงการเสียภาษีของทางราชการ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดแสดมปียาสูบ มี 3 ชนิด คือ 1. แสดมปียาสูบสำหรับยาสูบชนิดบุหรี่ซิการ์เรตที่ผลิตในราชอาณาจักร 2. แสดมปียาสูบสำหรับยาสูบชนิดอื่นที่ผลิตในราชอาณาจักร นอกจากบุหรี่ซิการ์เรต 3. แสดมปียาสูบสำหรับยาสูบที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร

ยาสูบเป็นสินค้าที่กฎหมายกำหนดให้เสียภาษีสรรพสามิตโดยการปิดแสดมปียาสูบ เพื่อแสดงให้เห็นว่ายาสูบได้เสียภาษีแล้ว ซึ่งการรับแสดมปียาสูบเพื่อนำไปปิดยาสูบทั้งที่ผลิตในราชอาณาจักรและที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร และการจัดฆ่าแสดมปียาสูบ ให้ดำเนินการประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง กำหนดการใช้การจัดฆ่า และการปิดแสดมปียาสูบ

การกำหนดและประกาศราคาขายสูบ

การกำหนดราคาขายสูบจะกำหนดให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมหรือผู้นำเข้าแจ้งราคาขายปลีกแนะนำ และโครงสร้างราคาขายปลีกแนะนำ โดยราคาขายปลีกแนะนำให้พิจารณาจากต้นทุนการผลิต ค่าบริหารจัดการ และกำไรมาตรฐาน ซึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่าราคาขายต่อผู้บริโภครวมไปรายสุดท้ายในตลาดปกติ (ตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560)

ในกรณีที่ราคาขายปลีกแนะนำไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงหรือไม่เป็นไปตามกลไกตลาด หรือไม่สามรถกำหนดราคาตามวรรคสองได้ ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศราคาขายปลีกแนะนำเพื่อถือเป็นเกณฑ์ ในการคำนวณภาษี โดยการกำหนดจากราคาขายหรือราคานำเข้าตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง (ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560)

ส่วนการประกาศราคาขายสูบจะทำตามแบบแจ้งราคาขายปลีกแนะนำ (ภส.02-01) ตามประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการแจ้งราคาขายปลีกแนะนำและราคาค่าบริการ พ.ศ. 2560

การใช้เจ้าหน้าที่ควบคุมหรือตรวจสอบภาษี

การควบคุมหรือการตรวจสอบภาษีโดยเจ้าหน้าที่ ดำเนินการผ่านระบบใบอนุญาตระบบแสดมปีการจัดทำบัญชี และราคาขาย ณ โรงงานอุตสาหกรรม ด้วยการจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำที่โรงงานยาสูบเพื่อตรวจสอบจำนวนยาสูบและหีบห่อ ความถูกต้องของงบสัปดาห์ งบเดือน

ที่โรงงานยาสูบจัดทำก่อนส่งให้กรมสรรพสามิตควบคุมการนำยาสูบออกจากโรงงานยาสูบ และให้เจ้าหน้าที่ประจำโรงงานจัดทำบัญชีรับจ่ายยาสูบที่รับและนำออกเป็นประจำตามแบบที่กรมสรรพสามิตกำหนด และตรวจสอบให้มีการชำระค่าแสตมป์ยาสูบถูกต้อง ควบคุมการปิดแสตมป์ยาสูบที่ส่งเข้ามาจากต่างประเทศโดยโรงงานยาสูบก่อนนำเข้าเก็บในโกดัง

บทกำหนดโทษ

หมวด 3 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 บทกำหนดโทษของยาสูบมีโทษตั้งแต่เรื่องใบอนุญาตขายยาสูบ การครอบครองหรือขายยาสูบที่มีได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน โดยบางโทษจะมี ทั้งจำทั้งปรับ เช่น ขายยาสูบที่มีได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน โดยค่าปรับก็ยังขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่สรรพสามิต โดยอย่างคดีดังกล่าวค่าปรับจะอยู่ห้าเท่าถึงสิบห้าเท่าของค่าภาษีที่จะต้องเสียหรือที่เสียไม่ครบถ้วน (ตามมาตรา 204 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560) แต่ต้องไม่ต่ำกว่าแปดร้อยบาท หรือบางโทษจะเสียค่าปรับอย่างเดียว เช่น มีไว้ในครอบครองซึ่งสินค้าที่เป็น สินค้าที่มีได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน จะมีโทษปรับตั้งแต่สองเท่าถึงสิบห้าเท่าของค่าภาษีที่จะต้องเสียหรือที่เสียไม่ครบถ้วน แต่ต้องไม่ต่ำกว่าสี่ร้อยบาท (ตามมาตรา 203 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560)

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบในประเทศไทย

การจัดเก็บภาษียาสูบในประเทศไทยนั้น ปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรว่า ประเทศไทยเริ่มมีการจัดเก็บภาษียาสูบครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ โดยปรากฏในรายการภาษี 38 อย่างที่จัดเก็บในสมัยดังกล่าวลักษณะการจัดเก็บเป็นภาษีสินค้าขาเข้าหรือภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจากยาสูบที่นำเข้าจากต่างประเทศ ในลักษณะค่าธรรมเนียมปากเรือหรือภาษีเบิกร่องไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าจัดเก็บในอัตราใด แต่หลังจากที่ประเทศไทยทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (Bowring treaty) กับประเทศอังกฤษในปีพ.ศ. 2398 ประเทศไทยถูกบังคับให้จัดเก็บภาษีศุลกากรขาเข้าในอัตราร้อยละ 3 หรือที่เรียกว่า “ภาษีร้อยชักสาม” และทำสัญญาที่มีลักษณะคล้ายกันนี้กับประเทศอื่น ๆ ด้วย ซึ่งภาษียาสูบได้จัดเก็บในลักษณะนี้เรื่อยมาจนกระทั่งภายหลังได้มีการยกเลิกไปแต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าได้ยกเลิกไปในสมัยใด ส่วนการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบเริ่มในปี พ.ศ. 2481 โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติยาสูบฉบับแรกในปี พ.ศ. 2481 (วันที่ 23 มีนาคม 2481) กฎหมายฉบับนี้นอกจากกำหนดอำนาจในการจัดเก็บภาษีจากสินค้ายาสูบแล้ว ยังกำหนดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ และการจำหน่ายสินค้ายาสูบ ทุกชนิดต้องปฏิบัติตามกฎหมายยาสูบ กฎหมาย

ดังกล่าวยังคงควบคุมการเพาะปลูกต้นยาสูบทั่วประเทศ (ยกเว้น ยาสูบพันธุ์พื้นเมือง) เพื่อนำมาใช้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ตลอดจนกระบวนการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบตั้งแต่การกำหนดและอนุญาตการขนยาสูบ จนกระทั่งการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบในขั้นสุดท้าย

ต่อมาปี พ.ศ. 2486 รัฐบาลออกพระราชบัญญัติยาสูบฉบับใหม่ ประกาศให้อุตสาหกรรมบุหรี่ยิกาเรตเป็นกิจการผูกขาดโดยรัฐ การผลิตและการนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบทุกชนิดรวมถึงบุหรี่ยิกาเรตอยู่ภายใต้การดำเนินงานของโรงงานยาสูบแต่เพียงผู้เดียว ยกเว้นยาสูบพันธุ์พื้นเมืองที่เอกชนยังคงได้รับอนุญาตให้ทำการผลิตอยู่ภายหลังมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายยาสูบอีกหลายฉบับ ต่อมา มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2509 และมีการปรับเปลี่ยนอยู่ถึง 7 ฉบับ จนกระทั่งต่อมาในปี 2560 ได้มีการออกพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2560 และใช้จนมาถึงปัจจุบัน

การจัดเก็บภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบในปัจจุบันเป็นการจัดเก็บภาษีในลักษณะตามราคาขายปลีกแนะนำของสินค้าเป็นเกณฑ์ในการกำหนดอัตราภาษีทั้งทางปริมาณและทางมูลค่า แล้วนำภาษีทั้งสองทางมาบวกกันเพื่อเป็นอัตราภาษีที่ต้องเสียให้กรมสรรพสามิต

อัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบ

ตารางที่ 3 อัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2563

พ.ศ.	กฎกระทรวง	อัตราภาษี		
		ตามมูลค่า	ตามปริมาณ	
		ร้อยละ	หน่วย	บาท
2560	ฉบับที่ 2 บุหรี่ยิกาเรต			
	-ที่มีราคาขายปลีกแนะนำไม่เกินซองละ ๖๐ บาท	20	หนึ่งมวน	1.2
	-ที่มีราคาขายปลีกแนะนำเกินซองละ ๖๐ บาท	40	หนึ่งมวน	1.2

ตารางที่ 4 อัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2563

พ.ศ.	กฎกระทรวง	อัตราภาษี		
		ตาม มูลค่า	ตามปริมาณ	
		ร้อยละ	หน่วย	หน่วยละ- บาท
2562	ฉบับที่ 6			
	บุหรี่ซิการ์เรต			
	-ที่มีราคาขายปลีกแนะนำไม่เกินซองละ ๖๐ บาท	20	หนึ่งมวน	1.2
	-ที่มีราคาขายปลีกแนะนำเกินซองละ ๖๐ บาท	40	หนึ่งมวน	1.2
2563	ฉบับที่ 12			
	บุหรี่ซิการ์เรต			
	-ที่มีราคาขายปลีกแนะนำไม่เกินซองละ ๖๐ บาท	20	หนึ่งมวน	1.2
	-ที่มีราคาขายปลีกแนะนำเกินซองละ ๖๐ บาท	40	หนึ่งมวน	1.2

ที่มา: ข้อมูลดิบจากกรมสรรพสามิต ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2563 และคำนวณโดยผู้วิจัย

หมายเหตุ: ภาษีจัดเก็บตามอัตราภาษีตามมูลค่าและตามปริมาณ และนำมาบวกกันเพื่อเป็นภาษีสรรพสามิต

โครงสร้างภาษียาสูบตามหลักสากลที่ใช้ในปัจจุบัน

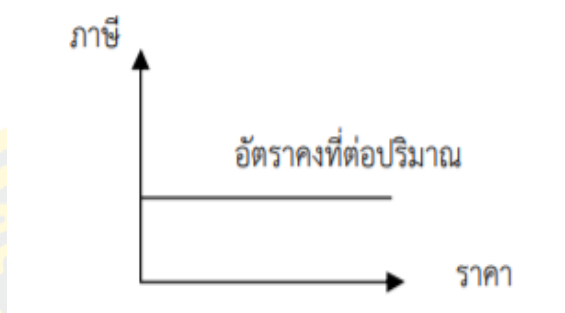
ภาษีนุหรีของทุกประเทศคำนวณจากฐานภาษี x อัตราภาษี ซึ่งฐานภาษีขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละประเทศ

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (2560) องค์การอนามัยโลก และธนาคารโลก (2560) ได้แบ่งโครงสร้างฐานภาษีเป็น 3 ประเภทหลัก คือ

1. ฐานภาษีตามปริมาณ

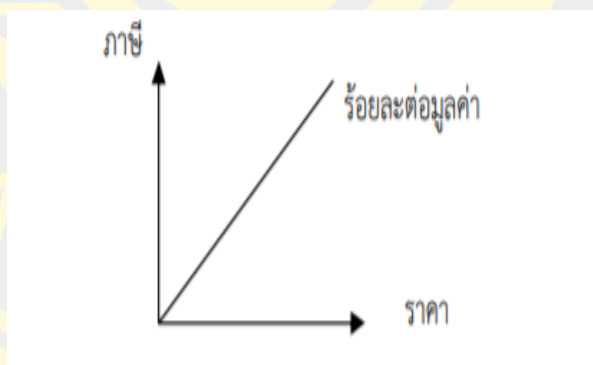
เป็นการคำนวณภาษีตามอัตราคงที่ต่อปริมาณหรือน้ำหนักผลิตภัณฑ์ เช่น ประเทศนอร์เวย์ กฎหมายกำหนดให้เสียภาษีนุหรีเฉพาะฐานปริมาณ โดยเสียในอัตรา 2.59 kroner ต่อมวน

(คิดเป็น 10.45 บาทต่อมวน) ฐานภาษีนี้นำไปสู่ราคาบุหรี่ที่แพงขึ้นได้ ถึงแม้จะเป็นบุหรี่แบรนด์ราคาถูกก็ตาม

ฐานภาษีตามปริมาณง่ายต่อรัฐในการบริหารจัดการ ตรวจสอบเฉพาะปริมาณของบุหรี่ เนื่องจากรายได้ของภาษีขึ้นอยู่กับปริมาณมากกว่าราคา รายได้ภาษีมีความเสถียร ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ การกำหนดราคาของอุตสาหกรรม รัฐสามารถคาดการณ์ได้ แต่อย่างไรก็ตามรัฐต้องปรับขึ้นอัตราภาษีอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยปรับขึ้นเท่าอัตราเงินเฟ้อ เพื่อไม่ให้ราคาบุหรี่ถูกกว่าสินค้าอุปโภคบริโภคอื่นที่ปรับขึ้นตามสภาวะตลาดแล้ว

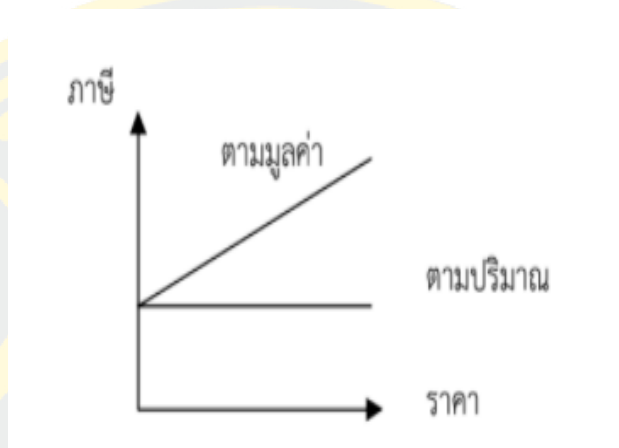
2. ฐานภาษีตามมูลค่า

การคำนวณภาษีเป็นร้อยละต่อมูลค่า ได้แก่ ราคาขายปลีก ราคาของผู้ผลิต ณ โรงงานอุตสาหกรรม หรือราคาเมื่อนำเข้า (CIF) เช่น ประเทศอาร์เจนตินา กฎหมายกำหนดให้เสียภาษีบุหรี่เฉพาะฐานตามมูลค่า โดยเสียในอัตราร้อยละ 76.10 ต่อราคาขายปลีก ซึ่งเมื่อกำหนดภาษีบุหรี่ตามฐานนี้ ก่อให้เกิดความแตกต่างกันมากระหว่างบุหรี่แบรนด์ราคาสูงกับบุหรี่แบรนด์ราคาถูก ซึ่งมีส่วนในการเพิ่มแรงจูงใจให้กับ ผู้สูบบุหรี่ให้เปลี่ยนไปเลือกบุหรี่แบรนด์ที่ถูกกว่า นำไปสู่การแข่งขันด้านราคาของผู้ประกอบการมากขึ้นฐานภาษีตามมูลค่าทำให้รัฐต้องบริหารจัดการยากขึ้น เนื่องจากต้องตรวจสอบทั้งปริมาณและมูลค่า อีกทั้งยังมีจุดที่ต้องตรวจสอบให้รัดกุมมากขึ้นว่า

ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าแสดงราคาต่ำกว่าที่เป็นจริงหรือไม่ เพื่อลดมูลค่าที่ต้องเสียภาษีโดยเฉพาะกับฐานราคาของผู้ผลิต ณ โรงงานอุตสาหกรรม หรือราคาเมื่อนำเข้า (CIF) ความเสถียรภาพทางรายได้ภาษีลดลง อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกลยุทธ์การกำหนดราคาของอุตสาหกรรม ขาดต่อการคาดการณ์

3. ฐานผสมระหว่างปริมาณและมูลค่า

ฐานผสม เป็นการคำนวณร่วมกันทั้งฐานตามปริมาณและฐานตามมูลค่า ซึ่งการให้ความสำคัญและสัดส่วนของฐานตามปริมาณและฐานตามมูลค่าขึ้นอยู่กับสถานการณ์และนโยบายของรัฐแต่ละประเทศ

ฐานตามมูลค่าเป็นตัวเพิ่มความแตกต่างของราคาสุทธิและมีส่วนจูงใจให้ผู้ประกอบการสุทธิเบรนต์ที่ราคาถูกกว่า ซึ่งไม่ใช่เป้าหมายด้านการควบคุมการบริโภคที่รัฐต้องการ ส่วนฐานตามปริมาณเป็นตัวลดความแตกต่างของราคาสุทธิระหว่างเบรนต์ราคาสูงกับเบรนต์ราคาถูก เป็นการลดความผันแปรของราคาสุทธิ และที่สำคัญเป็นการให้แน่ใจว่าภาษีสุทธิขั้นต่ำจะถูกเรียกเก็บกับทุกเบรนต์โดยไม่คำนึงถึงราคาขายปลีก

โครงสร้างภาษีฐานผสมเป็นการพยายามรวมข้อดีของภาษีตามปริมาณและฐานมูลค่ามีความซับซ้อนในการบริหารจัดการมากกว่าโครงสร้างภาษีเฉพาะแบบเดียวกัน รายได้จากภาษีขึ้นอยู่กับทั้งปริมาณและมูลค่า เป็นการยากที่จะคาดการณ์ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์การกำหนดราคาในอุตสาหกรรมมากกว่ารายได้ภาษีภายใต้โครงสร้างภาษีเฉพาะแบบเดียวกัน อย่างไรก็ตามค่าที่แท้จริงของภาษีทั้งหมดจะลดน้อยลงเมื่อเวลาผ่านไปตามอัตราเงินเฟ้อภายใต้โครงสร้างภาษีฐานตามปริมาณ

ทั้งนี้ โครงสร้างฐานภาษีล้วนมีจุดเด่นและจุดด้อยในลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภท ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 5 จุดเด่นและจุดด้อยของฐานภาษีประเภทต่าง ๆ

ฐานภาษี	จุดเด่น	จุดด้อย
1. ฐานตามปริมาณ	(1) ง่ายต่อรัฐในการบริหารจัดการตรวจสอบเฉพาะปริมาณของบุหรี่ย (2) รายได้ภาษีมีความเสถียรสามารถคาดการณ์ได้ (3) ไม่ขึ้นอยู่กับกำหนดราคาของอุตสาหกรรม	(1) มูลค่าภาษียลดลงจากอัตราเงินเพื่อ
2. ฐานตามมูลค่า	(1) รัฐเก็บภาษีได้สูงขึ้นเนื่องจากอิงกับมูลค่า (2) มูลค่าภาษีไม่ได้รับผลกระทบจากอัตราเงินเพื่อเนื่องจากมูลค่าที่นำมาคำนวณ	(1) อาจเกิดกรณีที่ผู้ประกอบการแสดงมูลค่าต่ำกว่าที่ควรจะเป็นเพื่อให้ภาระภาษียลดต่ำลง (2) เกิดการแข่งขันด้าน
	ผู้ประกอบการได้ปรับอัตราเงินเพื่อให้เป็น ณ ปัจจุบันแล้ว	ราคาของผู้ประกอบการมากขึ้น (3) เพิ่มแรงจูงใจให้ผู้สูบบุหรี่เปลี่ยนไปเลือกบุหรี่ยแบรนด์ที่ถูกกว่า (4) รัฐบริหารจัดการยากขึ้น (5) ความเสถียรภาพทางรายได้ภาษียลดลงยากต่อการคาดการณ์

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ฐานภาษี	จุดเด่น	จุดด้อย
3. ฐานผสมระหว่างปริมาณและมูลค่า	(1) เป็นการนำจุดเด่นของทั้งสองฐานมาใช้ หากรัฐบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดโอกาสการเกิดผลกระทบจากจุดด้อย รัฐจะจัดเก็บภาษีได้สูงขึ้น เนื่องจากจัดเก็บได้จากทั้งปริมาณและมูลค่า	(1) มีความซับซ้อนในการบริหารจัดการมากกว่า โครงสร้างฐานภาษีประเภทเดียวกัน

ที่มา: (ไอรวิณ ทองอร่าม, 2560, หน้า 8-11)

การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตยาสูบจากประเด็นการชี้แจงข้อกล่าวหาการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตบุหรี่ไทยทำให้บุหรี่ไทยแพงเทียบเท่ากับหรือนอกผ่านเว็บไซต์ของกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง (2562) เป็นผลจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนวิธีการจัดเก็บภาษีที่เหมือนกันทุกชนิดสินค้า ไม่ใช่เพียงแค่สินค้ายาสูบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความโปร่งใส เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และเรียบง่าย ทั้งนี้ ภายใต้การเปิดการค้าเสรีในปัจจุบัน หากมีการดูแลอุตสาหกรรมภายในประเทศมากเกินไป จะส่งผลกระทบทางการค้าในวงกว้างได้ ดังนั้น การปรับโครงสร้างภาษียาสูบจึงได้กำหนดหลักการให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการจัดเก็บทั้งอัตราตามมูลค่าเพื่อสะท้อนถึงหลักความฟุ่มเฟือย และอัตราตามปริมาณเพื่อสะท้อนถึงหลักสุขภาพ ตลอดจนกำหนดอัตราภาษีเพื่อลดการเข้าถึงของประชาชนในกรณีสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยเฉพาะบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนที่อาจเป็นนักสูบหน้าใหม่ที่สอดคล้องกับนโยบายด้านสาธารณสุขของประเทศ ซึ่งหลักการดังกล่าวจะสร้างความเท่าเทียมในการจัดเก็บภาษีที่จัดเก็บเหมือนกัน ทั้งบุหรี่ที่ผลิตในประเทศและบุหรี่นำเข้าตามข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศอย่างไรก็ตาม ประเด็นที่บุหรี่ไทยมีราคาแพงเมื่อเทียบกับบุหรี่ต่างประเทศ ทำให้การยาสูบแห่งประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันได้นั้น ส่วนสำคัญจะเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การแข่งขันในการดำเนินธุรกิจของการยาสูบแห่งประเทศไทย ไม่ว่าจะด้านการตลาด และการวางแผนธุรกิจ ทั้งนี้ หลังจากการปรับโครงสร้างภาษียาสูบการยาสูบแห่งประเทศไทยมีรายได้จากการดำเนินงานในปี 2561 เบื้องต้นกว่า 50,000 ล้านบาท

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิริโรจน์ นาคถนอม (2547) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยกำหนดรายได้ภาษียาสูบและประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษียาสูบ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดรายได้ภาษียาสูบและประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษียาสูบ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทศนิยม รายปีระหว่างปี พ.ศ. 2515-2544 โดยเก็บรวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ 1. กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ได้แก่ ข้อมูลปริมาณรายได้จากการจัดเก็บภาษียาสูบ จำนวนปริมาณของจำนวนยาสูบภายในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศ 2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ข้อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น 3. โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ข้อมูลลักษณะโครงสร้างการผลิต การจำหน่าย และการตลาด 4. สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ข้อมูลที่จัดเก็บ ประกอบด้วย จำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยทำการแยกจำนวนเพศชายและจำนวนเพศหญิง โดยระเบียบวิธีการวิจัยคือเป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ผลการศึกษาพบว่ารายได้ภาษียาสูบที่จัดเก็บจากการนำเข้ายาสูบจากต่างประเทศ จะเพิ่มขึ้นเมื่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และเมื่อรัฐมีนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าทำให้ปริมาณยาสูบที่นำเข้าจากต่างประเทศมีโอกาสเข้าแข่งขันส่วนแบ่งการตลาดยาสูบภายในประเทศเพิ่มขึ้นทำให้รายได้ภาษียาสูบที่จัดเก็บจากการนำเข้ายาสูบจากต่างประเทศมีรายได้ที่สูงขึ้น แต่ในส่วนของภาษีเงินได้ของรัฐบาลในการควบคุมการบริโภคยาสูบจะทำให้รายได้ภาษียาสูบจัดเก็บจากการนำเข้ายาสูบจากต่างประเทศ ลดลงทั้งนี้เพราะการใช้นโยบายของรับต่าง ๆ เพื่อลดการบริโภคยาสูบก็ส่งให้ประชาชนส่วนหนึ่งมีความยกเลิกในการบริโภคยาสูบและจำนวนไม่น้อยที่เปลี่ยนพฤติกรรมโดยการเลิกการบริโภคยาสูบ การศึกษาประสิทธิภาพในการจัดหารายได้ภาษียาสูบ พบว่าค่าดัชนีในการวัดประสิทธิภาพของรายได้ภาษียาสูบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.067 จากค่าที่ได้มีค่ามากกว่าหนึ่ง แต่ประสิทธิภาพในการจัดหารายได้ของยาสูบยังอยู่ในระดับที่ต่ำโดยรัฐบาลจัดเก็บรายได้ภาษียาสูบมากกว่าประมาณการเพียง 1,100.46 ล้านบาท หรือร้อยละ 8.96 ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลในการควบคุมการบริโภคยาสูบ การใช้มาตรการทางด้านภาษี และพฤติกรรมของผู้บริโภคยาสูบเปลี่ยนไปเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น

วรรณภา พรหมพล (2551) ศึกษาเรื่อง ความยืดหยุ่นและความลอบตัวของภาษียาสูบ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาความยืดหยุ่นของภาษียาสูบต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) 2. เพื่อศึกษาความลอบตัวของภาษียาสูบต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) 3. เพื่อศึกษาความยืดหยุ่นของภาษียาสูบต่อปริมาณการบริโภคยาสูบในประเทศและยาสูบนำเข้า และ 4. เพื่อศึกษาความลอบตัวของภาษียาสูบต่อปริมาณการบริโภคยาสูบในประเทศและยาสูบนำเข้า เก็บข้อมูลจากข้อมูลทศนิยม มีลักษณะเป็นอนุกรมเวลา รายไตรมาส ตั้งแต่

ปีงบประมาณ 2540-2550 โดยมีหลายระยะเฝ้าติดตามข้อมูลดังนี้ 1. ข้อมูลการชำระภาษียาสูบที่ผลิตและจำหน่ายภายในประเทศ และข้อมูลภาษียาสูบที่นำเข้าจากต่างประเทศ จากฝ่ายสารสนเทศ ศูนย์สารสนเทศกรมสรรพสามิต 2. ข้อมูลปริมาณการบริโภคยาสูบที่ผลิตในประเทศ และยาสูบนำเข้าจากต่างประเทศ จากสำนักมาตรฐานและพัฒนากิจการเก็บภาษี 1 กรมสรรพสามิต 3. มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้น (GDP) จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี โดยระเบียบวิธีการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า ค่าความยืดหยุ่นของภาษียาสูบต่อปริมาณการบริโภคยาสูบในประเทศ และยาสูบนำเข้าเท่ากับ 9.462 และ 13.829 ตามลำดับ ค่าความลอยตัวของภาษียาสูบต่อปริมาณการบริโภคยาสูบเท่ากับ 0.068 ซึ่งค่าความลอยตัวมีค่าน้อยกว่าความยืดหยุ่นของภาษียาสูบต่อปริมาณการบริโภคยาสูบทั้งสองชนิด แสดงว่าถ้ารัฐมีการนำมาตรการทางภาษีมาใช้จะทำให้การเก็บภาษียาสูบได้ลดลงและค่าความยืดหยุ่นของภาษียาสูบในประเทศและยาสูบนำเข้าต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้น (GDP) เท่ากับ 0.070 และ 0.103 ตามลำดับ ค่าความลอยตัวของภาษียาสูบต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้น (GDP) เท่ากับ 0.038 ค่าความยืดหยุ่นของภาษียาสูบต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้น (GDP) มีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่า ความสามารถของภาษียาสูบในการหารายได้ให้แก่รัฐต่ำ

นริศรา เจริญพันธุ์ (2552) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการขึ้นภาษีนูหรีต่ออุปสงค์ยาเส้น มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาการตอบสนองของราคายาเส้นต่อการเปลี่ยนแปลงราคานูหรีที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีสรรพสามิต 2. เพื่อศึกษาการทดแทนกันระหว่างการบริโภคนูหรีและยาเส้น 3. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภาษีสรรพสามิตนูหรีต่อการบริโภคนูหรีและยาเส้น และ 4. เพื่อวิเคราะห์ผลจากการทำข้อตกลง AFTA ที่มีต่อการบริโภคนูหรี เก็บข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคและการตั้งราคาของประชากร พ.ศ. 2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และใช้ข้อมูลด้านราคา และภาษีจากกรมสรรพสามิต และกระทรวงการพาณิชย์ รวมทั้งมีการใช้ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสอบถามกลุ่มผู้สูบนูหรีและยาเส้นจำนวน 100 คน ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ในเขตลาดกระบัง มีนบุรี และหนองจอก โดยเครื่องมือการวิจัยคือเป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าเมื่อมีการเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิตนูหรี ซึ่งทำให้ราคานูหรีปรับตัวสูงขึ้นนั้น ไม่มีผลกระทบให้ราคายาเส้นปรับตัวสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะบริโภคนูหรีเพิ่มขึ้นมากกว่ากรณีที่ราคายาเส้นมีการปรับตามราคานูหรี นอกจากนี้จากการวิเคราะห์อุปสงค์การบริโภคนูหรีและยาเส้นพบว่า การขึ้นภาษีนูหรีซึ่งนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของราคานูหรี มีผลให้ผู้บริโภคส่วนหนึ่งลดการบริโภคนูหรีและหันไปบริโภคนูหรีแทน เพื่อให้ได้รับความพอใจในระดับเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตนูหรีเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอในการลดการบริโภคนูหรี ดังนั้นรัฐบาลจึงควรมี

การกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการควบคุมการบริโภคยาเส้นควบคู่ไปกับนโยบายการควบคุมการบริโภคบุหรี่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมการบริโภคยาสูบโดยรวม

เสริม เอียดตรง (2552) ศึกษาเรื่อง ปัญหาบางประการเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตสำหรับผลิตภัณฑ์ยาสูบ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้ทราบถึงโครงสร้างกฎหมายภาษีสรรพสามิตที่จัดเก็บจากผลิตภัณฑ์ยาสูบของ ประเทศไทยและของต่างประเทศ รวมทั้งความตกลงระหว่างประเทศ อันเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์ยาสูบ และ 2. ศึกษาให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์ยาสูบ และ 3. เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์ยาสูบสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวกและการควบคุมหรือจำกัดการบริโภคยาสูบ ใช้วิธีการวิจัยแบบวิจัยเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ บทบัญญัติในพระราชบัญญัติภาษียาสูบ พ.ศ. 2509 ประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติภาษีศุลกากร พ.ศ. 2527 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนระเบียบ คำสั่ง ประกาศ คำพิพากษาของศาล ตำราวิชาการ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์บทความในวารสารวิชาการ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์และจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสารต่าง ๆ ที่รวบรวมศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเสนอแนวทางในการแก้ไข ผลการศึกษาพบว่า การกำหนดฐานภาษีสำหรับสินค้ายาสูบนำเข้า ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ใช้ฐานภาษีตามมูลค่า โดยถือเอาราคา ซี.ไอ.เอฟ เป็นฐานในการคำนวณภาษี การกำหนดฐานภาษีในลักษณะดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาความไม่แน่นอนของฐานภาษีผู้นำเข้าใช้ การทำให้ฐานราคาซี.ไอ.เอฟ ต่ำลงเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีเป็นผลให้การจัดเก็บภาษีไม่มีประสิทธิภาพ มีความไม่แน่นอน และไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงควรปรับปรุงการกำหนด ฐานภาษีให้มีความแน่นอน เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้การจัดเก็บ ภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์ยาสูบสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ด้านการควบคุม การบริโภคยาสูบได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากจะใช้มาตรการด้านภาษีโดยกำหนดฐานภาษีให้ มีความแน่นอนดังกล่าวแล้ว ยังสมควรให้มีการใช้มาตรการด้านราคาควบคู่ไปกับมาตรการด้านภาษี ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้ผลิตยาสูบใช้มาตรการด้านราคาในการแข่งขัน ซึ่งแนวทางในการใช้ มาตรการด้านราคดังกล่าว จะต้องให้อำนาจหน่วยงานจัดเก็บภาษีสามารถกำหนดราคาขายปลีก ยาสูบขั้นต่ำภายในประเทศได้ เกี่ยวกับการใช้ระบบใบอนุญาตในการบริหารจัดการเก็บภาษียาสูบ ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการบริหารจัดการเก็บภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ยังไม่สามารถควบคุมเส้นทางการเคลื่อนย้ายยาสูบได้ทั้งกระบวนการ เป็นผลให้ การบริหารจัดการเก็บภาษียาสูบไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตและ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ยาสูบในปัจจุบัน มุ่งเน้นเพื่อให้สามารถผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบได้มาก

ไม่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการควบคุมการบริโภคยาสูบ ดังนั้น จึงควรกำหนดมาตรการในการบริหารจัดการเก็บภาษียาสูบโดยผ่านระบบใบอนุญาตให้สามารถควบคุมเส้นทางการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ยาสูบได้ ทั้งกระบวนการ และแนวทางการใช้ระบบใบอนุญาตจะต้องมุ่งเน้นไปในทางเพื่อลดปริมาณการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบให้มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้การเก็บภาษียาสูบมีประสิทธิภาพและสามารถควบคุมหรือจำกัดการบริโภคยาสูบอย่างได้ผล นอกจากนี้ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ในปัจจุบันยังไม่สามารถ แก้ไขปัญหาการลักลอบค้ายาสูบผิดกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาการลักลอบค้ายาสูบผิดกฎหมายมีความสำคัญต่อการควบคุมการบริโภคยาสูบเป็นอย่างมาก แม้การใช้มาตรการอย่างอื่นจะประสบผลสำเร็จ แต่ถ้ารัฐบาลไม่สามารถควบคุมการลักลอบค้ายาสูบผิดกฎหมายได้แล้ว การควบคุมการบริโภคก็อาจไม่ประสบผลสำเร็จสูงสุด ดังนั้นจึงสมควรต้องปรับปรุงบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 และบทกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สามารถป้องกันการลักลอบค้ายาสูบผิดกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ต้องสามารถควบคุมเส้นทางการเคลื่อนย้ายยาสูบระหว่างประเทศได้ทั้งระบบ และเกี่ยวกับการนำยาสูบปลอดภาษีข้ามพรมแดนจะต้องวางข้อกำหนดให้สามารถป้องกันการใช้ช่องทางตาม กฎหมายในการลักลอบขนย้ายยาสูบปลอดภาษีข้ามพรมแดนได้อีกทั้งต้องปรับปรุงบทกำหนด โทษของผู้ลักลอบค้ายาสูบผิดกฎหมายให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถป้องกันการลักลอบค้ายาสูบผิดกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พชร สิทธีชัย (2553) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ต่ออุปสงค์บุหรี่ผิดกฎหมาย มีวัตถุประสงค์คือ 1. ประมาณค่าอุปสงค์บุหรี่ของผิดกฎหมาย 2. ศึกษาการปรับตัวระหว่างราคานูรีของผิดกฎหมายกับราคานูรีของถูกกฎหมายที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนของอัตราภาษีสรรพสามิต 3. ประมาณค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนกันระหว่างนูรีของผิดกฎหมายกับนูรีของถูกกฎหมายโดยข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์เป็นข้อมูลอนุกรมเวลาระหว่างปี 2534-2550 เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญกรมสรรพสามิต, โรงงานยาสูบ, พ่อค้าขายส่ง, พ่อค้าขายปลีก และผู้บริโภคนูรีหมวน นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลปริมาณการสูบบุหรี่ของได้จากโครงการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุรา, โครงการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ, กระจกสรรพสามิต เรื่องกำหนดราคายาสูบ, ข้อมูลภาษีและรายได้จากการจัดเก็บภาษี จากกรมสรรพสามิตและเว็บไซต์กรมสรรพสามิต และข้อมูลปริมาณการจำหน่ายและการนำเข้านูรีของและนูรีหมวนจากเอกสารกรมสรรพสามิตและโรงงานยาสูบ โดยเครื่องมือการวิจัยคือ การสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า การขึ้นภาษีสรรพสามิตจะส่งผลให้ผู้บริโภคนูรีของผิดกฎหมายทดแทนลดลง เนื่องจากการปรับขึ้นภาษีสรรพสามิต จะส่งผลให้ราคานูรีของผิดกฎหมายปรับตัวมากกว่าราคานูรีของถูกกฎหมาย (นูรีของผิดกฎหมายมีราคาโดย

เปรียบเทียบสูงกว่า) อย่างไรก็ตามการที่อุปสงค์บุหรี่ของผิคนกฎหมายมีแนวโน้มลดลง มิได้หมายความว่า อุปสงค์บุหรี่ของผิคนกฎหมายจะหมดไป ดังนั้นเพื่อให้การควบคุมการบริโภค บุหรี่ของมีประสิทธิภาพมากขึ้น รัฐจึงควรดำเนินมาตรการอื่น ๆ ควบคู่กับมาตรการทางภาษีด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการป้องกันและปราบปราม เพื่อที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุม หรือจัดการลักลอบนำเข้าบุหรี่ของผิคนกฎหมายที่ถูกกระตุ้นจากการปรับขึ้นภาษี และในท้ายที่สุดก็ จะส่งผลให้บุหรี่ยของผิคนกฎหมาย มีต้นทุนในการลักลอบและมีราคาโดยเปรียบเทียบสูงกว่าบุหรี่ย ของถูกกฎหมายได้

สิทธิพงษ์ บัวผัน (2553) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการขึ้นภาษีสรรพสามิตเบียร์ต่อ พฤติกรรมการบริโภคเบียร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการขึ้นภาษีต่อพฤติกรรม ผู้บริโภคเบียร์หลังการขึ้นภาษีสรรพสามิตเบียร์จากร้อยละ 55 เป็นร้อยละ 60 เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เก็บข้อมูลจากเลือกตัวอย่างผู้ดื่ม เบียร์เป็นประจำ จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยเครื่องมือ การวิจัยคือทั้งแบบสอบถาม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมผู้ดื่มเบียร์ของคนไทย, ผลกระทบต่อ เศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ รวมไปถึงปริมาณการบริโภค การจำหน่ายเครื่องดื่ม ประเภทเบียร์โดยทำ การรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ เว็บไซต์ต่าง ๆ ในระบบอินเทอร์เน็ต, รายงานการวิจัยที่ เกี่ยวข้อง, เอกสารทางวิชาการ, ข้อมูลหรือสถิติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเบียร์และ อัตรากาฬิสรรพสามิต เช่น กรมสรรพสามิต, ธนาคารแห่งประเทศไทย, ศูนย์วิจัยสุรา เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่าสรุปได้ว่า ภาษีมีผลทำให้ปริมาณการบริโภคเบียร์โดยเฉลี่ยลดลง เพราะค่าความ ยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามีค่ามากและค่าความยืดหยุ่นไขว้ของอุปสงค์ เบียร์ของทั้งประเทศมีค่า ความยืดหยุ่นมาก ซึ่งหากราคาเบียร์แพงขึ้น ผู้บริโภคจะลดการบริโภค เบียร์และหันไปบริโภค สินค้าทดแทนอื่น ๆ เช่น สุราหรือไวน์ โดยการปรับภาษีเบียร์ควรปรับควบคู่ ไปกับสุราประเภทอื่น ๆ ทุกชนิดโดยพร้อมกัน เพราะการปรับภาษีสุราเพียงบางชนิดจะทำให้ผู้บริโภคหันไปบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทอื่นที่ไม่ขึ้นภาษีซึ่งจะทำให้ไม่สามารถลดการบริโภคสุราลงได้อย่าง แท้จริง ดังนั้น หากรัฐจะพิจารณาการขึ้นภาษีสุราจึงควรปรับภาษีของสุราทุกประเภทพร้อมกัน

พรชัย รอดเทศ (2559) ศึกษาเรื่อง การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 และกฎหมายลำดับรองที่ เกี่ยวข้อง 2. เพื่อศึกษาโครงสร้างภาษีสรรพสามิต ฐานในการคำนวณภาษี ระบบใบอนุญาตการ กำหนดค่านิยาม ตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความรับผิดชอบ องค์กรประกอบความผิด และมาตรการการลงโทษของกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ 4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างภาษีสรรพสามิต ฐานภาษี และอัตรากาฬิที่ใช้อยู่และมาตรการการลงโทษตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 เก็บข้อมูล

จากการศึกษา วิเคราะห์จากบทบัญญัติของกฎหมาย บทความ วารสารคำพิพากษาคา คำสั่งศาล สี่อเล็กทรอนิกส์ คำอธิบาย เอกสารสิ่งพิมพ์เอกสารประกอบการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องงานวิจัย ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยเครื่องมือการวิจัยคือ วิธีการวิจัยเอกสาร ผลการศึกษา จากการศึกษาพบว่าการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์ยาสูบตามพระราชบัญญัติ ยาสูบ พ.ศ. 2509 ประสบปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ 1. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างอัตราภาษียาสูบ จากการศึกษาพบว่าการกำหนดรูปแบบโครงสร้างฐานภาษีของไทยประสบปัญหาในทางปฏิบัติ หลายประการการใช้ฐานภาษีตามมูลค่าโดยถือเอาราคาเป็นฐานภาษีทำให้เกิดความไม่แน่นอนของ ฐานภาษีอีกทั้งในการกำหนดมูลค่าฐานภาษีมีความยุ่งยากซับซ้อน ทำให้เกิดข้อโต้แย้งในการจัดเก็บ ภาษี 2. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ระบบใบอนุญาตในการบริหารจัดการเก็บภาษีการใช้ระบบใบอนุญาตใน การบริหารจัดการเก็บภาษียาสูบโดยสภาพปัญหาเกิดจากกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขใน การออกใบอนุญาตกรณีต่าง ๆ ไม่เข้มงวดและไม่ค่อยมีการควบคุมผู้ได้รับอนุญาตมากนัก เป็นผล มาจากนโยบายของรัฐบาลในอดีตที่ต้องการสนับสนุนให้มีการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ภายในประเทศเป็นจำนวนมากเพื่อวัตถุประสงค์ด้านรายได้ซึ่งไม่สอดคล้องกับนโยบายการควบคุม การบริโภคยาสูบในปัจจุบัน 3. ปัญหาการลักลอบค้ายาสูบผิดกฎหมายพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มีบทบัญญัติหลายมาตราที่ยังไม่อาจทำให้การควบคุมการค้ายาสูบผิดกฎหมายมีประสิทธิภาพ เท่าที่ควรทำให้การจัดเก็บภาษีจากสินค้ายาสูบนำเข้าไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถป้องกันการ ลักลอบนำเข้ายาสูบผิดกฎหมายอย่างได้ผลการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาให้เห็นถึงมาตรการทาง กฎหมายในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ ในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างภาษีสรรพสามิต ฐานภาษี และอัตราภาษีที่ใช้จัดเก็บ และมาตรการการลงโทษตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ซึ่งใน ประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดาได้ให้ความสำคัญกับ เรื่องนี้เป็นอย่างมากและมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อนำมาปรับใช้ในการจัดเก็บภาษี สรรพสามิตยาสูบ สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ เพื่อที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดย รัฐบาลไทยควรมีการปรับเปลี่ยนอัตราภาษียาสูบให้ชัดเจน ค่อยเป็นค่อยไป และเพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อลดแรงจูงใจในการค้ายาสูบที่ผิดกฎหมาย และลดการบริโภคยาสูบโดยรวม ควรมีการ ปรับปรุง พ.ร.บ. ประกาศกระทรวงฯ กฎ หรือระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมยาสูบ พัฒนา ศักยภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่งานควบคุมยาสูบ ชี้แจงมาตรการทางกฎหมายแก่ผู้มีส่วนได้เสียตาม กฎหมายควบคุมยาสูบ และมีกรรณรงค์ เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์กฎหมายควบคุมยาสูบ ควรมี การปรับปรุงกฎหมายในประเด็นเกี่ยวกับบทลงโทษกรณีปฏิบัติผิดเงื่อนไขในใบอนุญาต โดยควร ใช้การกำหนดโทษทั้งทางอาญาและโทษทางปกครอง โดยกำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตที่ปฏิบัติผิด เงื่อนไขจะต้องระวางโทษจำคุกหรือปรับ และต้องถูกพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตด้วยเหมือน

อย่างเช่นประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดา เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

ไอรวินท์ ทองอร่าม (2560) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการกำหนดฐานภาษีและอัตราภาษีสรรพสามิตสินค้าบุหรี่เพื่อควบคุมปริมาณการบริโภค มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการปรับใช้กฎหมายภาษีสรรพสามิตในการลดปัญหาและผลกระทบต่อควบคุมปริมาณการบริโภคบุหรี่ อันเนื่องมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงกำหนดพิภพอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายการจัดเก็บภาษีบุหรี่ของประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา เครื่องมือวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ผลการศึกษา พบว่าการปรับเปลี่ยนโครงสร้างฐานภาษีบุหรี่จากปัจจุบันที่ใช้ฐานผสม คือ การคำนวณร่วมกันทั้งฐานตามปริมาณและฐานตามมูลค่า โดยฐานตามปริมาณคิดภาษีที่อัตราคงที่ต่อมวน และฐานตามมูลค่าที่คิดภาษีเป็นร้อยละต่อราคาขายปลีก จากปัญหาที่พบในปัจจุบัน ล้วนเกิดขึ้นจากคำนวณภาษีฐานตามมูลค่า ดังนั้น แนวทางการปรับเปลี่ยนโครงสร้างฐานภาษีบุหรี่ไปเป็นฐานตามปริมาณเพียงฐานเดียวเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา หรือคงฐานผสมตามเดิมแต่ให้สัดส่วนฐานตามปริมาณมากกว่าฐานตามมูลค่าเช่นเดียวกับประเทศแคนาดา จะเป็นการช่วยลดแรงจูงใจของผู้ประกอบการในการใช้กลยุทธ์ด้านราคาเพื่อผลประโยชน์ทางภาษีและทางการค้า เป็นวิธีการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้บุหรี่เป็นสินค้าที่แพร่หลายและเข้าถึงได้ง่าย นอกจากฐานภาษีแล้ว อัตราภาษีก็เป็นส่วนสำคัญในการควบคุมปริมาณการบริโภคการทบทวนอัตราภาษีอย่างสม่ำเสมอตามระยะเวลาที่เหมาะสม ให้สอดคล้องกับอัตราเงินเฟ้อและอัตรา การเพิ่มขึ้นของรายได้โดยเฉลี่ยของประชากร เพื่อให้ราคายาสูบยังคงมีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องมีผลต่ออำนาจการซื้อของผู้บริโภค ช่วยลดปริมาณการบริโภคบุหรี่ลงได้ แนวทางการปรับใช้กฎหมายทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างฐานภาษีและการกำหนดอัตราภาษีมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้กฎหมายภาษีสรรพสามิตบรรลุผลในการควบคุมปริมาณการบริโภคบุหรี่เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชนและเศรษฐกิจที่ดีของประเทศ

วิชกานต์ เพ็ชรศรี (2561) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตรถยนต์จากปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อผู้ผลิตและผู้บริโภครถยนต์นั่งส่วนบุคคลในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบ วิธีการ โครงสร้าง การเปลี่ยนแปลง การจัดเก็บภาษีสรรพสามิต รถยนต์จากปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตรถยนต์จากปริมาณการปล่อย ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อการปรับตัวของผู้ผลิตและผู้บริโภค รถยนต์นั่งส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาถึงทัศนคติของผู้ผลิตและผู้บริโภค รถยนต์นั่งส่วนบุคคลต่อภาษีสรรพสามิต รถยนต์จากปริมาณการปล่อยก๊าซ

คาร์บอนไดออกไซด์ เก็บข้อมูลจากการศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลในการศึกษา 2 รูปแบบ คือ ข้อมูลปฐมภูมิใช้ข้อมูลจากการออกแบบสอบถามถึงผลกระทบของภาษีสรรพสามิตรถยนต์จากปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่มีต่อผู้บริโภค รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รวมถึงการปรับตัวและทัศนคติที่มีต่อการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตรถยนต์ ประกอบกับรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ผลิตหรือตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบการปรับตัว และทัศนคติที่มีต่อมาตรการการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตรถยนต์จากปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ บทความ ข้อมูลออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต รายงานต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการและ เอกชน เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ทั้งข้อมูลด้านสภาวะแวดล้อม สถานการณ์ ตลาดรถยนต์ ราคารถยนต์นั่งส่วนบุคคล รวมถึงรูปแบบ โครงสร้าง อัตราภาษีสรรพสามิตที่เปลี่ยนแปลง โดยเครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามและเป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ผลการศึกษา พบว่า ผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับวิธีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตรถยนต์จากปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เนื่องจากส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ผู้ผลิตได้ปรับตัวในเรื่องของการผลิตรถยนต์ที่ลดการใช้พลังงานจากน้ำมันอยู่แล้ว ตัวแทนจำหน่ายเห็นว่าการปรับตัวของผู้ผลิตเป็นการสร้างความหลากหลายให้แก่ผู้บริโภคซึ่งเป็นผลดีต่อการทำการตลาดและการขยายฐานลูกค้า อย่างไรก็ตามระบบภาษีใหม่เป็นการยกระดับราคารถยนต์โดยเฉลี่ยทั้งตลาด ส่งผลต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคที่ยังไม่มีกำลังทรัพย์มากนัก ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและตระหนักต่อปัญหาโลกร้อน และเห็นด้วยกับวิธีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตรถยนต์จากปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งสร้างแรงจูงใจต่อการตัดสินใจซื้อยี่ห้อหรือรุ่นของรถยนต์เพื่อสิ่งแวดล้อม ส่วนกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่เห็นด้วยเห็นว่าอยากให้มีการกำหนดอัตราการจัดเก็บภาษีที่ชัดเจนในรถยนต์แต่ละรุ่น ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคได้ทราบ ถึงภาระค่าใช้จ่ายแท้จริง ประกอบกับภาษีที่จัดเก็บไปควรนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

1.1 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

1.2 กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

1.3 กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562

1.4 กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2562

1.5 กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2563

1.6 รายงานประจำปีของกรมสรรพสามิต

1.7 เอกสารอื่น ๆ เช่น สถิติผู้บริโภคน้ำมัน รายงานประจำปีโรงงานยาสูบ

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมสรรพสามิต สังกัดสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 และสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ในภาคที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ

3. การเก็บข้อมูลจากการสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบระเบียบวิธีพฤติกรรม เป็นการบันทึกพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกเป็นข้อความบรรยาย หรือรูปถ่ายประกอบ (มักใช้ในการสังเกตพฤติกรรมที่ไม่ให้ผู้สังเกตรู้ตัว)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานสรรพสามิต มีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1. เป็นข้าราชการสังกัดกรมสรรพสามิตระยะเวลาทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี

2. เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ

3. งานที่ทำมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายภาษีสรรพสามิตยาสูบ เช่น งานการบริหารการจัดเก็บภาษี ปราบปราม หรือนิติกร ที่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เป็นพื้นฐานในการทำงาน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าพนักงานสรรพสามิตสังกัดสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 และสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ในภาคที่ 2 จำนวน 8 คน โดยจะเป็นข้าราชการที่ทำงานเกี่ยวกับด้านวิชาการการจัดเก็บภาษี ปราบปราม หรือนิติกร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการปรับอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบว่ามีความขัดแย้งต่อเจตนารมณ์กรมสรรพสามิตมากน้อยเพียงใด แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1. ชื่อ-สกุล 2. ตำแหน่งกับสังกัด 3. บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ และ 4. อายุงาน

ตอนที่ 2 ผลกระทบของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบ

1. ด้านความเป็นธรรม

1.1 ความยุติธรรมด้านราคายาสูบประเมินที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณภาษี ยุติธรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด

1.2 ความยุติธรรมเรื่องการกำหนดลักษณะของสินค้ายาสูบที่ทำให้สินค้ายาสูบต้องเสียภาษีอัตราภาษีมากกว่าชนิดอื่น ๆ หรือไม่ เพราะเหตุใด

1.3 ความเป็นธรรมในการบริหารภาษียาสูบในปัจจุบันท่านคิดว่ามีประสิทธิภาพมากพอหรือไม่ อย่างไร

1.4 ความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายยาสูบมีความทั่วถึงหรือไม่ อย่างไร

2. ความมีประสิทธิภาพ

2.1 ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้รัฐเก็บรายได้มากขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2 ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลง หรือไม่ เพราะเหตุใด

2.3 ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ผู้คนมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการเลิกสูบบุหรี่หรือไม่

2.4 การกำหนดส่วนต่างของอัตราภาษียาสูบภายในสินค้าประเภทเดียวกันแต่ต่างชนิดกัน เช่น บุหรี่ซิการ์เรตทั้งที่ผลิตในประเทศและต่างประเทศ ยาเส้น เป็นต้น มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค หรือไม่ อย่างไร

3. ความเอื้ออำนวย

3.1 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบมีความเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนจนเกินไปใช่หรือไม่ อย่างไร

3.2 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบมีข้อปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การต่อใบอนุญาตยาสูบ ค่าปรับที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ เป็นต้น มีมากเกินไปจนจำเป็น หรือไม่ เพราะเหตุใด

3.3 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี ได้หรือไม่ อย่างไร

4. การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม

4.1 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบสามารถช่วยลดการบริโภคยาสูบของประชาชนได้จริงหรือไม่

4.2 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบทำให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าทดแทนยาสูบ เช่น ยาเส้น ยาสูบต่างประเทศ เป็นต้น จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด

4.3 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ ส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตหรือไม่ เพราะเหตุใด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากคณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

2. นำแบบสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัยพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปยังกรมสรรพสามิตและสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน โดยเฉลี่ยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 15-20 นาที ต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 ราย

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ 1 มีนาคม 2564 ถึง 15 เมษายน 2564

การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ (Interview)
2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปความตามประเด็นสำคัญ
3. ผู้วิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล แบบสามเส้า (Triangulation) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล เป็นการตรวจทานข้อมูลหรือผลการศึกษาผ่านประเภทของข้อมูลโดยการศึกษาครั้งนี้กำหนดประเภทของข้อมูลออกเป็น 1. ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ 2. ข้อมูลทุติยภูมิ จากการวิจัยเอกสารของกรมสรรพสามิตและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงงานยาสูบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นต้น ตลอดจนกฎกระทรวงและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ

3.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการตรวจทานข้อมูลหรือผลการศึกษาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน ในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบไม่มีโครงสร้าง พร้อมรูปถ่าย

4. นำเสนอข้อมูลในรูปความเรียงตามวัตถุประสงค์ การวิจัยดังนี้

4.1 ข้อมูลที่ไปทั่ว ไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดจำแนกข้อมูล (Classification) พร้อมทั้งจัดกลุ่ม (Grouping) เพื่อให้ได้คุณลักษณะระดับตำแหน่ง สำนักงานสังกัด บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ และอายุงานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.2 เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหาจากกฎกระทรวง และพระราชบัญญัติเกี่ยวกับยาสูบ

4.3 ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหาจากบทสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์ คือ 1. ความเป็นธรรม 2. ความมีประสิทธิภาพ 3. ความเอื้ออำนวย และ 4. การส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่องผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต เก็บข้อมูลจากข้าราชการกรมสรรพสามิต สังกัดสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 และสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ในภาคที่ 2 ที่มีความรู้เกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ จำนวน 8 คน นำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ

ตอนที่ 3 ผลกระทบของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. งานด้านการบริหารจัดการจัดเก็บภาษีของสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 มีหน้าที่ความรับผิดชอบ (กรมสรรพสามิต, 2555) ดังนี้

1.1 กำหนดยุทธศาสตร์ ในการบริหารจัดการจัดเก็บภาษีของสำนักงานสรรพสามิตภาค ร่วมกับสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ในความรับผิดชอบ เพื่อวางแนวทางในการบริหารจัดการจัดเก็บภาษีเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์กรมสรรพสามิต

1.2 กำหนดเป้าหมายการจัดเก็บภาษี แผนปฏิบัติงาน/โครงการ และมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดเก็บภาษี และกำกับ ดูแล วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ในเชิงยุทธศาสตร์พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนแก่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ในความรับผิดชอบ

1.3 พิจารณาการขออนุญาต อนุมัติ และดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดเก็บภาษีให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิตกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรเงินภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่า ด้วยสุรา กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรเงินภาษีสุรา กฎหมายว่าด้วยยาสูบ กฎหมายว่าด้วยไฟ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระเบียบข้อบังคับ

ต่าง ๆ เสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานสรรพสามิตภาค ตามที่กรมสรรพสามิตได้มอบอำนาจให้แก่สำนักงานสรรพสามิตภาคมีอำนาจในการอนุญาตและอนุมัติ

1.4 เร่งรัด กำกับ ติดตาม วิเคราะห์ และประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของสำนักงานสรรพสามิตภาคและพื้นที่ในความรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ของสำนักงานสรรพสามิตภาค และบรรลุเป้าหมายของกรมสรรพสามิต

1.5 พิจารณาปรับปรุงแก้ไข หรือทบทวนแผนปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และเกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานยิ่งขึ้น

1.6 ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสำหรับสินค้าและบริการที่กรมสรรพสามิตจัดเก็บภาษีที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานสรรพสามิตภาค เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการบริหารการจัดเก็บภาษี วิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด

1.7 จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

1.8 ประสานงาน/ปฏิบัติงานร่วม หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก

1.9 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานด้านบริหารการจัดเก็บภาษี

1. นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1

1.1 สังกัด สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2

1.2 บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ :

- ร่วมกำหนดวางแผนและแนวทางในการจัดเก็บภาษียาสูบ

- ควบคุมดูแลการจัดเก็บภาษียาสูบของสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ในภาคที่ 2

1.3 อายุงาน 8 ปี 5 เดือน 10 วัน

2. นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2

2.1 สังกัด สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2

2.2 บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ

- ควบคุม กำกับดูแล วางแผนงาน 2 ฝ่าย ดังนี้ 1. ฝ่ายวางแผนและบริหารการจัดเก็บภาษี 2. ฝ่ายติดตามและประเมินผล

2.3 อายุงาน 8 ปี 5 เดือน 0 วัน

3. นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ คนที่ 1

3.1 สังกัด สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2

3.2 บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ

- ดูแลการจัดเก็บภาษียาสูบ

3.3 อายุงาน 1 ปี 1 เดือน 13 วัน

2. งานด้านป้องกันและปราบปราม มีหน้าที่ความรับผิดชอบ (กรมสรรพสามิต, 2555)

ดังนี้

2.1 ตรวจสอบภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต และการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ยาสูบ และ ไฟ

2.2 ดำเนินการด้านการสืบสวน ป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิต ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่และการควบคุมของกรมสรรพสามิต

2.3 วิเคราะห์เสนอข้อมูล วิธีการ หรือมาตรการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุง พัฒนางานด้านการตรวจสอบภาษี การป้องกันและ ปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายสรรพสามิต

2.4 เร่งรัด ติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผน รวมทั้งประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในพื้นที่ความรับผิดชอบ

2.5 ตรวจสอบ กำกับ ดูแล ติดตาม และวิเคราะห์ประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนการปราบปราม

2.6 ตรวจสอบปฏิบัติการ ณ โรงอุตสาหกรรม โรงงาน หรือสถานบริการ คลังสินค้าทัณฑ์บน และสถานที่เก็บสินค้าเพื่อรอการส่งออก

2.7 ควบคุม ตรวจสอบสินค้าและแนะนำร้านจำหน่ายสินค้าในความควบคุมของกรมสรรพสามิต

2.8 ประสานงาน/ปฏิบัติงานร่วม หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก

2.9 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานด้านตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม

1. นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3

1.1 สังกัด สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2

1.2 บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภษีสรรพสามิตยาสูบ ควบคุม กำกับดูแล
วางแผนงาน 2. ฝ่าย 1. ฝ่ายตรวจสอบภษี 2. ฝ่ายป้องกันและปราบปราม

1.3 อายุงาน 35 ปี 6 เดือน 20 วัน

2. นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 1

2.1 สังกัด สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่จันทบุรี

2.2 บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภษีสรรพสามิตยาสูบ

- ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับภษียาสูบ

- ให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับภษียาสูบ

2.3 อายุงาน 2 ปี 6 เดือน 10 วัน

3. นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2

3.1 สังกัด สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สระแก้ว

3.2 บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภษีสรรพสามิตยาสูบ

- จัดเก็บภษีสรรพสามิต

- ป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายสรรพสามิต

3.3 อายุงาน 2 ปี 6 เดือน 10 วัน

3. งานด้านกฎหมายของสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2

มีหน้าที่ความรับผิดชอบ (กรมสรรพสามิต, 2555) ดังนี้

3.1 ดำเนินการด้านกฎหมายต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่ความรับผิดชอบสำนักงาน
สรรพสามิตภาค

3.2 ดำเนินการเกี่ยวกับคำคัดค้านการประเมินภษี คำอุทธรณ์ คำวินิจฉัยคำคัดค้านการ
ประเมิน

3.3 พิจารณาคำขอทุเลาการชำระภษี

3.4 เร่งรัดการบังคับชำระภษีค้าง

3.5 จัดทำระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และสัญญาต่าง ๆ และเสนอแนะแก้ไขปรับปรุง
กฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ ข้อบังคับและสัญญาต่าง

3.6 สืบสวนข้อเท็จจริงในเบื้องต้น กรณีข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างเรียน/กล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยและงานสืบสวนข้อเท็จจริงในเบื้องต้นตาม พ.ร.บ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ตามที่ได้รับมอบ อำนาจจากกรมสรรพสามิต

3.7 ให้คำปรึกษา แนะนำ และตอบข้อหารือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย และ ระเบียบต่าง ๆ แก่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่พื้นที่สาขาในความรับผิดชอบ

3.8 ตรวจสอบ แนะนำเกี่ยวกับการดำเนินคดีและการเปรียบเทียบคดีภายในพื้นที่ ความรับผิดชอบของสำนักงานสรรพสามิตภาค

3.9 ดำเนินการเกี่ยวกับการขออนุมัติทำลาย ขายทอดตลาดและการกำหนด ราคาขั้นต่ำในการขายทอดตลาดของกลาง

3.10 ดำเนินการเกี่ยวกับด้านคดีทั้งในทางอาญาและทางแพ่ง คดีล้มละลาย และคดี ทางปกครอง

3.11 พิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ตามที่ได้รับมอบ อำนาจจากกรมสรรพสามิต

3.12 ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา

3.13 ศึกษา วิเคราะห์และเสนอแนะในการกำหนดระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านคดี ติดตามคำพิพากษาที่ศาลตัดสินเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เกิดมาตรฐานในการดำเนินคดี

3.14 จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

3.15 ประสานงาน/ปฏิบัติงานร่วม หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่นที่ เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก

3.16 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานด้านกฎหมาย

1. นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 1

1.1 สังกัด สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2

1.2 บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ

-ดูแลสำนวนกฎหมายคดีที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ

- ให้คำปรึกษา แนะนำ และตอบข้อหารือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อหาสาบ

1.3 อายุงาน 3 ปี 3 เดือน 22 วัน

2. นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 2

2.1 สังกัด สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2

2.2 บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ

- ดูแลสำนวนกฎหมายคดีที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ

- ให้คำปรึกษา แนะนำ และตอบข้อหารือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อหาสาบ

2.3 อายุงาน 5 ปี 5 เดือน 28 วัน

ตอนที่ 2 เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวง การกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร เพื่อพิจารณาเจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ

โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วย พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยสุรา กฎหมายว่าด้วยยาสูบ กฎหมายว่าด้วยไฟ กฎหมายว่าด้วย การจัดสรรเงินภาษีสรรพสามิต และกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรเงินภาษีสุรา ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาอันแล้ว บทบัญญัติในบางส่วนจึงไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ การกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการใช้ทั้งแก่ประชาชน ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายและส่วนราชการผู้ปฏิบัติงาน สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิตทั้งระบบ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต

- กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตสำหรับสินค้าและบริการไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งภาษียาสูบกำหนดไว้ตามอัตรามูลค่าไม่เกินร้อยละ 90 และอัตราตามปริมาณไม่เกินหน่วยละ 5 บาท

- กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562

เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรขยายระยะเวลาในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในอัตราเดิมจนกระทั่งถึงวันที่ 30 กันยายน 2563 เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษี สำหรับบุหรี่ซิการ์และเกษตรกรผู้เพาะปลูกต้นยาสูบมีระยะเวลาในการปรับตัวรวมทั้งเป็นการแก้ไขปัญหา การลดปริมาณการซื้อใบยาจากเกษตรกรผู้เพาะปลูกต้นยาสูบ และแก้ไขเพิ่มเติมอัตราภาษีสรรพสามิต สำหรับยาเส้นอื่น นอกจากยาเส้นที่ผู้เพาะปลูกต้นยาสูบจากใบยาที่ปลูกและหั่นเองและได้ขายยาเส้นนั้น แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีตามปริมาณของยาเส้นอื่นใกล้เคียงกับอัตราภาษียาสูบ ประเภทอื่น จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

- กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2562

เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสำหรับยาเส้นที่ผลิตเพื่อขายให้แก่ผู้ประกอบการยาสูบให้รวมถึงการขายผ่านผู้ค้าคนกลางด้วย เพื่อลดภาระในการประกอบธุรกิจของเกษตรกรรายย่อย และช่วยให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบได้มีเวลาในการปรับตัว รวมทั้งแก้ไขปัญหาการเสียภาษีซ้ำซ้อน อันจะส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมยาเส้นในภาพรวม และทำให้ระบบการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตมีความเป็นธรรมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

- กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2563

เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต้องหยุดชะงักลง สมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์ ในการจัดเก็บภาษีและอัตราภาษีสรรพสามิตสำหรับสินค้ารถยนต์นั่งสามล้อแบบพลังงานไฟฟ้า กิจการบันเทิงหรือหย่อนใจ สนามแข่งม้า และสนามกอล์ฟ รวมทั้งขยายระยะเวลา

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสำหรับสินค้ายาสูบ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวม จึงจำเป็นต้องออก
กฎกระทรวงนี้

ตารางที่ 6 เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวง
การกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ

พระราชบัญญัติภาษี สรรพสามิต พ.ศ. 2560	กฎกระทรวง กำหนด พิกัดอัตราภาษี สรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562	กฎกระทรวง กำหนด พิกัดอัตราภาษี สรรพสามิต (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562	กฎกระทรวง กำหนดพิกัด อัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2562	กฎกระทรวง กำหนดพิกัด อัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2563
เหตุผลในการประกาศใช้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กฎหมายว่า ด้วยภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วย พิกัด อัตราภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยสุรา กฎหมายว่าด้วยยาสูบ กฎหมายว่าด้วยไฟ จัดสรรเงินภาษี สรรพสามิต และ กฎหมายว่าด้วยการ จัดสรรเงินภาษีสุรา ใช้ บังคับมาเป็น ระยะ เวลา นาน แล้ว บทบัญญัติในบางส่วน จึงไม่สอดคล้องกับ สภาพเศรษฐกิจและ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ การกำหนด บทบัญญัติเกี่ยวกับภาษี สรรพสามิต ไว้ใน กฎหมายหลายฉบับ ทำให้ เกิดความไม่สะดวก ในการใช้ ทั้งแก่ ประชาชน ผู้มีหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎหมายและ	เหตุผลในการประกาศใช้ กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติภาษี สรรพสามิต พ.ศ. 2560 บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังมี อำนาจออกกฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษี สรรพสามิตสำหรับสินค้า และบริการไม่เกินอัตรา ท้ายพระราชบัญญัติ ดังกล่าว ซึ่งภาษียาสูบ กำหนดไว้ตามอัตรามูลค่า ไม่เกินร้อยละ 90 และ อัตราตามปริมาณไม่เกิน หน่วยละ 5 บาท	เหตุผลในการประกาศใช้ กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควร ขยายระยะเวลา ในการ จัดเก็บภาษีสรรพสามิต ในอัตราเดิมจนกระทั่งถึง วันที่ 30 กันยายน 2563 เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษี สำหรับบุหรี่ซิการ์และ เกตุครกผู้เพาะปลูกต้น ยาสูบมีระยะเวลาในการ ปรับตัว รวมทั้งเป็นการ แก้ไข ปัญหา การลด ปริมาณการซื้อใบยาจาก เกษตรกรผู้เพาะปลูกต้น ยาสูบ และแก้ไขเพิ่มเติม อัตราภาษีสรรพสามิต สำหรับ ยาเส้น อื่น นอกจากยาเส้น ที่ผู้ เพาะปลูกต้นยาสูบทจาก ใบยาที่ปลูกและหั่นเอง และได้ขายยาเส้นนั้น แก่ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ยาสูบ เพื่อให้การจัดเก็บ ภาษีตามปริมาณของยา เส้นอื่นใกล้เคียงกับอัตรา ภาษียาสูบ ประเภทอื่น จึง จำเป็นต้อง ออก กฎกระทรวงนี้	เหตุผลในการประกาศใช้ กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควร ปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการ จัดเก็บภาษีสรรพสามิต สำหรับยาเส้นที่ผลิตเพื่อ ขายให้แก่ผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมยาสูบ ให้ รวมถึงการขายผ่านผู้ค้าคน กลางด้วย เพื่อลดภาระใน การประกอบธุรกิจของ เกษตรกรรายย่อย และช่วย ให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ยาสูบ ได้มีเวลาในการ ปรับตัว รวมทั้งแก้ไขปัญห การเสียภาษีซ้ำซ้อน อันจะ ส่งผลต่ออุตสาหกรรมยา เส้นในภาพรวม และทำให้ ระบบการจัดเก็บภาษี สรรพสามิตมีความเป็น ธรรมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้อง ออกกฎกระทรวงนี้	เหตุผลในการประกาศใช้ กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เนื่องจากการระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัส โควิด 19 ส่งผลให้กิจกรรม ทางเศรษฐกิจต้อง หยุดชะงักลง สมควร ปรับปรุงหลักเกณฑ์ ใน การจัดเก็บภาษีและอัตรา ภาษีสรรพสามิตสำหรับ สินค้ารถยนต์นั่งสามล้อ แบบพลังงานไฟฟ้า กิจการบันเทิงหรือหย่อน ใจ สนามแข่งม้า และ สนามกอล์ฟ รวมทั้งขยาย ระยะเวลาการจัดเก็บภาษี สรรพสามิตสำหรับสินค้า ยาสูบ เพื่อกระตุ้น เศรษฐกิจในภาพรวม จึง จำเป็นต้อง ออก กฎกระทรวงนี้

ตารางที่ 5 เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวง
การกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ (ต่อ)

พระราชบัญญัติภาษี สรรพสามิต พ.ศ. 2560	กฎกระทรวง กำหนด พิกัดอัตราภาษี สรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562	กฎกระทรวง กำหนด พิกัดอัตราภาษี สรรพสามิต (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562	กฎกระทรวง กำหนดพิกัด อัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2562	กฎกระทรวง กำหนดพิกัด อัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2563
ส่วนราชการผู้ปฏิบัติงาน สมควรปรับปรุง กฎหมายว่าด้วยภาษี สรรพสามิตทั้งระบบ เพื่อให้การบังคับใช้ กฎหมายเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ จึง จำเป็นต้องตรา พระราชบัญญัตินี้				
	ประเด็นที่ 1 : กฎหมายยาสูบมีการบังคับใช้มานาน จึงมีการออกกฎหมายใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป			
	ประเด็นที่ 2 : ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตสำหรับสินค้าและบริการไม่เกินอัตรา ท้ายพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ซึ่งภาษียาสูบกำหนดไว้ว่าตามอัตรามูลค่าไม่เกินร้อยละ 90 และอัตรา ตามปริมาณไม่เกินหน่วยละ 5 บาท			
	ประเด็นที่ 3 : เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสำหรับบุหรี่ซิการ์และเกษตรกรผู้เพาะปลูกต้นยาสูบมีระยะเวลาในการ ปรับตัว การลดปริมาณการซื้อใบยาจากเกษตรกรผู้เพาะปลูกต้นยาสูบ และแก้ไขเพิ่มเติมอัตราภาษีสรรพสามิต สำหรับขาเส้นอื่น			
	ประเด็นที่ 4 : เป็นการสมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสำหรับขาเส้นที่ผลิตเพื่อขายให้แก่ผู้ ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบให้รวมถึงการขายผ่านผู้ค้าคนกลางด้วย เพื่อลดภาระในการประกอบธุรกิจของเกษตรกร รายย่อย และช่วยให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบได้มีเวลาในการปรับตัว รวมทั้งแก้ไขปัญหาการเสียภาษีซ้ำซ้อน			
	ประเด็นที่ 5 : เนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต้องหยุดชะงัก ลงจึงขอขอระยะเวลาการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตสำหรับสินค้ายาสูบเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวม			

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ
กฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบ พบว่าเจตนารมณ์ในการออกกฎหมายข้างต้นเพื่อปรับเปลี่ยนตามสภาพ
เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบตาม
พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กำหนดไว้ว่าตามอัตรามูลค่าไม่เกินร้อยละ 90 และตาม
ปริมาณไม่เกินหน่วยละ 5 บาท ในกรณีที่ผู้ประกอบการ ผู้ปลูกใบยาสูบ หรือผู้บริโภค มีปัญหา
เกี่ยวกับยาสูบ กรมสรรพสามิตจะมีการออกกฎหมายเพื่อแก้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น
ในกรณีการขึ้นภาษีสรรพสามิตยาสูบ หากออกกฎหมายมาแล้วผู้ประกอบการปรับตัวไม่ทัน จะมี

การปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาเส้นเพื่อลดภาระในการประกอบธุรกิจของเกษตรกรรายย่อย หรือการเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก กรมสรรพสามิตจะมีการออกหมายมาชะลอเวลาบังคับใช้ภาษีอัตราใหม่ เพื่อให้ผู้ประกอบการปรับตัว เป็นต้น

ตอนที่ 3 ผลกระทบของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ

ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดเพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลกระทบของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ โดยพิจารณาออกมาเป็น 4 ประเด็น คือ ความเป็นธรรม ความมีประสิทธิภาพ ความเอื้ออำนวย และการส่งผลกระทบเชิงพฤติกรรม

รายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ความเป็นธรรม

1.1 ความเป็นธรรมด้านราคาที่ใช้ฐานในการคำนวณภาษี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คน จากทั้งหมด 8 คน เห็นว่ามีความเป็นธรรม เพราะการเก็บภาษียาสูบ 2 อัตรา มีสูตรการจัดเก็บที่ชัดเจน เช่น สูตรคำนวณภาษียาสูบ คือ 1. ภาษีตามมูลค่า โดยคำนวณจากราคาปลีกแนะนำเป็นฐานในการคำนวณภาษี และ 2. ภาษีตามปริมาณ โดยคำนวณจากขนาดบรรจุของสินค้า มาใช้บังคับกับผู้ประกอบการทุกรายทั้งในประเทศและต่างประเทศเหมือนกัน โดยต่างประเทศจะต้องเสียภาษีนำเข้าของกรมศุลกากรอีกด้วย ซึ่งทำให้เกิดความเป็นธรรมในการแข่งขัน นอกจากนี้การเก็บภาษียาสูบยังมีการคำนึงถึงเรื่องสุขภาพเพราะต้องนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาผู้สูบบุหรี่ที่เจ็บป่วยจากโรคต่าง ๆ การสร้างโรงพยาบาล และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในส่วนของสินค้ายาสูบนั้น เป็นการจัดเก็บภาษีจากสองฐาน คือ หนึ่งจัดเก็บภาษีตามมูลค่า โดยคำนวณจากราคาขายปลีกแนะนำที่ผู้ประกอบการแจ้งต่อกรมสรรพสามิต และสองจัดเก็บจากปริมาณผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประกอบการผลิต โดยคำนวณจากขนาดบรรจุของสินค้า ซึ่งมีกฎหมายกำหนดอัตราภาษีไว้ว่าราคาขายปลีกแนะนำเท่าใด ขนาดบรรจุสินค้าเท่าใด ต้องจัดเก็บภาษีในอัตราใด อย่างชัดเจน โดยภาษีจะแปรผันตามราคาขายปลีกแนะนำและปริมาณของผลิตภัณฑ์ยาสูบ...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

“...ภาษีสรรพสามิตของเราเก็บเท่ากันหมด แต่ผู้ประกอบการจากต่างประเทศต้องเสียภาษีมากกว่าผู้ประกอบการในประเทศ เพราะต้องเสียภาษีศุลกากรในการนำเข้า ภาษีสรรพสามิตซึ่งถ้าเป็นผู้ประกอบการในประเทศ จะเสียแค่ภาษียาสูบเพียงอย่างเดียว...”

(นักิกรปฏิบัติกร คนที่ 1 ส่วนกฎหมย, สัมภษณ, วันทที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...มีความเป็นธรรม เนื่องจากว่าราคาขายปลีกแนะนำเป็นฐาน เราไม่ได้ใช้เฉพาะยาสูบที่ผลิตในประเทศเท่านั้น เราใช้เหมือนกันหมด แม้กระทั่งยาสูบที่นำเข้ามา เราก็จะใช้ฐานนี้เป็นฐานเดียวกัน ดังนั้นที่ว่ายุติธรรมหรือไม่ ตอบได้โดยว่าให้ความเป็นธรรม ไม่ว่าจะผู้นำเข้ามาหรือผู้ผลิตในประเทศ จะใช้ฐานเดียวกัน ดังนั้นจึงมีความเป็นธรรม ถ้าไม่มีความเป็นธรรมมันต้องใช้ราคาขายปลีกแนะนำที่มีฐานต่างกัน...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารกรจัดเก็บภษ, สัมภษณ, วันทที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...ส่วนหนึ่งที่จะเอาไปชดเชยในยามที่ผู้บริ โภคยาสูบเข้าไปแล้ว จะเป็น โรคต่าง ๆ อาจเอาเงินส่วนนี้ไปชดเชยบุคลากรทางการแพทย์ ในการสร้างสถานที่เพื่อรักษาผู้ป่วยที่เกิดจากการบริ โภคยาสูบ...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3 ส่วนตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม, สัมภษณ, วันทที่ 12 พฤษภาคม 2564)

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 คน เห็นว่าไม่มีความเป็นธรรม เพราะการเก็บภาษียาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์เรตโดยมีการกำหนดอัตราภาษีตามมูลค่า 2 อัตรา คือ ร้อยละ 40 และร้อยละ 20 โดยใช้ราคาปลีกแนะนำเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ทำให้เกิดการทุ่มตลาดลงมาโดยผู้ประกอบการจะพยายามขายในราคาไม่เกิน 60 บาท เพื่อเสียภาษีในอัตราร้อยละ 20 จึงควรจะเก็บภาษีตามมูลค่าในอัตราเดียว นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อกรยาสูบแห่งประเทศไทยไปปรับตัวได้ไม่ทันอีกด้วย ดังตัวอย่างกรให้สัมภษณ ดังนี้

“...กรเก็บภาษียาสูบ ประเภทบุหรี่ยิการ์เรต ตามมูลค่า คือ อัตรา 20 เปอเซ็นต์ และอัตรา 40 เปอเซ็นต์ โดยจะตัดสินใจตามราคาปลีกแนะนำ ถ้าถามว่าความเป็นธรรม ในภาพรวมกรมสรรพสามิตพยายามเก็บใน 2 อัตราด้วยกัน ซึ่งพยายามให้การแข่งขันกันมากขึ้น ระหว่างในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในตอนนีเราประสบปัญหาผู้ต้นทุนกรผลิตของต่างชาติไม่ไหว คือ

การทุ่มตลาด โดยมีการแจ้งราคาขายปลีกแนะนำไม่เกิน 60 บาท ทำให้ผู้บริโภคในประเทศผู้ราคาต่างชาติไม่ไหวถามว่าเกิดความไม่เป็นธรรมไหม ก็บางส่วน จริง ๆ แล้วกรมสรรพสามิตก็มีนโยบายส่วนหนึ่งจะให้โรงงานยาสูบซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ ปรับตัวเองเพื่อจะพัฒนาแข่งขันสู้กับต่างประเทศให้ได้แต่ประเทศไทยประสบปัญหาปรับตัวเองไม่ทันที่จะแข่งขันกับต่างประเทศได้ในภาพรวมกว้าง ๆ เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

“...ไม่มีความเป็นธรรม เนื่องจากรัฐควรกำหนดอัตราภาษีเป็นอัตราเดียว เป็นไปตามมูลค่าของสินค้ายาสูบ เพื่อป้องกันการลดราคาขายปลีกซึ่งมันจะทำให้ทางเอกชน หรือว่าผู้ประกอบการเกี่ยวกับยาสูบต่าง ๆ ลดราคาลงได้ แล้วก็ทำให้ได้รับอัตราภาษีตามมูลค่าที่ต่ำลง คือร้อยละ 20 ประกอบกับภาษีสรรพสามิตเป็นการเก็บจากสินค้าที่สิ้นเปลืองอยู่แล้ว ซึ่งมันจะต้องเก็บในอัตราที่สูงขึ้นเพื่อลดการบริโภคลงให้ได้มากที่สุด...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...ไม่ยุติธรรม ควรกำหนดภาษีในอัตราตามมูลค่าอัตราเดียวโดยไม่ควรมีราคาปลีกแนะนำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ เพราะจะทำให้ผู้ประกอบการลดราคาลงมาแข่งขัน เพื่อเสียภาษีในอัตราที่ต่ำแบบในปัจจุบัน...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 1 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

1.2 ความเป็นธรรมด้านการกำหนดภาษียาสูบที่สูงกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 คน เห็นว่าเป็นธรรม เพราะสินค้ายาสูบเป็นสินค้าพิเศษ ซึ่งหมายถึงเป็นสินค้าทำลายสุขภาพและสินค้าฟุ่มเฟือย การสูบบุหรี่ส่งผลกระทบต่อร่างกายโดยตรงก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น โรคถุงลมโป่งพอง นอกจากตัวผู้สูบจะรับผลของอันตราย ๆ ต่างจากการสูบบุหรี่แล้ว บุคคลรอบข้างต้องโดนผลกระทบจากการสูบบุหรี่ไปด้วย ซึ่งสร้างภาระค่าใช้จ่ายให้กับรัฐบาลในด้านสาธารณสุขที่ต้องดูแลผู้ป่วยที่เกิดจากการสูบบุหรี่ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่นควันบุหรี่ หรือขยะที่ย่อยสลายได้ยาก รัฐบาลจึงจำเป็นต้องควบคุมการบริโภคโดยการเก็บภาษีสูงกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ เพื่อลดการบริโภคลงดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...สินค้ายาสูบเป็นสินค้าพิเศษ สินค้าทำลายสุขภาพ เราจึงเก็บภาษีในอัตราพิเศษที่สูงกว่าสินค้าอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็สินค้าทั่วไป สินค้าฟุ่มเฟือยต่าง ๆ ก็ยังไม่ทำลายสุขภาพ สินค้ายาสูบนั้นมีทั้งค่าว่าฟุ่มเฟือยและทำลายสุขภาพ สิ่งเหล่านี้ทำให้เราต้องเก็บภาษีอัตราสูงกว่าสินค้าอื่น ๆ อยู่แล้ว ...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

“...รัฐบาลต้องเสียภาษีในการดูแลรักษาประชาชนที่เจ็บป่วยหรือเป็นโรคจากการสูบบุหรี่ จึงควรเก็บภาษีในอัตราที่สูงกว่า...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 1 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

“...มีผลกระทบต่อผู้บริโภค ถ้าสูบไปแล้ว จะทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น โรคถุงลมโป่งพอง ดังนั้นรัฐจึงต้องเก็บภาษียาสูบในอัตราที่สูง เนื่องจากว่าเพื่อเป็นการควบคุมการบริโภคไปในตัวด้วย ...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...ยาสูบไม่เหมือนสินค้าชนิดอื่น เพราะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูบบุหรี่และผู้ที่อยู่ใกล้ด้วย ที่เรียกว่า “ผู้สูบบุหรี่มือ 2” ซึ่งรัฐบาลมีหน้าที่ต้องดูแลทุกข์สุขประชาชน คุณแลสุขภาพของประชาชน หมายความว่า การดูแลสุขภาพของประชาชนต้องมีต้นทุน เมื่อรัฐบาลต้องเสียภาษีดูแลสุขภาพประชาชน เพราะฉะนั้นการที่เก็บภาษียาสูบที่สูงก็เป็นเรื่องปกติ ไม่มีประเทศไหนที่อยากจะให้ประชาชนสูบบุหรี่ เพราะมันเป็นการเพิ่มต้นทุนรัฐบาล” ...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 1 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...บ่อนทำลายสุขภาพกว่าสินค้าอื่น ๆ ซึ่งมีความคาดหวังที่เก็บภาษีสูงเพื่อต้องการให้มีการบริโภคลดลงเป็นผลผลักดันต่อผู้บริโภคและคนใกล้เคียง...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

“...การที่รัฐกำหนดให้มีอัตราภาษีที่สูงขึ้น มันก็เป็นธรรมกับสินค้ายาสูบซึ่งเหตุผลมันก็เป็นเพื่อการลดการบริโภคสินค้า ซึ่งยาสูบก็ถือเป็นสินค้าสิ้นเปลืองตัวหนึ่ง เป็นอันตรายต่อร่างกาย และทำให้เกิดเป็นภาระของรัฐในการดูแลบริหารจัดการด้านสาธารณสุขต่อไป ประการสุดท้ายเป็นการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ควันบุหรี่ หรือขยะที่มันย่อยสลายได้ยาก...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

1.3 ความเป็นธรรมในด้านการบริหารด้านภาษี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 คน เห็นว่าเป็นธรรมมากพอ เพราะรัฐบาลสามารถบริหารแบบยืดหยุ่นได้ โดยการออกกฎกระทรวงเพื่อชะลอเวลาให้โอกาสในการปรับตัวของผู้ประกอบการก่อนการปรับภาษี เช่น กรณีบุหรี่ซิการ์เรต ผู้ประกอบการต้องปรับตัวมาเสียภาษีตามมูลค่าในอัตราเดียวคือ ร้อยละ 40 โดยไม่อิงราคาปลีกแนะนำ แทนการกำหนดอัตราภาษีตามมูลค่าแบบเดิมคือ สินค้าราคาปลีกแนะนำไม่เกิน 60 บาท เสียภาษีอัตรา 20 และสินค้าราคาปลีกแนะนำเกิน 60 บาท เสียภาษีอัตรา 40 รัฐบาลสามารถออกกฎกระทรวงเพื่อให้เสียภาษีตามมูลค่าในอัตราเดิมได้ โดยมีการกำหนดระยะเวลาก่อนการเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้เอกชนยังสามารถปรับตัวได้เองตามอัตราที่เปลี่ยนไป และการเก็บภาษียาสูบต้องคำนึงถึงการนำเงินไปใช้จ่ายเป็นค่าบริหารงานในด้านต่าง ๆ และยังมีเรื่องค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพประชาชนอีกด้วย ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...มีความยืดหยุ่นในการจัดเก็บ เนื่องจากว่ากรณีที่เรามีพ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต 2560 ซึ่งเป็นพ.ร.บ.ใหม่ เราได้มีการปรับฐานยาสูบอยู่ เช่น กรณีที่บุหรี่ซิการ์เรต ฐานของมูลค่าเนี่ย เราเก็บอยู่สองตัว เช่นราคาต่ำกว่า 60 บาท ใช้อัตราร้อยละ 20 ส่วนราคาที่สูงกว่า 60 บาทขึ้นไป ใช้ร้อยละ 40 ที่นี้ถามว่า ในกรณีที่ใช้ไปในระยะหนึ่งแล้วเนี่ย จะใช้อัตราภาษียาสูบตามมูลค่าในฐานเดียวกัน คือร้อยละ 40 แต่ถ้าเกิดมีปัญหาเช่นในภาวะด้านเศรษฐกิจก็สามารถที่จะขยายฐานให้ไปฐานเหมือนเดิมได้ ดังนั้นการบริหารงาน ภาษียาสูบนี้จึงมีความยืดหยุ่นได้ และก็มีความเป็นธรรม...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...รัฐต้องการเงินไปใช้จ่าย เป็นงบประมาณบริหารในด้านต่าง ๆ รัฐก็จะเพิ่มภาษียาสูบขึ้นมาสูง ๆ เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่รัฐไม่ต้องการให้บริโภคยาสูบ...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3 ส่วนตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...เราต้องพยายามมองภาพรวมของการบริหารจัดการเก็บภาษี ถ้ามองการจัดเก็บด้านราคา เป็นธรรม เพราะว่าเราต้องเสียภาษี เราต้องใช้ภาษีส่วนหนึ่งในการที่จะต้องไปดูแลรักษาคนที่ได้รับผลกระทบจากการสูญบุรีด้วย...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

“...การบริหารภาษียาสูบในปัจจุบัน ตาม พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ในส่วนของการจัดเก็บ และการนำภาษีไปใช้ นั้น นับว่ามีความเป็นธรรม เนื่องจากว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวได้แก้ไข ปัญหาการจัดเก็บภาษีในหลาย ๆ จุด ในส่วนของภาษียาสูบ อัตราภาษีมีการกำหนดไว้ชัดเจน กำหนดตามมูลค่า และปริมาณ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถกำหนดควบคุมตัวแปรนี้ได้เอง กรมสรรพสามิตเพียงแต่จัดเก็บภาษีตามฐานที่ผู้ประกอบการแจ้งมาเท่านั้น เป็นการลดการใช้ดุลยพินิจในการประเมินภาษี จึงทำให้เกิดความเป็นธรรม...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

1.4 ความเป็นธรรมการบังคับใช้กฎหมายอย่างทั่วถึง ตั้งแต่ชาวสวนยาง ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คน เห็นว่ามีความเป็นธรรมที่ทั่วถึง เพราะถ้าไม่มีความเป็นธรรมจะต้องเกิดการประท้วง การปิดถนนของเกษตรกรผู้ปลูกพันธุ์ยาสูบที่ทำออกมาเป็นยาเส้น โดยกรมสรรพสามิตก็ได้ให้ความสำคัญเพราะเป็นอาชีพพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ นอกจากนี้ทางกรมสรรพสามิตมีการป้องกันโดยมีการส่งตัวแทนช่วยเหลือคลายปัญหาต่าง ๆ เสมอ เช่น มีการรับฟังความคิดเห็นผู้ประกอบการทุกระดับ เป็นต้น การบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบยังใช้บังคับกับทุกคน ตั้งแต่เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ปลูกยาสูบ ผู้ประกอบการในประเทศ/ต่างประเทศทุกระดับ ผู้ซื้อ ผู้กระทำผิดกฎหมายโดยไม่มีข้อยกเว้น ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ถ้าไม่มีความเป็นธรรม จะเกิดการประท้วง การปิดถนน ออกมาประท้วงในจังหวัดภาคเหนือของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งกรมสรรพสามิตก็ส่งตัวแทนไปช่วยคลี่คลาย แก้ไขปัญหา ไม่ได้ปล่อยทิ้ง หรือแจ้งกระด้าง ในการที่จะไม่แก้ไขปัญหา พยายามรับฟังทั้งผู้ประกอบการกลาง ส่วนกลาง ส่วนล่าง และส่วนที่อยู่ปลายทาง เพื่อที่จะให้อยู่ร่วมกันได้ต่อไป...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

“...เนื่องจากว่ากฎหมายที่มายังบังคับใช้มันใช้โดยทั่วไป แล้วก็ไม่ใช่ไปบังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มันบังคับใช้ทั่วไปในกรณีที่มีการที่จะขายยาสูบ หรือแม้กระทั่งจะเพาะปลูกต้นยาสูบอย่างนี้ ต้องมีการขออนุญาต ซึ่งถ้าเกิดกรณีที่มีการลักลอบขาย หรือลักลอบปลูก เมื่อตรวจพบจะต้องมีการดำเนินคดีทุกรายไป โดยไม่มีข้อยกเว้น...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 คน เห็นว่าไม่มีความเป็นธรรมที่ทั่วถึง เพราะการลักลอบขนยาสูบที่ไม่ได้เสียภาษีตามแนวชายแดนของประเทศไทย โดยการอาศัยช่องว่างทางกฎหมายในการนำเข้าสินค้ายาสูบผิดกฎหมายหรือไม่ได้เสียภาษี และปัจจัยเรื่องอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ปราบปรามสรรพสามิต เมื่อเทียบกับภารกิจงานปราบปราม ผู้กระทำผิดภาษียาสูบที่มีมากยังส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอีกด้วย

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ยังเห็นว่ามิได้ไม่ทั่วถึงนะครับ เนื่องจากจะเห็นสถิติการลักลอบยาสูบที่ไม่ได้เสียภาษีตามช่องทางทางพรมแดน ซึ่งเป็นช่องทางที่ถูกกฎหมาย โดยการนำเข้ามาจะอาศัยช่องว่างทางกฎหมายเป็นหลักนะครับ...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...ตาม พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวง ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ นั้น กำหนดอำนาจหน้าที่ ขึ้นตอน ไว้อย่างชัดเจน ในมิติของความยุติธรรม ผมมองว่าเมื่อมีความคิดในส่วนของยาสูบนั้น เช่นการลักลอบจำหน่ายยาสูบที่ไม่ได้เสียภาษี ในประเด็นหลักย่อมเป็นการกระทบต่อโครงสร้างภาษี กฎหมายจึงมุ่งให้ต้องมีการลงโทษทางอาญาเพื่อให้ผู้กระทำผิด

หลายจำ และชัดเจนผลกระทบต่อระบบโครงสร้างภาษี จึงลงโทษปรับตามอัตราภาษี ส่วนมิติของการบังคับใช้มีความทั่วถึงหรือไม่นั้น ในฐานะผู้ปฏิบัติ บังคับใช้กฎหมายมองว่า ยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากปัจจัยเรื่องอัตรากำลังมีน้อย เมื่อเทียบกับปริมาณภารกิจ แต่ก็ยังมีประสิทธิภาพในระดับที่น่าพอใจ...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

2. ความมีประสิทธิภาพ

2.1 การกำหนดค่านีสรรพสามิตยาสูบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 1 คน เห็นว่าเก็บภาษีได้มากขึ้น เพราะพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตในเรื่องของยาสูบ ตอนแรกมีการกำหนดภาษีอยู่ 2 อัตรา คือ อัตราตามมูลค่าและอัตราตามปริมาณ เช่น บุหรี่ซิการ์แรมมี 2 อัตรา คือ อัตราตามมูลค่า จะแบ่งเป็น 2 ช่วง โดยมีราคาปลีกแนะนำเป็นฐานในการแบ่ง คือ อัตราตามมูลค่าร้อยละ 20 กับ อัตราตามมูลค่าร้อยละ 40 ส่วนอัตราตามปริมาณ ที่มวนละ 1.2 ต่อมวน แต่ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงจะใช้อัตราตามมูลค่าในอัตราเดียวคือ ร้อยละ 40 ซึ่งน่าจะทำให้เก็บภาษีได้เพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน จากการเปลี่ยนแปลงอัตราตามมูลค่าดังกล่าว ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...อันนี้ทำให้รัฐจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นแน่นอน ถ้าเป็นไปตามแผนที่กรมสรรพสามิตกำหนดไว้ตั้งแต่ต้น เช่น เมื่อมี พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต 2560 ใหม่ ๆ เนี่ย เรามีการออกการจัดเก็บภาษียาสูบ มีในฐานของมูลค่าเรามีอยู่ 2 อัตรา เช่น อัตราร้อยละ 20 กับ อัตราร้อยละ 40 แต่เมื่อใช้ไปแล้ว เราจะมี การปรับให้ใช้ฐานเดียวกัน คือ ร้อยละ 40 ซึ่งจะเก็บภาษีรายได้มากขึ้นอย่างแน่นอน...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน เห็นว่าเก็บภาษีไม่ได้มากขึ้น เพราะการทุ่มตลาดของเอกชนในการนำเข้านูริซิการ์แรมจากต่างประเทศตีทุ่มตลาดเข้ามา ทำให้ภาษีในส่วนนี้หายเกือบ 80 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2560-2561 ที่ผ่านมารวมถึงปัญหาที่อุตสาหกรรมยาสูบในประเทศปรับตัวได้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงภาษี และการที่รัฐบาลขึ้นภาษียาสูบสูง คนก็จะหันไปสูบยาสูบที่มีการลักลอบนำเข้ามาจากต่างประเทศ คือประเทศเราจะมีการลักลอบทางชายแดน ด้านทางบก

ทางทะเล นอกจากนี้อาจจะมีปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษียาสูบด้วย เช่น รสนิยมของผู้บริโภค การตลาดของผู้ประกอบการ ราคาขายสูบในประเทศ และต่างประเทศ คั่งตัวอย่างการให้สัมภาระนี้ ดังนี้

“...รัฐเก็บภาษียาสูบได้ลดลงมาก อาจจะเป็นการเก็บอัตราภาษีบุหรี่ซิการ์เรตที่ยังไม่ ค่อยเป็นธรรม ทำให้ต่างชาติทุ่มตลาดเข้ามา ทำให้ภาษีในส่วนนี้หาย เกือบ 80 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2560-2561 ที่ผ่านมา สรุปก็คือ ไม่ช่วยเก็บให้มากขึ้น...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

“...มีการทุ่มตลาดของเอกชน ในการนำเข้าภาษีบุหรี่ซิการ์เรตจากต่างประเทศ ที่มีผล ให้รัฐจัดเก็บอัตราร้อยละ 20 ส่วนแบ่งการตลาดของรัฐเองจึงน้อยลงไปด้วย...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ หากรัฐขึ้นภาษียาสูบสูง คนก็จะหันไปสูบบุหรี่ที่มีการ ลักลอบนำเข้ามาจากต่างประเทศ คือประเทศเราจะมีการลักลอบทางชายแดน ด้านทางบก ทางทะเล...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3 ส่วนตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...การเก็บภาษีของยาสูบมันลดลง อย่างไม่มีนัยยะสำคัญ บางปีลดลงไปแค่ประมาณ 0.8 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นเองนะครับ ซึ่งปัญหาที่อุตสาหกรรมบุหรี่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 1 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...อาจจะด้วยมิติ แวดล้อมอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษียาสูบด้วย เช่น รสนิยมของผู้บริโภค การตลาดของผู้ประกอบการ ราคาขายสูบในประเทศ และต่างประเทศ การ ลักลอบจำหน่ายยาสูบหนีภาษี ซึ่งมีราคาที่ต่ำกว่า ยาสูบที่ชำระภาษีถูกต้อง...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

2.2 การกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยให้ผู้บริโภคนยาสูบลดลง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 4 คน เห็นว่าลดลง เพราะการเพิ่มอัตราภาษียาสูบจนทำให้ราคาของยาสูบสูงขึ้น จะส่งผลให้ผู้บริโภคเห็นว่าราคายาสูบราคาสูงขึ้นจนทำให้มีการชะลอ หรือลดการสูบบุหรี่ลงได้ และถ้าหากมีการป้องกันและปราบปรามการลักลอบบุหรี่ยาสูบด้วย ก็จะป้องกันการที่ผู้บริโภคนจะหันไปสูบบุหรี่ยาสูบหนีภาษีด้วย ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...การเพิ่มอัตราภาษียาสูบ เมื่อมีการเพิ่มอัตราภาษียาสูบ ก็จะทำให้ราคาของยาสูบเนี่ยสูงขึ้น ซึ่งจะให้ผู้บริโภค เมื่อเห็นว่าราคายาสูบราคาสูงขึ้น ก็จะให้มีการชะลอ หรือลดการสูบบุหรี่ที่สูง...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...ภาษีสรรพสามิตยาสูบ เป็นกลไกของรัฐในการควบคุมปริมาณผู้บริโภค หากรัฐมุ่งประสงค์ที่จะลดปริมาณการสูบบุหรี่ให้ลดลง ผมมองว่าหากมีการปรับเพดานภาษียาสูบให้สูงขึ้น ร่วมกับมีการป้องกันปราบปรามการลักลอบจำหน่ายยาสูบหนีภาษี ก็สามารถลดปริมาณการสูบบุหรี่ให้น้อยลงได้บ้าง...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 4 คน เห็นว่าไม่ลดลง เพราะการปรับภาษียาสูบให้สูงขึ้น ผู้บริโภคยาสูบจะหันไปบริโภคยาสูบที่รสชาติใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบ โดยเลือกรสชาติที่ใกล้เคียง โรงงานยาสูบและมีราคาถูก หรือจะเป็นบุหรี่ยาสูบหนีภาษี เช่น บุหรี่ไฟฟ้า นอกจากนี้จากการสังเกตคนรอบข้างที่ปกติเคยสูบบุหรี่ยังไงก็สูบบุหรี่แบบนั้นเป็นปกติ ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ในมุมมองของผมการสูบบุหรี่ดูแล้วไม่น่ามีปริมาณลดลง การขึ้นภาษียาสูบในบ้านเราสูงเหมือนที่ผมกล่าวมาว่าต้องมีการลักลอบนำยาสูบเข้ามา แล้วคนสูบก็จะรู้ว่าบุหรี่ยาสูบต่างประเทศตัวไหนที่ใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบ แล้วเขาก็จะเลือกซื้อรสชาติที่ใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบ และราคาถูกกว่า...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3 ส่วนตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...ถ้างานหลักของเรา จัดเก็บภาษีเป็นหลัก เราก็มองเรื่องรายได้เป็นหลัก และพยายามจำกัดผู้สูบบุหรี่ใหม่ให้ลดน้อยลงไปด้วย ซึ่งความเป็นจริง ผู้สูบบุหรี่ไม่ลด เพราะถ้าภาษีราคาแพงก็พยายามไปหาบุหรี่เถื่อนมาสูบ ยังไงก็ไม่มีการลด...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

“...ไม่ลดลงเลยครับ เพราะว่าคนส่วนใหญ่ ที่เห็นว่ามี การปรับราคาสูงขึ้น ปัจจุบันมีบุหรี่ทางเลือก เช่น บุหรี่ไฟฟ้า คนก็จะหันไปสูบบุหรี่ทางเลือกที่ราคาถูกกว่าและก็จะมีการแข่งขันที่ดีกว่าด้วยครับ...”

(นักปฏิบัติกร คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...ภาษีสรรพสามิตยาสูบไม่มีผลต่อการบริโภคบุหรี่ลดลง จากการสังเกตคนรอบข้างที่ปกติเคยสูบบุหรี่ยังงี้ก็ยังคงสูบบุหรี่แบบนั้นเป็นปกติ ถึงแม้จะมีราคาสูงขึ้น ก็อาจจะไปหาบุหรี่ที่ลักลอบเข้ามาแบบไม่ได้เสียภาษียาสูบแทน...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

2.3 การกำหนดอัตราภาษียาสูบระหว่างบุหรี่ซิการ์เรตภายในประเทศ/ต่างประเทศ และยาเส้น ต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน เห็นว่า การกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบในประเทศ/ต่างประเทศ และยาเส้น มีผลต่อการบริโภคเพราะ บุหรี่ต่างประเทศถูกลง ผู้บริโภคก็จะหันไปสูบบุหรี่ต่างประเทศมาก และค่านิยมที่สูบบุหรี่ต่างประเทศแล้วดูเท่กว่าสูบบุหรี่ในประเทศ ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่จะหันไปสูบบุหรี่ในประเทศไปสูบบุหรี่ต่างประเทศแทน ส่วนเรื่องยาเส้นก็อาจจะมีคนเข้ามาสูบบุหรี่ซิการ์เรตแบบซองมากขึ้น ซึ่งบุหรี่ซิการ์เรตกับยาเส้นสามารถทดแทนกันได้ ทำให้ผู้บริโภคหันไปเลือกสินค้าที่ถูกกว่าได้ เช่น ระหว่างบุหรี่ซิการ์เรตของหนึ่งประมาณ 60 บาท ในขณะที่ยาเส้นซองหนึ่งประมาณ 10 บาท จะมีผลต่อการเลือกซื้ออย่างแน่นอน ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ผมว่ามีพฤติกรรมของผู้บริโภคแตกต่างกันไป ถ้าสังเกตว่าถ่านบุหรี่ต่างประเทศถูก
ลง ก็หันไปสูบบุหรี่ต่างประเทศมากขึ้น มากขึ้น ก็เป็นส่วนหนึ่งด้วย ที่ทำให้จำนวนผู้สูบบุหรี่ไม่
ลดลง แทนที่จะให้เขาสูบในประเทศ กลับให้เขาไปสูบต่างประเทศในราคาที่ถูกลงกว่า และค่านิยมที่
สูบบุหรี่ต่างประเทศแล้วดูเท่กว่า อาจจะเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ส่วนเรื่องยาเส้นก็อาจจะมีคน
ข้ามมาสูบบุหรี่ ชิคาเรตแบบซองมากขึ้น...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี,
สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

“...มีแน่นอน เนื่องจากว่าราคามันต่างกันมาก ภาษีบุหรี่ชิคาเรตราคามันจะสูง เมื่อรัฐ
จะเก็บภาษียาเส้น ในปริมาณที่ต่ำหรือแตกต่างกันมาก อย่าลืมนะว่ายาเส้นกับบุหรี่ชิคาเรตมันทดแทน
กันได้ในการบริโภค เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าราคาแตกต่างกันมาก ระหว่างบุหรี่ชิคาเรตของหนึ่ง
ประมาณ 60 บาท ในขณะที่ยาเส้นของหนึ่งประมาณ 10 บาท แต่สามารถสูบหรือทดแทนกันได้
ถามว่ามีผลกระทบต่อผู้บริโภคไหม อันนี้มืออย่างแน่นอนซึ่งจะทำให้ผู้บริโภค จะบริโภคยาเส้นมาก
ขึ้น...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี,
สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน เห็นว่า การกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิต
ยาสูบในประเทศ/ต่างประเทศ และยาเส้น ไม่มีผลต่อการบริโภคเพราะผู้บริโภคก็จะเลือกสูบบุหรี่
ตามความนิยมของตนเอง เช่น ใครชอบสูบบุหรี่ชิคาเรตก็จะสูบแต่ชิคาเรต ใครชอบยาเส้นก็จะสูบ
แต่ยาเส้น แต่อาจจะมีเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยไปสูบบุหรี่อย่างอื่นบ้าง เช่น บุหรี่ไฟฟ้า ที่รสชาติ
ใกล้เคียงกับที่ผู้สูบบุหรี่อยู่ ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ผมคิดว่าไม่มีนะครับ ผู้บริโภคก็ยังบริโภคเหมือนเดิมแต่ก็ยังจะเลือกบ้าง เพราะ
ปัจจุบันก็มีบุหรี่รุ่นใหม่ ๆ เข้ามาเยอะ บุหรี่ไฟฟ้า ที่รสชาติใกล้เคียงกับบุหรี่ไทย...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3 ส่วนตรวจสอบ ป้องกันและ
ปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...ความแตกต่างกับยาเส้นกับบุหรี่ซิกาแรตไม่มีผลต่อนักสูบ เพราะว่ามันสูบ คนสูบ บุหรี่แล้วแต่จะมีความนิยมาสูบบุหรี่ซิกาแรตหรือยาเส้น...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...ไม่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค ขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละคนมากกว่าว่าชอบ ที่จะสูบบุหรี่แบบไหน และขึ้นอยู่กับรายได้ของแต่ละคนว่าสามารถที่จะเลือกแบบไหนมา บริโภค...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 คน เห็นว่าการเลือกซื้อยาสูบชนิดไหน ขึ้นอยู่กับรายได้ของแต่ละบุคคล เช่น ถ้าภยาสูบราคาสูงขึ้น ผู้มีรายได้ปานกลางถึงสูงก็อาจไม่มี พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงการบริโภคสินค้ายาสูบ เพราะราคายาสูบเพียงไม่กี่บาทก็อาจไม่ได้ส่งผล กระทบต่อการเลือกซื้อสินค้ามากนัก แต่ถ้าเป็นผู้มีรายได้น้อยซึ่งการขึ้นภยาสูบทำให้มี ผลกระทบต่อค่าครองชีพ ย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า เช่น บุหรี่ซิกาแรตมีราคา สูงขึ้น ก็อาจต้องปรับเปลี่ยนไปบริโภคยาเส้นซึ่งมีราคาถูกกว่ามากได้ ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ผมมองว่าเป็นปัญหาระดับชนชั้นมากกว่า ในระดับชนชั้นกลางขึ้นไป การที่บุหรี มั้มีราคาเพิ่มขึ้นมาของละ 10 บาท หรือ 20 บาท แลบจะไม่มีผลต่อเขา เนื่องจากว่าในบุหรีต่อตัว แพงขึ้นมาตัวละ 50 สตางค์ เมื่อเทียบกับชนชั้นกลางที่มีเงินเดือนตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป หรือ 50,000 บาท ขึ้นไป แลบไม่มีผลกระทบกับเขาเลย แต่ถ้าไปอยู่กับคนอีกชนชั้นหนึ่งที่น้อยกว่าชน ชั้นกลาง ที่มีฐานรายได้ไม่มาก การเพิ่มราคาในระดับนี้ขึ้นมา ย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิตของคนในระดับ นี้เหมือนกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมได้เหมือนกัน...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 1 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...ไม่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค ขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละคนมากกว่าว่าชอบที่จะสูบบุหรี่แบบไหน และขึ้นอยู่กับรายได้ของแต่ละคนว่าสามารถที่จะเลือกแบบไหนมาบริโภค...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

3. ความเอื้ออำนวย

3.1 พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถทำความเข้าใจได้สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน

3.1.1 พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถทำความเข้าใจได้สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน เห็นว่าเข้าใจได้ในระดับง่าย เพราะเจ้าหน้าที่สรรพสามิตต้องใช้กฎหมายเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว และกฎหมายก็เป็นพระราชบัญญัติที่ออกมาในปี พุทธศักราช 2560 ทำให้ภาษาที่ใช้มีความเข้าใจง่ายกว่าฉบับเก่า ดังตัวอย่างการไปสัมภาษณ์ ดังนี้

“...สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตมันไม่ได้ยาก ระเบียบก็ไม่ได้ซับซ้อนอะไร...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3 ส่วนตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...คิดว่าทุกคนน่าจะเข้าใจได้ง่ายเพราะ จากที่เคยศึกษาภาษาที่ใช้ในตัวกฎหมายก็เป็นภาษาเขียนในยุคปัจจุบัน ซึ่งการใช้คำต่าง ๆ ก็ดูเข้าใจง่ายกว่าการไปอ่านพระราชบัญญัติฉบับเก่าที่ภาษาที่ใช้ดูสับสนมากกว่า...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 1 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 คน เห็นว่าเข้าใจได้ในระดับปานกลาง เพราะเนื่องจากเป็นกฎหมายตัวใหม่ ต้องผ่านการวิเคราะห์ การบังคับใช้กับสถานการณ์จริง ถึงจะสร้างความเข้าใจมากขึ้น นอกจากนี้หากกฎหมายชัดเจนเกินไป ก็อาจก่อปัญหาการเลียงภาษีสั่งส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...มีความซับซ้อนและเข้าใจในระดับปานกลาง ด้วยกฎหมายสรรพสามิต มีการแก้ไขใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2560 บางประเด็นยังต้องผ่านการปฏิบัติ การบังคับใช้ การตีความ กับบริบทจริง อีกระยะเวลาหนึ่ง จึงจะมองเห็นข้อประสิทธิภาพ และปัญหาของกฎหมายดังกล่าว...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

“...อยู่ในระดับปานกลาง ไม่ซับซ้อนมาก กฎหมายถ้าชัดเจนเกินไป เช่น การกำหนดอัตราภาษีชิคาเรต ตามมูลค่า ร้อยละ 20 กับ ร้อยละ 40 ทำให้คนคิดอย่างเดียวกว่าจะทำให้อย่างไรให้เสียภาษีต่ำที่สุด ก็คือ ร้อยละ 20 ก็เกิดปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นทั้งหมด 1.ภาษีที่จัดเก็บได้ลดลง 2.ยาสูบต่างประเทศเข้ามามากขึ้น ทำให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนไป ไปทดลองหรือบริโภคของต่างประเทศมากขึ้น...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 คน เห็นว่าเข้าใจได้ในระดับยาก เพราะภาษียาสูบมีการคำนวณสองขา คือ ภาษีตามมูลค่า และภาษีตามปริมาณ มีการกำหนดอัตราที่แตกต่างกัน เช่น บุหรี่ชิคาเรต มีเงื่อนไขราคาปลีกแนะนำเป็นตัวกำหนดร้อยละภาษีตามมูลค่าที่จะเสียภาษีและยังมีภาษาทางกฎหมายที่การเขียนเข้าใจได้ยาก ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ภาษียาสูบเป็นการคำนวณที่ค่อนข้างยาก คำนวณแตกต่างจากภาษีสินค้าชนิดอื่น ภาษียรถยนต์จะกำหนดเอาไว้เลย เช่น อัตรา 30 เปอร์เซ็นต์ อัตรา 20 เปอร์เซ็นต์ ก็สามารถเอามูลค่าของสินค้ามาคูณอัตรภาษียรถยนต์ได้เลยโดยตรง ซึ่งแตกต่างจากการกำหนดของบุหรี่ที่แยกออกมาเป็นทั้งภาษีทางปริมาณและภาษีทางมูลค่า ทำให้การทำความเข้าใจยาก และซับซ้อนสำหรับผู้ที่มาอ่านใหม่...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 1 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...ในตัวของพ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง มีเนื้อหาอยู่ในระดับยาก ประชาชนส่วนใหญ่ก็จะทำความเข้าใจได้ยาก เงื่อนไขการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต 2560 มีความซับซ้อนอยู่แล้ว เข้าใจยาก ในเรื่องของภาษาในการเขียนเข้าใจได้ยาก...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

3.1.2 พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถทำความเข้าใจได้สำหรับประชาชน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 1 คน เห็นว่าเข้าใจได้ในระดับง่าย เพราะภาษาในการเขียนพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ก็เป็นภาษาเขียนยุคใหม่ ไม่เหมือนกับพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ที่เขียนเป็นภาษาเก่าอยู่

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...คิดว่าทุกคนน่าจะเข้าใจได้ง่ายเพราะ จากที่เคยศึกษาภาษาที่ใช้ในตัวกฎหมายก็เป็นภาษาเขียนในยุคปัจจุบัน ซึ่งการใช้คำต่าง ๆ ก็ดูเข้าใจง่ายกว่าการไปอ่านพระราชบัญญัติฉบับเก่าที่ภาษาที่ใช้ดูสับสนมากกว่า...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 1 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 คน เห็นว่าเข้าใจได้ในระดับปานกลาง เพราะประชาชนมีหน้าที่ต้องเสียภาษีเป็นประจำ จึงไม่น่าใช่เรื่องยากที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายภาษีสรรพสามิตยาสูบ ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...หากมองในฐานะประชาชน ผู้ประกอบการ ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ก็คงไม่ยากเกินไปที่จะเข้าใจกระบวนการที่ตนต้องปฏิบัติตามกฎหมายสรรพสามิต...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน เห็นว่าเข้าใจได้ในระดับยาก เพราะเงื่อนไขการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเป็นการจัดเก็บแบบ 2 ขา คือ ภาษีตามมูลค่าและตามปริมาณซึ่ง ยาสูบแต่ละประเภทก็จะมีการจัดเก็บในอัตราที่แตกต่างกัน และภาษาเขียนทางกฎหมายที่อาจทำให้ประชาชนสับสนได้ ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ประชาชนส่วนใหญ่ก็จะทำความเข้าใจได้ยาก เงื่อนไขการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต 2560 มีความซับซ้อนอยู่แล้ว เข้าใจยาก ในเรื่องของภาษาในการเขียนเข้าใจได้ยาก...”

(นิตกรปฏิบัติกร คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

3.2 พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบมีข้อปฏิบัติที่ไม่มากเกินความจำเป็น มีความเหมาะสมสำหรับการต่อใบอนุญาตขายยาสูบ และการปราบปรามผู้กระทำความผิด เช่น ขึ้นตอน ค่าปรับ เป็นต้น

3.2.1 กรณีการต่อใบอนุญาตยาสูบ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน เห็นว่ามีความเหมาะสมในเรื่องการต่อใบอนุญาต เพราะสมัยก่อนการต่อใบอนุญาตยาสูบจะต้องมาที่สำนักงานสรรพสามิตในพื้นที่ที่ดูแลร้านค้าเพื่อสมัครหรือต่อใบอนุญาตขายยาสูบ แต่ปัจจุบัน กรมสรรพสามิตจะมีการส่งใบเสียภาษีทางไปรษณีย์ และประชาชนสามารถนำไปขอต่อได้ทางเคาท์เตอร์เซอวิส เมื่อกรมสรรพสามิตได้รับทราบการต่อเรียบร้อยแล้ว จะจัดส่งใบอนุญาตขายยาสูบให้ผู้ประกอบการทางไปรษณีย์ต่อไป นอกจากนี้ยังมีการคำนึงถึงถ้าผู้ประกอบการที่เป็นเกษตรกรจะจดทะเบียนที่ต่ำลงมาก ส่วนถ้าทำในลักษณะของอุตสาหกรรมจะเก็บสูงกว่า ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ปัจจุบันการต่อใบอนุญาตหรือการขาย มีความเหมาะสม เนื่องจากว่าเมื่อก่อนมีการ walk in เข้ามาในสำนักงานอย่างเดียว ขอต่อใบอนุญาตในแต่ละครั้งแต่ละปี แต่ปัจจุบันสามารถขอต่อได้ที่เคาท์เตอร์เซอวิสทั่วไป โดยไม่ต้องมาที่สำนักงานเลย จึงมีความเหมาะสมแล้ว...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...ถ้าเป็นผู้ประกอบการที่เป็นเกษตรกรจะจัดเก็บภาษีที่ต่ำลงมาก ส่วนถ้าทำในลักษณะของอุตสาหกรรมจะเก็บสูงกว่า ผมคิดว่ามีความเหมาะสมอยู่...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

3.2.2 กรณีการปราบปรามผู้กระทำผิด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คน เห็นว่ามีความเหมาะสม เพราะการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องยาสูบ มีการกำหนดข้อปฏิบัติ ขั้นตอน ค่าปรับ โดยอิงกับหลักฐานหรือของกลาง คือ จำนวนยาสูบ และรายได้จากการจับกุมก็นำไปเป็นภาษีให้กับกรมสรรพสามิต เพื่อนำส่งรัฐบาลในการบริหารประเทศต่อไป ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ในโทษของยาสูบ โทษครอบครอง 10 เท่า และโทษขาย 15 เท่า มีความเหมาะสมอยู่ อย่างน้อยจับของเถื่อนได้ และรายได้ก็มาเป็นภาษีของกรมสรรพสามิตได้...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

“...ในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ มีการกำหนดข้อปฏิบัติ ขั้นตอน ค่าปรับ โดยอิงกับหลักฐานภาษีของยาสูบอยู่แล้ว ...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 1 คน เห็นว่าแล้วแต่กรณี เพราะมองได้ 2 มุมมอง ถ้าการปราบปรามผู้กระทำผิด โดยมีการกำหนดโทษในระดับนี้ ก็ถือว่ามีความเหมาะสมแล้ว เพราะการมีค่าปรับที่สูงก็เพื่อป้องกันให้ประชาชนไม่กล้ากระทำผิด ส่วนอีกมุมหนึ่งการตั้งค่าปรับที่สูงก็อาจจะทำให้รายได้จากการปราบปรามลดลงไป

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...อยู่กับว่าเป้าหมายของทางกรมสรรพสามิต ในเรื่องค่าปรับเกี่ยวกับยาสูบ จะส่งผลเกี่ยวกับโทษ ถ้ากำหนดค่าปรับโทษที่สูง เพื่อเป้าหมายการปราบปรามผู้กระทำความผิด ก็ถือว่ามีเหมาะสมแล้ว แต่ถ้าเป้าหมายอยู่ที่การจัดเก็บภาษี การที่มีโทษที่รุนแรงเกินไป จะทำให้ผู้ได้รับโทษเช็ดขยาด จนไม่กล้ากระทำความผิด ทำให้รายได้การจัดเก็บภาษีลดลงไป...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 1 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

3.3 พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถช่วยป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน เห็นว่าพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถช่วยป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษียาสูบได้ เพราะตามหลักการและตามกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบป้องกันปราบปรามสามารถทำได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สรรพสามิตด้วยที่จะลงปราบปรามอย่างเข้มแข็งด้วย ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...โดยหลักการสามารถทำได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สรรพสามิตด้วย ที่จะลงปราบปรามอย่างเข้มแข็งด้วย ถ้าเราไม่มี พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต 2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เราจะมีปัญหาทะลักเข้ามาของยาสูบเถื่อนมากขึ้น กฎหมายจึงป้องปรามได้ส่วนหนึ่ง แต่ถ้าจะให้ได้ 100 เปอร์เซ็นต์ต้องตั้งใจปราบปรามอย่างเต็มที่...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤษภาคม 2564)

“...สามารถป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีได้ โดยกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบป้องกันปราบปราม ตามกฎหมาย หากมีการกระทำความผิดก็ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม เป็นการตัดวงจรอาชญากรรมการหลีกเลี่ยงภาษีได้...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 คน เห็นว่าพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบไม่สามารถช่วยป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษียาสูบได้ เพราะค่าปรับตามกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดภาษียาสูบยังไม่สูงพอทำให้ผู้กระทำความผิดมีแรงจูงใจในการกระทำความผิด เนื่องจากมองว่า

หากโดนจับบางส่วน ตามบางส่วนรอดก็ยังไม่สามารถป้องกันได้ จึงขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมสรรพสามิตมากกว่า ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ไม่สามารถป้องกันได้ ยาสูบนั้น เมื่อมีการจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงแล้ว มันเป็นเรื่องใจในการกระทำผิดอย่างหนึ่ง ให้ผู้กระทำผิดยินดีที่จะกระทำผิด เนื่องจากว่าผลตอบแทนที่สูง ภาษีต่อซอง ยกตัวอย่างเช่น ภาษีค่าปรับต่อซองละ 40 บาท ในขณะที่ราคาขาย 120 บาท เราเก็บภาษี 40 บาท กรณีที่เขาลักลอบเขาก็ได้กำไรแล้ว 40 บาท ยังไม่รวมต้นทุนอื่น ๆ เลย ตัวภาษีเป็นเรื่องใจในการกระทำผิด ถ้ามว่ากฎกระทรวงป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีหรือไม่ ก็ไม่ได้แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ของกรมสรรพสามิตก็ต้องป้องกันการกระทำผิดไม่ให้ทั่วถึงอย่างต่อเนื่อง...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...ไม่สามารถป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีได้ 100 % ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปราบปรามของเจ้าหน้าที่ว่ามีการดำเนินการอย่างเต็มที่หรือไม่...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 1 คน ไม่ได้ตอบว่าป้องกันได้/ไม่ได้ ตอบเพียงหลักการว่า การป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 หลัก คือ 1. โทษที่รุนแรง 2. การทำงานของเจ้าหน้าที่ โดยมองว่าจะต้องมีการปฏิบัติไปควบคู่กันอย่างเหมาะสมระหว่าง 2 อย่างนี้จึงจะเกิดความมีประสิทธิภาพขึ้น ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...การป้องกันการกระทำผิดความผิดมันต้อง ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ 1. โทษที่รุนแรงมากเพียงพอ 2. การทำงานของเจ้าหน้าที่ หมายความว่า การลักลอบขนบหรี่ผิดกฎหมาย ถ้ามีโทษถึงประหารชีวิตซึ่งเป็นโทษที่รุนแรงที่สุด แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่แม้แต่คนเดียวไปจับกุมเขา คนก็ยังไม่หลีกเลี่ยงภาษีอยู่ดี อัตราโทษที่สูงก็ไม่มีประโยชน์อะไร ในขณะที่เดียวกัน โทษการหลีกเลี่ยงภาษีมียกแค่ 10 บาท แต่มีเจ้าหน้าที่พร้อมจับตลอดเวลา ใครทำผิดจับได้ 100 เปอร์เซ็นต์ ก็ไม่สามารถหยุดการกระทำผิดได้ เพราะฉะนั้นมันจะต้องเห็นความสมดุล ต้องมีกฎหมายให้เกิดความสมดุลระหว่าง 2 สิ่งขึ้นมา...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 1 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

4. การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม

4.1 การส่งผลกระทบต่อการลดจำนวนผู้บริโภคนยาสูบ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน เห็นว่าสามารถช่วยลดการบริโภคยาสูบของประชาชนได้ เพราะราคาขายสุบราคาสูงขึ้น ก็จะทำให้มีการชะลอ หรือลดการสูบบุหรี่สูง และถ้ามีการปราบปรามลักลอบขายสุบที่ผิดกฎหมายด้วย จะเป็นการป้องกันให้ประชาชนไม่สามารถหันไปสูบบุบที่ผิดกฎหมายได้ ส่งผลให้ผู้สูบบุบลดจำนวนลงอีกด้วย ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ในเรื่องของยาสูบอย่างที่ได้อกล่าวไว้แล้วนะครับ ในกรณีที่มีการบริโภคยาสูบมากขึ้นแล้วมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน รัฐก็ต้องมีการเพิ่มอัตราภาษียาสูบ เมื่อมีการเพิ่มอัตราภาษียาสูบ ก็จะทำให้ราคาของยาสูบเ็นยสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภค เมื่อเห็นว่าราคาขายสุบราคาสูงขึ้น ก็จะทำให้มีการชะลอ หรือลดการสูบบุหรี่สูง...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...หากมีการปรับเพดานภาษียาสูบให้สูงขึ้น ร่วมกับมีการป้องกันปราบปรามการลักลอบจำหน่ายยาสูบหนีภาษี ก็สามารถลดปริมาณการสูบบุหรี่ให้น้อยลงได้บ้าง...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน เห็นว่าไม่สามารถช่วยลดการบริโภคยาสูบของประชาชนได้ เพราะหากมีการขึ้นภาษียาสูบที่สูง ผู้บริโภคก็จะไปหาบุหรี่ต่างประเทศที่รสชาติใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบและราคาถูกกว่า หรืออาจจะหันไปบริโภคบุหรี่ไฟฟ้าแทน นอกจากนี้สังเกตจากครอบครัว หากยาสูบราคาสูงขึ้น อาจจะไปหาบุหรี่ที่ลักลอบเข้ามาแบบไม่ได้เสียภาษียาสูบแทน ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ไม่น่ามีปริมาณลดลง การขึ้นภาษียาสูบในบ้านเราสูงเหมือนที่ผมกล่าวว่าจะต้องมีการลักลอบนำยาสูบเข้ามา แล้วคนสูบก็จะรู้ดีว่าบุหรี่ต่างประเทศตัวไหนที่ใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบ แล้วเขาก็จะเลือกซื้อรสชาติที่ใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบ และราคาถูกกว่า...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3 ส่วนตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...ไม่ลดลงเลยครับ เพราะว่าคนส่วนใหญ่ ที่เห็นว่ามี การปรับราคาสูงขึ้น ปัจจุบันมี บุหรี่ทางเลือก เช่น บุหรี่ไฟฟ้า คนก็จะหันไปสูบบุหรี่ทางเลือกที่ราคาถูกกว่า และก็จะมีการ เรื่องของ รสชาติที่ดีกว่าด้วยครับ...”

(นักวิชาการปฏิบัติการ คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...ภาษีสรรพสามิตยาสูบไม่มีผลต่อการบริโภคบุหรี่ลดลง จากการสังเกตคนรอบข้าง ที่ปกติเคยสูบบุหรี่ยัง ใจก็ยังสูบบนนั้นเป็นปกติ ถึงแม้จะมีราคาสูงขึ้น ก็อาจจะไปหาบุหรี่ที่ลักลอบ เข้ามาแบบไม่ได้เสียภาษียาสูบแทน...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ คนที่ 1 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

4.2 การส่งผลกระทบต่อ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค โดยการหาสินค้าทดแทน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน เห็นว่าผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าทดแทนจริง เพราะ โคนพื้นฐานของผู้บริโภค จะมีแนวโน้มการเลือกซื้อสินค้าที่ย่อมเลือกซื้อของที่ราคาถูกกว่า คุณภาพ ใกล้เคียงกันสามารถทดแทนกันได้ มากกว่าการซื้อสินค้าราคาแพง ดังนั้นหากราคาบุหรี่ชิกาเรตใน ประเทศมีราคาที่สูงกว่า ผู้บริโภคก็อาจหันไปบริโภคบุหรี่ชิกาเรตต่างประเทศ ยาเส้น หรืออาจจะ เป็นบุหรี่ผิดกฎหมายอย่างบุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...มี อย่างลิ้มว่ายาเส้นกับบุหรี่ชิกาเรตมันทดแทนกันได้ในการบริโภค เพราะฉะนั้น จะเห็นว่าราคาแตกต่างกันมาก ระหว่างบุหรี่ชิกาเรตของหนึ่งประมาณ 60 บาท ในขณะที่ยาเส้น ของหนึ่งประมาณ 10 บาท ถามว่ามีผลกระทบต่อผู้บริโภคไหม อันนี้มียืนยันแน่นอนซึ่งจะทำให้ ผู้บริโภค จะบริโภคยาเส้นมากขึ้น...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...ยาสูบในบ้านเราไม่มีการปรับตัว คือบุหรี่ในบ้านเรามีราคาสูงกว่าต่างประเทศ คือคนก็หันไปบริโภคที่ราคาถูกกว่า แต่คุณภาพและรสชาติใกล้เคียงกัน...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3 ส่วนตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...โดยหลักการพื้นฐานของผู้บริโภค เวลาเลือกซื้อสินค้าที่ราคาใกล้เคียงกัน คุณภาพเหมือนกัน จะมีแนวโน้มไปหาสินค้าที่ดีกว่า ที่นี้คนไทยจะหนีไปหายาสูบต่างชาติ มันขึ้นอยู่กับว่าโรงงานยาสูบของประเทศไทย จะผลิตสินค้าที่มีราคาถูก คุณภาพดีกว่าต่างชาติได้ไหม...”

(นิตินิพนธ์ปฏิบัติกร คนที่ 1 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...เห็นด้วยนะครับ ในปัจจุบันผู้บริโภคยาสูบ นักสูบบุหรี่ใหม่หันไปสูบบุหรี่ไฟฟ้าบ้าง หรือยาสูบทดแทนประเภทอื่น เนื่องจากบุหรี่มีราคาที่แพงขึ้นจนเห็นได้ชัดครับ...”

(นิตินิพนธ์ปฏิบัติกร คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 1 คน เห็นว่าผู้บริโภคไม่ได้หันไปบริโภคสินค้าทดแทน เพราะแม้ว่าราคายาสูบในประเทศ ต่างประเทศ จะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่ไม่มีผลต่อผู้บริโภค เนื่องจากการบริโภค เลือกการบริโภคเรื่อง คุณภาพ รสชาติ ที่ความพอใจมากกว่า ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...กฎหมายสรรพสามิตมีการจัดเก็บภาษียาสูบ ในประเทศและต่างประเทศในฐานภาษีเดียวกัน แม้ยาสูบต่างประเทศจะต้องเสียภาษีนำเข้าศุลกากร แต่ราคาจำหน่ายหน้าร้านบางยี่ห้อ ก็ไม่ได้ต่างกับยาสูบภายในประเทศมากนัก ปัจจัยเรื่องราคาระหว่างยาสูบในประเทศและต่างประเทศ จึงไม่มีผลต่อผู้บริโภคมากนัก ผู้บริโภคส่วนหนึ่งจึงบริโภคยาสูบ จากต่างประเทศ ด้วยเหตุผล เรื่อง คุณภาพ รสชาติ ที่ตอบใจดีกว่า...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติกร คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

4.3 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ภาษียาสูบ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน เห็นว่าส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ภาษียาสูบลดลง เพราะการขึ้นภาษียาสูบก็จะทำให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าทางเลือก สินค้าจากต่างประเทศ หรือสินค้าผิดกฎหมายแทน และการที่ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้ายาสูบในประเทศลดลง เช่น บุหรี่ซิการ์แรดของโรงงานยาสูบ เป็นผลมาจากการปรับตัวไม่ทันของการยาสูบแห่งประเทศไทย หลังจากการเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตและกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้ปัจจัย

สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษียาสูบด้วย เช่น ราคานิคมของผู้บริโภค การตลาดของผู้ประกอบการ ราคายาสูบในประเทศ และต่างประเทศ การลักลอบจำหน่ายยาสูบหนีภาษี ซึ่งมีราคาต่ำกว่ายาสูบที่ชำระภาษีถูกต้อง และการทุบตลาดของเอกชน เป็นต้น ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...มีรัฐขึ้นภาษียาสูบสูง คนก็จะหันไปสูบบุหรี่ที่มีการลักลอบนำเข้ามาจากต่างประเทศ สังเกตจากการที่ฝ่ายปราบปรามสามารถจับกุมผู้กระทำผิดได้เป็นจำนวนมาก เปรียบเทียบปรับได้มาก ในตรงนี้แสดงให้เห็นส่วนต่างระหว่างราคาบุหรี่ที่เสียภาษีมันจะราคาสูงกว่าบุหรี่ที่หนีภาษีซึ่งราคาต่ำกว่า ทำให้คนหันไปบริโภคบุหรี่ที่ราคาต่ำกว่า มันอาจจะเก็บไม่ได้ตามเป้าหมาย ทำให้รายได้จากภาษียลดลงก็เป็นส่วนหนึ่ง...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 3 ส่วนตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

“...เป็นประเด็นที่กล่าวมาแล้ว ว่ามันมีข้อมูลมาแล้ว การเก็บภาษีมันลดลงจริง ๆ แต่ไม่ได้มีนัยยะสำคัญ เพราะมันลดลงเพียงเล็กน้อยมาก ประกอบกับโรงงานยาสูบยังปรับตัวไม่ได้...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 1 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...อันนี้ทำให้รัฐจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นแน่นอน ถ้าเป็นไปตามแผนที่กรมสรรพสามิตกำหนดไว้ตั้งแต่ต้น เช่น เมื่อมี พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต 2560 ใหม่ ๆ เนี่ย เรามีการออกการจัดเก็บภาษียาสูบ มีในฐานของมูลค่า เรามีอยู่ 2 อัตรา เช่น อัตราร้อยละ 20 กับ อัตราร้อยละ 40 แต่เมื่อใช้ไปแล้ว เราจะมี การปรับให้ใช้ฐานเดียวกัน คือ ร้อยละ 40 ซึ่งจะเก็บภาษีรายได้มากขึ้นอย่างแน่นอน...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

“...สรรพสามิตมีแนวโน้มในการจัดเก็บภาษียาสูบที่ลดลง หากจะพูดว่ากฎหมายสรรพสามิตยาสูบ ช่วยให้ผู้เก็บรายได้ ได้มากขึ้นหรือไม่ คงชัดเจนว่าจัดเก็บรายได้ภาษียาสูบได้น้อยกว่าเดิม แต่ก็อาจจะด้วยมิติ แวดล้อมอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษียาสูบด้วย เช่น ราคายาสูบของผู้บริโภค การตลาดของผู้ประกอบการ ราคายาสูบในประเทศและต่างประเทศ การลักลอบจำหน่ายยาสูบหนีภาษี ซึ่งมีราคาต่ำกว่ายาสูบที่ชำระภาษีถูกต้อง...”

(นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ คนที่ 2 งานปราบปราม, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤษภาคม 2564)

“...เนื่องจากการทุ่มตลาดของเอกชน ในการนำเข้าภาษียาสูบจากต่างประเทศ ที่มีผลให้ผู้จัดเก็บอัตราร้อยละ 20 ส่วนแบ่งการตลาดของรัฐเองจึงน้อยลงไปด้วย...”

(นิติกรปฏิบัติการ คนที่ 2 ส่วนกฎหมาย, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2564)

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 1 คน เห็นว่าไม่ส่งผลต่อการจัดเก็บภาษียาสูบจนลดลง เพราะการเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตและกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องของบุหรี่ซิการ์เรต ที่จะปรับภาษีตามมูลค่าเป็นอัตราเดียว คือ ร้อยละ 40 แทนการเก็บภาษีตามมูลค่า 2 อัตรา คือ อัตราร้อยละ 20 และ 40 โดยใช้ราคาปลีกแนะนำเป็นเกณฑ์ จึงน่าจะทำให้สามารถเก็บภาษีได้สูงขึ้น ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...รัฐจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นแน่นอน ถ้าเป็นไปตามแผนที่กรมสรรพสามิตกำหนดไว้ตั้งแต่ต้น เช่น เมื่อมี พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต 2560 ใหม่ ๆ เนี่ย เรามีการออกการจัดเก็บภาษียาสูบ มีในฐานของมูลค่า เรามีอยู่ 2 อัตรา เช่น อัตราร้อยละ 20 กับ อัตราร้อยละ 40 แต่เมื่อใช้ไปแล้ว เราจะมีการปรับให้ใช้ฐานเดียวกัน คือ ร้อยละ 40 ซึ่งจะเก็บภาษีรายได้มากขึ้นอย่างแน่นอน...”

(นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ คนที่ 2 ส่วนบริหารจัดการจัดเก็บภาษี, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2564)

ตารางที่ 7 ผลกระทบของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง
กับยาสูบ

ด้าน	จำนวนผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	คำอธิบาย
1. ความเป็นธรรม		
1.1 ความเป็น ธรรมด้านราคาที่ใช้ ฐานในการ คำนวณภาษี	6	เห็นว่ามีความเป็นธรรม เพราะการเก็บภาษียาสูบ 2 อัตรา มีสูตรการจัดเก็บที่ชัดเจน เช่น สูตรคำนวณภาษียาสูบ คือ 1) ภาษีตามมูลค่าโดยคำนวณจากราคาปลีกแนะนำเป็นฐานในการคำนวณภาษี และ 2) ภาษีตามปริมาณโดยคำนวณจากขนาดบรรจุของสินค้า มาใช้บังคับกับผู้ประกอบการทุกรายทั้งในประเทศและต่างประเทศเหมือนกัน โดยต่างประเทศจะต้องเสียภาษีนำเข้าของกรมศุลกากรอีกด้วย ซึ่งทำให้เกิดความเป็นธรรมในการแข่งขัน นอกจากนี้การเก็บภาษียาสูบยังมีคำนึงถึงเรื่องสุขภาพเพราะต้องนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาผู้สูบบุหรี่ที่เจ็บป่วยจากโรคต่างๆ การสร้างโรงพยาบาล และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
	2	ไม่มีความเป็นธรรม เพราะการเก็บภาษียาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์เรต โดยมีการกำหนดอัตราภาษีตามมูลค่า 2 อัตรา คือ ร้อยละ 40 และร้อยละ 20 โดยใช้ราคาปลีกแนะนำเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ทำให้เกิดการทุ่มตลาดลงมาโดยผู้ประกอบการจะพยายามขายในราคาไม่เกิน 60 บาท เพื่อเสียภาษีในอัตราร้อยละ 20 จึงควรที่จะเก็บภาษีตามมูลค่าในอัตราเดียว นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบให้การยาสูบแห่งประเทศไทยปรับตัวได้ไม่ทันอีกด้วย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	คำอธิบาย
1.2 ความเป็น ธรรมดานการ กำหนดภาษี ยาสูบที่สูงกว่า สินค้าชนิดอื่น ๆ	8	เห็นว่าเป็นธรรม เพราะสินค้ายาสูบเป็นสินค้าพิเศษ ซึ่งหมายถึงเป็นสินค้าทำลายสุขภาพและสินค้าฟุ่มเฟือย การสูบบุหรี่ส่งผลกระทบต่อร่างกายโดยตรงก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น โรคถุงลมโป่งพอง นอกจากผู้สูบบุหรี่จะรับผลของอันตราย ๆ ต่างจากการสูบบุหรี่แล้ว บุคคลรอบข้างต้องโดนผลกระทบจากการสูบบุหรี่ไปด้วย ซึ่งสร้างภาระค่าใช้จ่ายให้กับรัฐบาลในด้านสาธารณสุขที่ต้องดูแลผู้ป่วยที่เกิดจากการสูบบุหรี่ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ควันบุหรี่ หรือขยะที่ย่อยสลายได้ยาก รัฐบาลจึงจำเป็นต้องควบคุมการบริโภคโดยการเก็บภาษีสูงกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ เพื่อลดการบริโภค
1.3 ความเป็น ธรรมในด้านการ บริหารด้านภาษี	8	เห็นว่าเป็นธรรมมากพอ เพราะรัฐบาลสามารถบริหารแบบยืดหยุ่นได้ โดยการออกกฎกระทรวงเพื่อชะลอเวลาให้โอกาสในการปรับตัวของผู้ประกอบการก่อนการปรับภาษี เช่น กรณีบุหรี่ซิการ์ ผู้ประกอบการต้องปรับตัวมาเสียภาษีตามมูลค่าในอัตราเดียวคือ ร้อยละ 40 โดยไม่อิงราคาปลีกแนะนำ แทนการกำหนดอัตราภาษีตามมูลค่าแบบเดิมคือ สินค้าราคาปลีกแนะนำไม่เกิน 60 บาท เสียภาษีอัตรา 20 และสินค้าราคาปลีกแนะนำเกิน 60 บาท เสียภาษีอัตรา 40 รัฐบาลสามารถออกกฎกระทรวงเพื่อให้เสียภาษีตามมูลค่าในอัตราเดิมได้ โดยมีการกำหนดระยะเวลาก่อนการเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้เอกชนยังสามารถปรับตัวได้เองตามอัตราที่เปลี่ยนไป และการเก็บภาษียาสูบต้องคำนึงถึงการนำเงินไปใช้จ่ายเป็นค่าบริหารงานในด้านต่าง ๆ และยังมีเรื่องค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพประชาชนอีกด้วย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	คำอธิบาย
1.4 ความเป็น ธรรมการบังคับ ใช้กฎหมายอย่าง ทั่วถึง ตั้งแต่ ชาวสวนยาง ผู้ประกอบการ ผู้บริ โภค	6	เห็นว่ามีความเป็นธรรมที่ทั่วถึง เพราะถ้าไม่มีความเป็นธรรม จะต้องเกิดการประท้วง การปิดถนน ของเกษตรกรผู้ปลูกพันธุ์ยาสูบที่ ทำออกมาเป็นยาเส้น โดยกรมสรรพสามิตก็ได้ให้ความสำคัญเพราะ เป็นอาชีพพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ นอกจากนี้ทางกรมสรรพสามิตมีการป้องกันโดยมีการส่งตัวแทน ช่วยคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ เสมอ เช่น มีการรับฟังความคิดเห็น ผู้ประกอบการทุกระดับ เป็นต้น การบังคับใช้กฎหมาย พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่ เกี่ยวกับยาสูบยังใช้บังคับกับทุกคน ตั้งแต่เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ปลูกใบ ยาสูบ ผู้ประกอบการในประเทศ/ต่างประเทศทุกระดับ ผู้ซื้อ ผู้กระทำผิดกฎหมายโดยไม่มีข้อยกเว้น
	2	เห็นว่าไม่มีความเป็นธรรมที่ทั่วถึง เพราะการลักลอบขนยาสูบที่ ไม่ได้เสียภาษีตามแนวชายแดนของประเทศไทย โดยการอาศัย ช่องว่างทางกฎหมายในการนำเข้าสินค้ายาสูบผิดกฎหมายหรือ ไม่ได้เสียภาษี และปัจจัยเรื่องอัตราค่าลังของเจ้าหน้าที่ปราบปราม สรรพสามิต เมื่อเทียบกับภารกิจงานปราบปราม ผู้กระทำผิดภาษี ยาสูบที่มีมากยังส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอีกด้วย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	คำอธิบาย
2. ความมีประสิทธิภาพ		
2.1 การกำหนด ภาษีสรรพสามิต ยาสูบช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพใน การจัดเก็บภาษี	1	เห็นว่าเก็บภาษีได้มากขึ้น เพราะพระราชบัญญัติภาษี สรรพสามิตในเรื่องของยาสูบ ตอนแรกมีการกำหนดภาษีอยู่ 2 อัตรา คือ อัตราตามมูลค่าและอัตราตามปริมาณ เช่น บุหรี่ซิคา เรต มี 2 อัตรา คือ อัตราตามมูลค่า จะแบ่งเป็น 2 ช่วง โดยมี ราคารปลีกแนะนำเป็นฐานในการแบ่ง คือ อัตราตามมูลค่าร้อยละ 20 กับอัตราตามมูลค่าร้อยละ 40 ส่วนอัตราตามปริมาณ ที่ มวนละ 1.2 ต่อมวน แต่ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงจะใช้อัตรา ตามมูลค่าในอัตราเดียว คือ ร้อยละ 40 ซึ่งน่าจะทำให้เก็บภาษี ได้เพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน จากการเปลี่ยนแปลงอัตราตามมูลค่า ดังกล่าว
	7	เห็นว่าเก็บภาษีไม่ได้มากขึ้น เพราะการทุ่มตลาดของเอก ชลในการนำเข้าบุหรี่ซิคาเรตจากต่างประเทศทุ่มตลาดเข้ามา ทำให้ภาษีในส่วนนี้หาย เกือบร้อยละ 80 ในปี 2560-2561 ที่ ผ่านมา รวมถึงปัญหาที่อุตสาหกรรมยาสูบในประเทศปรับตัว ได้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงภาษี และการที่รัฐบาลขึ้นภาษี ยาสูบสูง คนก็จะหันไปสูบบุหรี่ที่มีการลักลอบนำเข้ามาจาก ต่างประเทศ คือประเทศเราจะมีการลักลอบทางชายแดน ด้าน ทางบก ทางทะเล นอกจากนี้อาจจะมีปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่ ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษียาสูบด้วย เช่น รสนิยมของ ผู้บริโภค การตลาดของผู้ประกอบการ ราคายาสูบในประเทศ และต่างประเทศ

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	คำอธิบาย
2.2 การกำหนด ภาษีสรรพสามิต ยาสูบช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพใน การจัดเก็บภาษี	1	เห็นว่าเก็บภาษีได้มากขึ้น เพราะพระราชบัญญัติภาษี สรรพสามิตในเรื่องของยาสูบ ตอนแรกมีการกำหนดภาษีอยู่ 2 อัตรา คือ อัตราตามมูลค่าและอัตราตามปริมาณ เช่น บุหรี่ซิการ์ แรต มี 2 อัตรา คือ อัตราตามมูลค่า จะแบ่งเป็น 2 ช่วง โดยมี ราคาปลีกแนะนำเป็นฐานในการแบ่ง คือ อัตราตามมูลค่าร้อยละ 20 กับ อัตราตามมูลค่าร้อยละ 40 ส่วนอัตราตามปริมาณ ที่ มวนละ 1.2 ต่อมวน แต่ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงจะใช้อัตรา ตามมูลค่าในอัตราเดียว คือ ร้อยละ 40 ซึ่งน่าจะทำให้เก็บภาษี ได้เพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน จากการเปลี่ยนแปลงอัตราตามมูลค่า ดังกล่าว
	7	เห็นว่าเก็บภาษีไม่ได้มากขึ้น เพราะการทุ่มตลาดของเอก ชลในการนำเข้าบุหรี่ซิการ์แรตจากต่างประเทศตีทุ่มตลาดเข้ามา ทำให้ภาษีในส่วนนี้หาย เกือบ 80 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2560-2561 ที่ผ่านมา รวมถึงปัญหาที่อุตสาหกรรมยาสูบในประเทศ ปรับตัวได้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงภาษี และการที่รัฐบาลขึ้น ภาษียาสูบสูง คนก็จะหันไปสูบบุหรี่ที่มีการลักลอบนำเข้ามา จากต่างประเทศ คือประเทศเราจะมีการลักลอบทางชายแดน ด้านทางบก ทางทะเล นอกจากนี้อาจจะมีปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษียาสูบด้วย เช่น ราคายาสูบในประเทศ ผู้บริโภคราคาถูกลง การตลาดของผู้ประกอบการ ราคายาสูบในประเทศ และต่างประเทศ

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	คำอธิบาย
2.3 การกำหนด อัตราภาษียาสูบ ระหว่างบุหรี่ ซิการ์เรตภายใน ประเทศ/ต่าง ประเทศ และ ยาเส้น ต่อ พฤติกรรม ผู้บริโภค	3	เห็นว่าการกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบในประเทศ/ ต่างประเทศ และยาเส้น มีผลต่อการบริโภคเพราะ บุหรี่ ต่างประเทศถูกลง ผู้บริโภคก็จะหัน ไปสูบบุหรี่ต่างประเทศ มาก และค่านิยมที่สูบบุหรี่ต่างประเทศแล้วดูเท่กว่าสูบบุหรี่ ในประเทศ ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่จะหันไปสูบบุหรี่จากสูบ บุหรี่ในประเทศไปสูบบุหรี่ต่างประเทศแทน ส่วนเรื่องยาเส้นก็ อาจจะมีคนเข้ามาสูบบุหรี่ซิการ์เรตแบบซองมากขึ้น ซึ่งบุหรี่ซิ การ์เรตกับยาเส้นสามารถทดแทนกันได้ ทำให้ผู้บริโภคหันไป เลือกสินค้าที่ถูกกว่าได้ เช่น ระหว่างบุหรี่ซิการ์เรตของหนึ่ง ประมาณ 60 บาท ในขณะที่ยาเส้นซองหนึ่งประมาณ 10 บาท จะมีผลต่อการเลือกซื้ออย่างแน่นอน
	3	เห็นว่าการกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบในประเทศ/ ต่างประเทศ และยาเส้น ไม่มีผลต่อการบริโภคเพราะผู้บริโภค ก็จะเลือกสูบบุหรี่ตามความนิยมของตนเอง เช่น ใครชอบสูบ บุหรี่ซิการ์เรตก็จะสูบแต่ซิการ์เรต ใครชอบยาเส้นก็จะสูบแต่ยา เส้น แต่อาจจะมีเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยไปสูบบุหรี่อย่างอื่นบ้าง เช่น บุหรี่ไฟฟ้าที่รสชาติใกล้เคียงกับที่ผู้สูบบุหรี่อยู่
	2	เห็นว่าการเลือกซื้อยาสูบชนิดไหน ขึ้นอยู่กับรายได้ของแต่ละ บุคคล เช่น ถ้าภาษียาสูบราคาสูงขึ้น ผู้มีรายได้ปานกลางถึง สูงก็อาจไม่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงการบริโภคสินค้ายาสูบ เพราะราคาขายเพียงไม่กี่บาทก็อาจไม่ได้ส่งผลกระทบต่อ การเลือกซื้อสินค้ามากนัก แต่ถ้าเป็นผู้มีรายได้น้อยซึ่งการขึ้น ภาษียาสูบทำให้มีผลกระทบต่อ ค่าครองชีพ ย่อมส่งผลต่อ พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า เช่น บุหรี่ซิการ์เรตมีราคาสูงขึ้น ก็อาจต้องปรับเปลี่ยนไปบริโภคยาเส้นซึ่งมีราคาถูกกว่ามากได้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ข้อมูล สำคัญ	คำอธิบาย
3. ความเอื้ออำนวย		
3.1 พระราชบัญญัติ และกฎกระทรวง ที่เกี่ยวกับยาสูบ สามารถทำความเข้าใจ เข้าใจได้	สำหรับ เจ้าหน้าที่ รัฐ	3 เห็นว่าเข้าใจได้ในระดับง่าย เพราะเจ้าหน้าที่ สรรพสามิตก็ต้องใช้กฎหมายเกี่ยวกับภาษี สรรพสามิตอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว และกฎหมายก็เป็น พระราชบัญญัติที่ออกมาในปี พุทธศักราช 2560 ทำให้ ภาษาที่ใช้มีความเข้าใจง่ายกว่าฉบับเก่า
		2 เห็นว่าเข้าใจได้ในระดับปานกลาง เพราะ เนื่องจากเป็นกฎหมายตัวใหม่ ต้องผ่านการวิเคราะห์ การบังคับใช้กับสถานการณ์จริง จึงสามารถสร้าง ความเข้าใจมากขึ้น นอกจากนี้หากกฎหมายชัดเจน เกินไป ก็อาจก่อปัญหาการเลี่ยงภาษีซึ่งส่งผลกระทบต่อ การจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล
		2 เห็นว่าเข้าใจได้ในระดับยาก เพราะภาษียาสูบมี การคำนวณสองขา คือ ภาษีตามมูลค่า และภาษีตาม ปริมาณ มีการกำหนดอัตราที่แตกต่างกัน เช่น บุหรี่ยี่ห้อแรด มีเงื่อนไขราคาปลีกแนะนำเป็น ตัวกำหนดร้อยละภาษีตามมูลค่าที่จะเสียภาษีและ ยังมีภาษาทางกฎหมายที่การเขียนเข้าใจได้ยาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ข้อมูล สำคัญ	คำอธิบาย
3.2 พระราชบัญญัติ และกฎกระทรวงที่ เกี่ยวกับยาสูบมีข้อ ปฏิบัติที่ไม่มากเกินไป ความจำเป็น มีความ เหมาะสมสำหรับ การต่อใบอนุญาต ขายยาสูบ และ การปราบปราม ผู้กระทำผิด เช่น ขั้นตอนค่าปรับ เป็นต้น	กรณีการ ต่อใบ อนุญาต ยาสูบ	3 เห็นว่ามีความเหมาะสมในเรื่องการต่อใบอนุญาต เพราะสมัยก่อนการต่อใบอนุญาตยาสูบจะต้องมาที่สำนักงานสรรพสามิตในพื้นที่ที่ดูแลร้านค้าเพื่อสมัครหรือต่อใบอนุญาตขายยาสูบ แต่ปัจจุบัน กรมสรรพสามิตจะมีการส่งใบเสียภาษีทางไปรษณีย์ และประชาชนสามารถนำไปขอต่อได้ทางเคาน์เตอร์เซอร์วิส เมื่อกรมสรรพสามิตได้รับทราบการต่อเรียบร้อยแล้ว จะจัดส่งใบอนุญาตขายยาสูบให้ผู้ประกอบการทางไปรษณีย์ต่อไป นอกจากนี้ยังมีการคำนึงถึงถ้าผู้ประกอบการที่เป็นเกษตรกรจะจกเก็บภาษีที่ต่ำลงมาก ส่วนถ้าทำในลักษณะของอุตสาหกรรมจะเก็บสูงกว่า
	กรณีการ ปราบปราม ผู้กระทำ ผิด	6 เห็นว่ามีความเหมาะสม เพราะการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องยาสูบ มีการกำหนดข้อปฏิบัติ ขั้นตอน ค่าปรับ โดยอิงกับหลักฐานหรือของกลาง คือ จำนวนยาสูบ และรายได้จากการจับกุมก็นำไปเป็นภาษีให้กับกรมสรรพสามิต เพื่อนำส่งรัฐบาล ในการบริหารประเทศต่อไป
	1	เห็นว่าแล้วแต่กรณี เพราะมองได้ 2 มุมมอง ถ้าการปราบปรามผู้กระทำผิด โดยมีการกำหนดโทษในระดับนี้ ถือว่ามีความเหมาะสมแล้ว เพราะการมีค่าปรับที่สูงเพื่อป้องกันให้ประชาชนไม่กล้ากระทำผิด ส่วนอีกมุมหนึ่งการตั้งค่าปรับที่สูงอาจจะทำให้รายได้จากการปราบปรามลดลงไป

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	คำอธิบาย
3.3 พระราชบัญญัติ และกฎกระทรวงที่ เกี่ยวกับยาสูบ สามารถช่วยป้องกันการ การหลีกเลี่ยงภาษี	5	เห็นว่าพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถช่วยป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษียาสูบได้ เพราะตามหลักการและตามกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบป้องกันปราบปรามสามารถทำได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สรรพสามิตด้วยที่จะลงปราบปรามอย่างเข้มแข็งด้วย
	2	เห็นว่าพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบไม่สามารถช่วยป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษียาสูบได้ เพราะค่าปรับตามกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดภาษียาสูบยังไม่สูงพอทำให้ผู้กระทำผิดมีแรงจูงใจในการกระทำผิด เนื่องจากมองว่าหากโดนจับบางส่วน ตาบางส่วนรอด ก็ยังได้กำไรอยู่ดี ดังนั้นกฎหมายจึงไม่สามารถป้องกันได้ จึงขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมสรรพสามิตมากกว่า
	1	ไม่ได้ตอบว่าป้องกันได้/ไม่ได้ ตอบเพียงหลักการว่า การป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 หลัก คือ 1. โทษที่รุนแรง 2. การทำงานของเจ้าหน้าที่ โดยมองว่าจะต้องมีการปฏิบัติไปควบคู่กันอย่างเหมาะสมระหว่าง 2 อย่างนี้จึงจะเกิดความมีประสิทธิภาพขึ้น

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	คำอธิบาย
4. การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม		
4.1 การส่งผลกระทบต่อ การลด จำนวนผู้บริโภค ยาสูบ	3	เห็นว่าสามารถช่วยลดการบริโภคยาสูบของประชาชนได้ เพราะราคายาสูบราคาสูงขึ้น ก็จะทำให้มีการชะลอหรือลดการสูบบุหรี่สูง และถ้ามีการปราบปรามลักลอบยาสูบที่ผิดกฎหมายด้วย จะเป็นการป้องกันให้ประชาชนไม่สามารถหันไปสูบบุหรี่ที่ผิดกฎหมายได้ ส่งผลให้ผู้สูบบุหรี่ลดจำนวนลงอีกด้วย
	5	เห็นว่าไม่สามารถช่วยลดการบริโภคยาสูบของประชาชนได้ เพราะหากมีการขึ้นภาษียาสูบที่สูง ผู้บริโภคก็จะไปหาบุหรี่ต่างประเทศที่รสชาติใกล้เคียงกับการยาสูบแห่งประเทศไทยและราคาถูกกว่า หรืออาจจะหันไปบริโภคบุหรี่ไฟฟ้าแทน นอกจากนี้สังเกตจกคนรอบตัวหากยาสูบราคาสูงขึ้น อาจจะไปหาบุหรี่ที่ลักลอบเข้ามาแบบไม่ได้เสียภาษียาสูบแทน
4.2 การส่งผลกระทบต่อ การ ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมผู้บริโภคร โดยการหาสินค้า ทดแทน	7	เห็นว่าผู้บริโภครหันไปบริโภคสินค้าทดแทนจริง เพราะโดนพื้นฐานของผู้บริโภคร จะมีแนวโน้มการเลือกซื้อสินค้าย่อมเลือกซื้อของที่ราคาถูกกว่า คุณภาพใกล้เคียงกัน สามารถทดแทนกันได้ มากกว่าการซื้อสินค้าราคาแพง ดังนั้นหากราคายาสูบหรือซิการ์เรตในประเทศมีราคาที่สูงกว่า ผู้บริโภครก็อาจหันไปบริโภคบุหรี่ซิการ์เรตต่างประเทศ ยาเส้น หรืออาจจะเป็นบุหรี่ผิดกฎหมายอย่างบุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ด้าน	จำนวนผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	คำอธิบาย
	1	เห็นว่าผู้บริโภคไม่ได้หันไปบริโภคสินค้าทดแทน เพราะแม้ว่าราคาขายสุบในประเทศ ต่างประเทศ จะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่ไม่มีผลต่อผู้บริโภค เนื่องจากการบริโภค เลือกรับบริโภคเรื่อง คุณภาพ รสชาติ ที่ความพอใจมากกว่า

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ และเพื่อศึกษาผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ข้าราชการกรมสรรพสามิต ในสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่จันทบุรี และสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สระแก้ว รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ข้าราชการกรมสรรพสามิตทั้ง 8 คน แบ่งออกเป็น ชาย 7 คน หญิง 1 คน โดยมีอายุระหว่าง 29 -56 ปี จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ผู้ให้สัมภาษณ์มีประสบการณ์ การทำงานเกี่ยวกับยาสูบ ไม่น้อยกว่า 2 ปี แบ่งเป็นด้านป้องกันและปราบปราม จำนวน 3 คน การจัดเก็บภาษี จำนวน 3 คน และกฎหมาย จำนวน 2 คน ซึ่งทุกคนทำงานอยู่ในสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2 หรือสรรพสามิตพื้นที่ ในภาคที่ 2

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ โดยวิเคราะห์จากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า เจตนารมณ์ที่ออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนกฎหมายให้มีความทันสมัย เนื่องจากพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ใช้มาเป็นระยะเวลานาน ไม่มีความสอดคล้องต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงตราพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ออกมา

กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตสำหรับสินค้าและบริการไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ซึ่งภาษียาสูบกำหนดไว้ว่า

ตามอัตรามูลค่าไม่เกินร้อยละ 90 และอัตราตามปริมาณไม่เกินหน่วยละ 5 บาท ตลอดจนเพื่อเจ้าหน้าที่สรรพสามิต และประชาชนใช้ศึกษาเป็นเกณฑ์ในการคิดคำนวณภาษีสรรพสามิตยาสูบแต่ละประเภท ชนิดซึ่งต้องเสียอัตราภาษีตามมูลค่าและอัตราตามปริมาณ

กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562 มีการขยายระยะเวลาการจัดเก็บภาษีบุหรี่ซิการ์เรต จากเดิมที่ต้องเปลี่ยนแปลงอัตราเป็นอัตราร้อยละ 40 ให้คงการคิดสูตรแบบอัตราเดิมไว้ เพื่อให้ผู้ประกอบการและเกษตรกรมีระยะเวลาในการปรับตัว นอกจากนี้ยังลดปัญหาการลดปริมาณการซื้อใบยาจากเกษตรกรผู้เพาะปลูกต้นยาสูบ ส่วนยาเส้นมีการปรับอัตราภาษีเพื่อให้ใกล้เคียงกับยาเส้นประเภทอื่น

กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2562 มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับภาษียาเส้นเพื่อช่วยลดภาระผู้ประกอบการรายย่อยที่ผลิตเพื่อขายหรือขายผ่านพ่อค้าคนกลางให้กับผู้ประกอบการยาสูบ และช่วยให้ผู้ประกอบการยาสูบมีเวลาปรับตัว รวมถึงการแก้ปัญหาเสียภาษีซ้ำซ้อนด้วย เพื่อสร้างความเป็นธรรมในอุตสาหกรรมยาเส้น

กฎกระทรวง กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2563 จากการเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงมีการขยายเวลาจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ โดยคงอัตราเดิมไว้ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ

กล่าวโดยสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหาของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ พบว่า เจตนารมณ์ในการออกกฎหมายข้างต้นเพื่อปรับเปลี่ยนตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตสำหรับยาสูบตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 คือ ตามอัตรามูลค่าไม่เกินร้อยละ 90 และอัตราตามปริมาณไม่เกินหน่วยละ 5 บาท ในบางกรณีหากผู้ประกอบการ ผู้ปลูกใบยาสูบ หรือผู้บริโภคมมีปัญหาเกี่ยวกับยาสูบ กรมสรรพสามิตจะมีการออกกฎหมายเพื่อแก้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ในกรณีการขึ้นภาษีสรรพสามิตยาสูบ หากออกกฎหมายมาแล้วผู้ประกอบการปรับตัวไม่ทัน จะมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาเส้นเพื่อลดภาระในการประกอบธุรกิจของเกษตรกรรายย่อย หรือการเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก กรมสรรพสามิตจะมีการออกกฎหมายชะลอเวลาบังคับใช้ภาษีอัตราใหม่ เพื่อให้ผู้ประกอบการปรับตัว เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต ผ่านการสัมภาษณ์โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ความเป็นธรรม

ความเป็นธรรมของการกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบ ในด้านการใช้ราคาปลีกแนะนำเป็นฐานในการคำนวณภาษีิต จาก 6 คนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่ามีความเป็นธรรมเพราะบังคับใช้กับผู้ประกอบการทุกรายเหมือนกันหมดไม่ว่าจะในประเทศหรือต่างประเทศ ในขณะที่อีก 2 คนมองว่าการใช้ราคาปลีกแนะนำมาคำนวณภาษีิตตามมูลค่า ในการกำหนดภาษีิตยาสูบตามมูลค่า เช่น บุหรี่ซิการ์เรต ซึ่งมีการกำหนดราคาปลีกแนะนำ 2 อัตรา คือ ร้อยละ 40 และ ร้อยละ 20 ทำให้ผู้ประกอบการพยายามลดราคาปลีกแนะนำไม่เกิน 60 บาท เพื่อให้เสียภาษีในอัตราร้อยละ 20 จึงทำให้เกิดการทุ่มตลาดได้ ส่วนการกำหนดภาษีิตยาสูบที่สูงกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนมองว่ายาสูบต้องจัดเก็บภาษีมากกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ เนื่องจากทำลายสุขภาพและก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ เช่น โรคถุงลมโป่งพอง ควันบุหรี่ยังส่งผลกระทบต่อคนรอบข้างจากการสูบอีกด้วย และกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะที่ย่อยสลายยาก ในด้านการบริหารด้านภาษีิตยาสูบในปัจจุบัน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนมองว่าสามารถบริหารแบบยืดหยุ่นได้ โดยการออกกฎกระทรวงเพื่อชะลอเวลาให้โอกาสในการปรับตัวของผู้ประกอบการก่อนการปรับอัตราภาษี เช่น บุหรี่ซิการ์เรต ที่จะปรับราคาปลีกแนะนำเป็นอัตราร้อยละ 40 แทน 2 อัตราแบบเดิม ส่วนในด้านความเป็นธรรมการบังคับใช้กฎหมายอย่างทั่วถึง ตั้งแต่ชาวสวนยาง ผู้ประกอบการ ผู้บริ โภค ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คนมองว่าการบังคับใช้อย่างทั่วถึงเป็นธรรม หากไม่ทั่วถึงจะมีการประท้วงเกิดขึ้นได้ ในขณะที่ 2 คน มองว่ากฎหมายยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง เพราะการลักลอบขนสินค้ายาสูบผิดกฎหมายตามแนวชายแดน และยังมีปัจจัยด้านกำลังเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพออีกด้วย

ด้านที่ 2 ความมีประสิทธิภาพ

การกำหนดภาษีิตสรรพสามิตยาสูบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีิตในการคำนวณภาษีิต จาก 1 คนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่า เก็บภาษีิตได้มากขึ้น เพราะเห็นว่าเก็บภาษีิตได้มากขึ้น เพราะพระราชบัญญัติภาษีิตสรรพสามิตในเรื่องของยาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์เรต มีการการกำหนดภาษีิตมูลค่าอยู่ 2 อัตรา คือ ร้อยละ 20 กับ ร้อยละ 40 แต่ต่อมามีอัตราเดียว คือ ร้อยละ 40 ในขณะที่อีก 7 คน มองว่าเก็บภาษีิตไม่ได้มากขึ้น เพราะการทุ่มตลาดของเอกชนในการนำเข้าบุหรี่ยิการ์เรตจากต่างประเทศตีทุ่มตลาดเข้ามา ทำให้ภาษีิตในส่วนนี้หาย เกือบ 80 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2560-2561 ที่ผ่านมารวมถึงปัญหาที่อุตสาหกรรมยาสูบในประเทศปรับตัวได้ไม่ทัน, การลักลอบนำเข้ายาสูบผิดกฎหมาย และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ เช่น รสนิยมของผู้บริโภค เป็นต้น ส่วนการกำหนดภาษีิตสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ผู้บริ โภคยาสูบลดลงจาก 4 คนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่าลดลง เพราะภาษีิตสูงมากเกินไป ผู้บริ โภคจะมีความต้องการในการสูบลดลงหรือเลิกเนื่องจากราคาที่สูง และถ้าหากมีการป้องกันลักลอบยาสูบผิดกฎหมาย จะทำให้ผู้บริ โภคลดลงได้อีก ในขณะที่อีก 4 คน

มองว่าไม่ลดลง เพราะการปรับภียาสูบให้สูงขึ้น ผู้บริโภคนยาสูบจะหันไปบริโภคนยาสูบที่รชชาติใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบ โดยเลือกรชชาติที่ใกล้เคียงการยาสูบแห่งประเทศไทยและมีราคาถูก ส่วนการกำหนดอัตราภียาสูบระหว่างยาสูบภายในประเทศ/ต่างประเทศ และยาเส้นต่อพฤติกรรมการบริโภคจาก 3 คนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่ามีผลต่อการบริโภคเพราะ บุหรี่ต่างประเทศถูกลง ผู้บริโภคก็จะหันไปสูบบุหรี่ต่างประเทศมาก เนื่องจากค่านิยมที่สูบบุหรี่ต่างประเทศแล้วดูเท่กว่าสูบบุหรี่ในประเทศ ส่วนเรื่องยาเส้นอาจจะมีคนไปเลือกสูบบุยาเส้นแทนยาสูบเพราะราคาถูกกว่าและทดแทนกันได้ ในขณะที่อีก 3 คน มองว่าไม่มีผลต่อการบริโภคเพราะ ผู้บริโภคก็จะเลือกสูบบุยาสูบตามความนิยมของตนเอง แต่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยไปสูบบุยาสูบอย่างอื่นบ้าง เช่น บุหรี่ไฟฟ้า ที่รชชาติใกล้เคียงกับที่ผู้สูบบุยาสูบอยู่ และอีก 2 คน มองว่าขึ้นอยู่กับรายได้ของแต่ละบุคคล ถ้าหากมีฐานะปานกลาง/สูง ไม่มีผลกระทบต่อเลือกรซื้อหรือบริโภคยาสูบ แต่ถ้าฐานะต่ำกว่าปานกลางลงมา มีผลกระทบต่อเลือกรซื้อหรือบริโภคยาสูบ

ด้านที่ 3 ความเอื้ออำนวย

พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถทำความเข้าใจได้สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน จากสรุปจากการสัมภาษณ์มองว่ากรณีเจ้าหน้าที่รัฐ ถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำ ไม่ใช่เรื่องยากที่จะทำความเข้าใจ และพ.ร.บ.ภียาสูบรพสามิต 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบ เพิ่งออกมาใหม่ปี 2560 ทำให้ภาษาที่ใหม่เป็นคำสมัยใหม่ขึ้น จึงง่ายต่อการทำความเข้าใจ แต่ต้องทำความเข้าใจเรื่องอัตรา 2 อัตรา คือ ภีตามมูลค่า และภีตามปริมาณ และกรณีประชาชน ถ้าเป็นผู้ประกอบการที่มาเสียภียาสูบรพสามิตบ่อย ๆ อาจจะทำความเข้าใจได้ไม่ยาก แต่ถ้าเป็นประชาชนทั่วไปถ้าไม่มีความรู้ด้านกฎหมายอาจสับสนได้ ส่วนพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบมีข้อปฏิบัติที่ไม่มากเกินความจำเป็น มีความเหมาะสมสำหรับการต่อใบอนุญาตขายยาสูบ และการปราบปรามผู้กระทำผิด เช่น ขึ้นตอน ค่าปรับ เป็นต้น กรณีการต่อใบอนุญาตยาสูบ/ปราบปราม เหมาะสม เพราะสามารถต่อใบอนุญาตได้หลายช่องทางมากขึ้น เช่น สามารถรอรับใบที่ต้องชำระภีใบอนุญาตยาสูบอยู่ที่บ้าน แล้วสามารถนำไปต่อที่ร้านสะดวกซื้อ 7 ได้เลย และมีการค้ำประกันถ้าผู้ประกอบการที่เป็นเกษตรกรจะจดทะเบียนที่ต่ำลง แต่ถ้าทำในลักษณะของอุตสาหกรรมจะเก็บสูงกว่า เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและค่าปรับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาสูบจะอิงกับจำนวนของกลางที่จับได้ ซึ่งมีความเหมาะสม เพราะทำผิดมาก ก็ยอมโดนโทษหนัก และค่าปรับก็นำส่งคลังเพื่อเป็นรายได้ของแผ่นดินเพื่อมาบริหารประเทศ และบางส่วนมองว่ามอง 2 มุมการมีโทษที่สูงมีความเหมาะสมในการปราบปรามการกระทำผิด ส่วนอีกมุมก็ทำให้รายได้ประเทศในส่วนนี้ลด เนื่องจากโทษหนักไม่มีคนกล้าทำผิด ส่วนพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถช่วยป้องกันการหลีกเลี่ยงภี จาก 5 คนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่าสามารถป้องกัน

การหลีกเลี่ยงภาษียาสูบได้ เพราะตามทฤษฎีและอำนาจที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ สามารถป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดได้ แต่ก็ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ด้วย ในขณะที่อีก 2 คน มองว่าไม่สามารถป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษียาสูบได้ เพราะโทษค่าปรับไม่สูงมากพอ ทำให้ผู้กระทำผิดมีแรงจูงใจที่จะกระทำผิด แต่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เข้มงวดในการปราบปรามก็มีผล และอีก 1 คน มองว่าไม่ได้ตอบ ตอบเพียงหลักการว่าการป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 หลัก คือ 1. โทษที่รุนแรง 2. การทำงานของเจ้าหน้าที่ โดยต้องปฏิบัติไปควบคู่กัน

ด้านที่ 4 การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม

การส่งผลกระทบต่อการลดจำนวนผู้บริโภคนยาสูบ จาก 3 คนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่ากฎหมายยาสูบสามารถช่วยลดการบริโภคยาสูบของประชาชนได้ เพราะราคาขายสุบราคาสูงขึ้นจะส่งผลให้มีการชะลอ และการปราบปรามลักลอบขนยาสูบผิดกฎหมาย จะทำให้ผู้บริโภคนยาสูบลดลง ในขณะที่อีก 5 คน มองว่ากฎหมายยาสูบไม่สามารถช่วยลดการบริโภคยาสูบของประชาชนได้ เพราะราคาขายสุบราคาสูงขึ้น ผู้บริโภคนจะหันไปบริโภคนยาสูบทดแทนที่รสชาติใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบหรือ หันไปบริโภคนผิดกฎหมาย เช่น บุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น ส่วนการส่งผลกระทบต่อ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคน โดยการหาสินค้าทดแทนจาก 7 คนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่า ผู้บริโภคนหันไปบริโภคนสินค้าทดแทนจริง เพราะถ้ายาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์ราคาแพง จะหันไปบริโภคนอื่น เช่น บุหรี่ซิการ์ต่างประเทศ ยาเส้น บุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น ในขณะที่อีก 1 คน มองว่า ผู้บริโภคนไม่ได้หันไปบริโภคนสินค้าทดแทน เพราะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคน เพราะ ผู้บริโภคน จะเลือกรื่อง คุณภาพ รสชาติ และความพอใจมากกว่า ส่วน พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บ รายได้ภาษียาสูบ จาก 7 คนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่าส่งผลจัดเก็บมากขึ้น เพราะภาษีแพง จะหันไปสูบยาสูบที่ราคาถูกลง และกรณีที่โรงงานยาสูบปรับตัวไม่ทัน หลังการเปลี่ยนแปลงกฎหมายยาสูบ นอกจากนี้ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ เช่น รสนิยมผู้บริโภคน การทุ่มตลาดของเอกชน และยาสูบผิดกฎหมายราคาถูกลง เป็นต้น ในขณะที่อีก 1 คน มองว่าส่งผลจัดเก็บน้อยลง เพราะการเปลี่ยนแปลง ภาษียาสูบในเรื่อง ของบุหรี่ยิการ์เป็นอัตราร้อยละ 40 ของภาษีตามมูลค่า แทน 2 อัตรา คือร้อยละ 20 กับร้อยละ 40 ย่อมทำให้เก็บภาษีได้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ มีดังนี้

ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์เนื้อหากฎหมายที่เกี่ยวข้องพบว่าเจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบ

ก. เนื่องจากกฎหมายภาษียาสูบฉบับเดิมได้มีการบังคับใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว จึงต้องมีการปรับปรุงกฎหมายภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ข. กฎหมายก่อนพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ที่เกี่ยวกับยาสูบ มีการกำหนดบทบัญญัติไว้หลายฉบับทำให้เกิดความไม่สะดวกในการใช้งานแก่เจ้าหน้าที่สรรพสามิต และประชาชน

ค. เพื่อหารายได้เข้ารัฐ เนื่องจากภาษีสรรพสามิตเกี่ยวกับยาสูบเป็นหนึ่งในภาษีสำดับต้น ๆ ของกรมสรรพสามิตซึ่งสร้างรายได้อย่างมหาศาลในแต่ละปี

ง. เพื่อลดการบริโภคสินค้าเกี่ยวกับยาสูบ เพราะสินค้ายาสูบทำลายสุขภาพผู้สูบบุหรี่ และผลเสียต่อสุขภาพบุคคลรอบข้างที่ได้รับควัน ดังนั้นการเก็บภาษีสรรพสามิตในอัตราที่สูง ทำให้ลดการบริโภคลงได้

จ. เพื่อลดการลักลอบการขนยาสูบผิดกฎหมาย เพราะจากการเก็บภาษีแบบ 2 ขา คือ ภาษีตามมูลค่าและภาษีตามปริมาณ ทำให้ค่าปรับยาสูบ เช่น บุหรี่ซิกาเรตหนึ่งซองมีค่าปรับสูงมากขึ้น เป็นต้น

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Smith (2005, อ้างถึงใน ชลธาร วิศรุตวงศ์, 2550, หน้า 23-26) ดังนี้

1. เพื่อหารายได้เข้ารัฐการเก็บภาษีสรรพสามิตถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ
2. เพื่อบรรเทาปัญหาจากการบริโภคสินค้า ซึ่งอาจทำให้เกิดผลภายนอกเชิงลบ (Negative Externality) เช่น การบริโภคบุหรี่ นอกจากจะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของตัวเอง ยังเป็นผลเสียต่อสุขภาพของผู้ที่อยู่ใกล้เคียง และ
3. เพื่อให้ผลด้านการกระจายภาระภาษีเนื่องจากการเก็บภาษีสรรพสามิต บุหรี่ทำให้ผู้ที่บริโภคสินค้านั้น ๆ มาก ต้องรับภาระภาษีมาก ดังนั้นผู้สูบบุหรี่มาก ส่วนคนไม่สูบบุหรี่ไม่ต้องแบกรับภาษี ในทัศนะของผู้วิจัยมองว่าการปรับปรุงกฎหมายยาสูบที่

บังคับใช้มานานแล้วถือว่ามีความเหมาะสม เพราะกฎหมายควรปรับปรุงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป และการที่จัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบในอัตราที่สูง ถือว่ามีความเหมาะสมเช่นกัน เพราะยาสูบเป็นสินค้าบาป ส่งผลกระทบต่อสุขภาพผู้สูบ ทำให้รัฐต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษา จึงสมควรเก็บในอัตราที่สูงเพื่อควบคุมการบริโภค

2. ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิภคอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อ กรมสรรพสามิต

จากผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิภคอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบ ต่อ กรมสรรพสามิตพบว่า ศึกษาใน 4 มิติ ได้แก่ ก) ความเป็นธรรม ข) ความมีประสิทธิภาพ ค) ความเอื้ออำนวย และ ง) การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

ความเป็นธรรม

จากผลการศึกษาพบว่ามีความเป็นธรรมของการกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบ ในด้านการใช้ราคาปลีกแนะนำเป็นฐานในการคำนวณภาษี, การกำหนดภาษียาสูบที่สูงกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ , ด้านการบริหารด้านภาษียาสูบในปัจจุบัน และด้านความเป็นธรรมการบังคับใช้กฎหมายอย่างทั่วถึง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่ามีความเป็นธรรม เพราะการใช้ราคาปลีกแนะนำเป็นฐาน ในการคำนวณภาษีใช้บังคับกับผู้ประกอบการทุกราย, การที่ภาษียาสูบต้องเก็บสูงกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ เพราะทำลายสุขภาพและก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ ยังส่งผลอันตรายต่อคนรอบข้างจากการสูบบุหรี่ และกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ,การบริหารด้านภาษียาสูบโดยการออกกฎกระทรวงต่าง ๆ และการบังคับใช้กฎหมายที่ทั่วถึง จึงไม่มีการออกมาประท้วง

จากเหตุผลข้างต้นถือว่ามีความเป็นธรรมในด้านการใช้ราคาปลีกแนะนำเป็นฐานในการคำนวณภาษี, การกำหนดภาษียาสูบที่สูงกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ , ด้านการบริหารด้านภาษียาสูบในปัจจุบัน และด้านความเป็นธรรมการบังคับใช้กฎหมายอย่างทั่วถึง มีความสอดคล้องกรอบแนวคิด หลักการของภาษีสรรพสามิตที่ดีของวันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึงใน ไอร์วิธ ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5) ที่กล่าวว่าความยุติธรรม คือ ด้านราคาประเมินที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณภาษีความ ยุติธรรม เรื่องการกำหนดลักษณะ ของสินค้าที่ทำให้สินค้าหนึ่งต้องเสียอัตราภาษี มากกว่าชนิดอื่น ๆ โดยพิจารณาจากเจตนารมณ์หรือหลักการทางทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานของภาษีสรรพสามิต ความยุติธรรมเป็นเรื่องหลักในการจัดเก็บภาษีทุกชนิด ความเป็นธรรม ในทางทฤษฎีเป็น แนวคิดที่นำไปใช้ร่างกฎหมาย เพื่อให้ได้กฎหมายที่เป็นธรรม ส่วนความเป็นธรรมในทางปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับ การบริหารภาษีที่มีประสิทธิภาพ และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมด้วย ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่ามีความเป็นธรรม เพราะกฎหมายยาสูบมีการบังคับใช้กับผู้ประกอบการ

ทุกรายอย่างเท่าเทียม การเก็บภาษียาสูบที่สูงกว่าก็เพื่อควบคุมผู้บริโภครวม และการออกกฎกระทรวงในการแก้วิกฤตต่าง ๆ ถือว่ามีการบริหารจัดการที่ดี แต่ในด้านความทั่วถึงยังไม่สามารถบังคับใช้ได้ทุกคน เนื่องจากมีการลักลอบหนีภาษีอยู่

ความมีประสิทธิภาพ

จากผลการศึกษาพบว่า การกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี, การกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ผู้บริโภคน้อยลง, การกำหนดอัตราภาษียาสูบระหว่างยาสูบภายในประเทศ/ต่างประเทศ และยาเส้น ต่อพฤติกรรมผู้บริโภครวม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าการปรับอัตราภาษียาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์เรต เป็นอัตราตามมูลค่าเป็นร้อยละ 40 แทนการกำหนดอัตราตามมูลค่า 2 อัตรา แต่การทุ่มตลาดของเอกชนในการนำเข้าบุหรี่ซิการ์เรตจากต่างประเทศตีทุ่มตลาดเข้ามา, อุตสาหกรรมยาสูบในประเทศปรับตัวได้ไม่ทัน, การลักลอบนำเข้ายาสูบผิดกฎหมาย และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ น่าจะส่งผลให้เก็บภาษีได้น้อยลงกว่าการจัดเก็บภาษีได้มากขึ้น ส่วนการกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ผู้บริโภคน้อยลง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าผู้บริโภคน้อยลงจะหันไปบริโภคยาสูบที่รสชาติใกล้เคียงกับการยาสูบแห่งประเทศไทยหรือยาสูบหนีภาษี มากกว่าที่จะเลิกสูบเพราะยังมีตัวเลือกยาสูบแบบอื่น ๆ อยู่อีก ส่วนการกำหนดอัตราภาษียาสูบระหว่างยาสูบภายในประเทศ/ต่างประเทศ และยาเส้นต่อพฤติกรรมผู้บริโภครวม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าผู้สูบบุหรี่จะยอมที่จะปรับเปลี่ยนไปบริโภคยาสูบที่ราคาถูกกว่า และรสชาติใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบ เนื่องจากราคา แต่ถ้าผู้มีรายได้สูงอาจเป็นข้อยกเว้น

จากเหตุผลข้างต้นการกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี, การกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ผู้บริโภคน้อยลง, การกำหนดอัตราภาษียาสูบระหว่างยาสูบภายในประเทศ/ต่างประเทศ และยาเส้น ต่อพฤติกรรมผู้บริโภครวม ไม่มีความสอดคล้องกรอบแนวคิดหลักการของภาษีสรรพสามิตที่ดีของวันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึงใน ไอร์วิ้น ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5) ที่กล่าวว่าความมีประสิทธิภาพ คือ ฐานภาษีและอัตราภาษีที่จัดเก็บจะต้องอยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดการหยุดชะงักของระบบเศรษฐกิจ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตนั้น ๆ ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดอัตราภาษียาสูบแบบ 2 อัตรา เช่น บุหรี่ซิการ์เรต ทำให้ระบบเศรษฐกิจได้รับผลกระทบเนื่องจากการทุ่มตลาดของบุหรี่นอกและส่งผลให้โรงงานยาสูบสูญเสียรายได้ลดลงอย่างมาก นอกจากนี้ยังทำให้ผู้บริโภคน้อยลงหันไปบริโภคยาสูบผิดกฎหมาย เช่น บุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น

ค. ความเอื้ออำนวย

จากผลการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถทำความเข้าใจได้สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่ากรณีเจ้าหน้าที่รัฐ ถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำ ไม่ใช่เรื่องยากที่จะทำความเข้าใจ และภาษากฎหมายที่ใช้เขียนก็เป็นสมัยใหม่ กรณีประชาชนทั่วไป ถ้าไม่มีความรู้ด้านกฎหมายอาจสับสนได้ อีกทั้งพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบมีข้อปฏิบัติที่ไม่มากเกินความจำเป็น มีความเหมาะสมสำหรับการต่อไปอนุญาตขายยาสูบ และการปราบปรามผู้กระทำความผิด เช่น ขึ้นตอน ค่าปรับ เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่ากรณีการต่อไปอนุญาตยาสูบ/ปราบปราม เหมาะสม เพราะสามารถต่อไปอนุญาตได้หลายช่องทางมากขึ้น เช่น สามารถรื้อรับใบที่ดองชำระภาษีใบอนุญาตยาสูบอยู่ที่บ้าน แล้วสามารถนำไปต่อที่ร้านสะดวกซื้อได้เลย และมีการเก็บภาษีโดยคำนึงถึงผู้ประกอบการ ส่วนพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถช่วยป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าสามารถป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษียาสูบได้ ถ้ามีกฎหมายที่มีโทษค่าปรับที่รุนแรงพอ ซึ่งปัจจุบันค่าปรับยาสูบก็สูงขึ้นเมื่อเทียบกับพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ซึ่งเป็นกฎหมายเก่า นอกจากนี้ขึ้นอยู่กับกรปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ด้วย

จากเหตุผลข้างต้น มีความสอดคล้องกรอบแนวคิดหลักการของภาษีสรรพสามิตที่ดีของวันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึงใน ไอร์วิณ ทงอร่าม, 2560, หน้า 4-5) ที่กล่าวว่าความเอื้ออำนวย คือ บทบัญญัติของ กฎหมายจะต้องสามารถนำไปบังคับใช้ได้จริง สามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อนจนเกินไป ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ต้องไม่มากเกินความจำเป็น ทำให้ยากต่อการหลีกเลี่ยงภาษีและมิตันทุนในการจัดเก็บ ตลอดจนการควบคุมดูแลที่ต่ำ ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายเกี่ยวกับยาสูบมีความเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากมีการปรับการใช้ภาษากฎหมายที่เป็นปัจจุบัน แม้เป็นประชาชนทั่วไป หากมีการศึกษาหรืออ่านซ้ำ ๆ จะสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ส่วนข้อปฏิบัติการต่อไปอนุญาตมีความสะดวกมากขึ้น ในด้านค่าปรับยาสูบก็มีการอิงกับจำนวนของกลางจึงมีความเหมาะสม และค่าปรับยาสูบต่อซองที่สูงก็เพื่อป้องกันการกระทำความผิดได้ดีขึ้น

ง. การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม

จากผลการศึกษาพบว่า การส่งผลกระทบต่อการลดจำนวนผู้บริ โภคยาสูบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่าราคายาสูบราคาสูงขึ้น ผู้บริ โภคจะหันไปบริ โภคยาสูบทดแทนที่รสชาติใกล้เคียงกับโรงงานยาสูบหรือ หันไปบริ โภคผิดกฎหมาย เช่น บุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น มากกว่าการเลิกหรือลดการสูบลง, การส่งผลกระทบต่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริ โภค โดยการหาสินค้าทดแทน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่าถ้ายาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์ราคาแพงผู้บริ โภคจะหันไปบริ โภคยาสูบประเภทอื่น

อื่น เช่น บุหรี่ซิการ์ต่างประเทศ ยาเส้น บุหรี่ไฟฟ้า ที่มีราคาถูกลงกว่า ตลอดจนพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ภาษียาสูบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่าภาษีสูง จะหันไปสูทยาสูบที่ราคาถูกลงกว่า และการยาสูบแห่งประเทศไทยปรับตัวไม่ทัน หลังการเปลี่ยนแปลงกฎหมายยาสูบ นอกจากนี้ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ เช่น รสนิยมผู้บริโภค การทุ่มตลาดของเอกชน และยาสูบผิดกฎหมายราคาถูกลงกว่า เป็นต้น

จากเหตุผลข้างต้น ไม่มีความสอดคล้องกรอบแนวคิดหลักการของภาษีสรรพสามิตที่ดีของวันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึงใน ไอร์วิน ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5) ที่กล่าวว่า การส่งผลกระทบเชิงพฤติกรรม คือ การควบคุม การบริโภค สินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี ดังนั้นอัตราภาษีที่ดีจะต้อง สามารถก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการบริโภคได้ระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นระดับที่เหมาะสมทั้งผู้ผลิตสินค้าและผู้บริโภค กล่าวคือ ต้องไม่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการ บริโภคที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ผลิต กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าหากราคายาสูบสูงขึ้น เช่น บุหรี่ซิการ์แรตราคาสูงขึ้น ผู้บริโภคย่อมปรับเปลี่ยนการบริโภคไปบริโภคสินค้าที่ถูกลงกว่า เช่น บุหรี่หนีภาษี บุหรี่ไฟฟ้า หรือยาเส้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต ผู้มีวิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ปัญหาที่พบจากผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาแต่ละด้านที่ศึกษา คือ ความมีประสิทธิภาพ ความเอื้ออำนวย และการส่งผลกระทบเชิงพฤติกรรม ผู้วิจัยสามารถกำหนดข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข ปัญหาที่พบในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ความเป็นธรรม

ปัญหาที่พบจากการศึกษาพบว่า การกำหนดภาษียาสูบโดยใช้ 2 อัตรา คืออัตราภาษีตามมูลค่า และอัตราภาษีตามปริมาณ แล้วนำมาบวกกัน ได้เกิดปัญหา เช่น บุหรี่ซิการ์แรต ที่มีอัตรามูลค่า 2 อัตรา คือร้อยละ 20 (กรณีราคาปลีกแนะนำ ไม่เกิน 60 บาท) และร้อยละ 40 (กรณีราคาปลีกแนะนำเกิน 60 บาท) ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการลดราคาปลีกแนะนำลงมาไม่เกิน 60 บาท เพื่อเสียภาษีย่อละ 20 ส่งผลกระทบให้บุหรี่ยาสูบต่างประเทศเข้ามาในไทย และโรงงานยาสูบไม่สามารถปรับตัวได้ทัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การกำหนดภาษียาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์เรต ที่มีการกำหนดภาษีตามมูลค่า 2 อัตรา ก่อให้เกิดการทุ่มตลาดลดราคาสินค้า ดังนั้นควรเร่งใช้การกำหนดอัตราเดียว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เจ้าหน้าที่สรรพสามิตที่ทำงานด้านปราบปราม ควรเพิ่มกำลังการปราบปรามการลักลอบหนีภาษีให้มากขึ้น

ด้านที่ 2 ความมีประสิทธิภาพ

ปัญหาที่พบจากการศึกษาพบว่า การจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงทำให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคต่างประเทศที่ราคาต่ำกว่า เนื่องจากมีการทุ่มตลาดลดราคาลงมาจากการกำหนดอัตราภาษีตามมูลค่า บุหรี่ไฟฟ้า บุหรี่หนีภาษี ยาเส้น เป็นต้น ทำให้อุตสาหกรรมยาสูบในประเทศ ตั้งแต่ชาวสวนใบยาสูบ จนถึงผู้ประกอบการรายใหญ่ได้รับผลกระทบ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบ เช่น บุหรี่ซิการ์เรต ไม่ควรนำราคาปลีกแนะนำมาเป็นฐานในการคำนวณภาษีตามมูลค่า เนื่องจากจะก่อให้เกิดการทุ่มตลาดเพื่อแข่งขัน เพื่อเสียภาษีมูลค่าในอัตราที่ต่ำกว่า

2. การกำหนดอัตราภาษีต้องคำนึงถึงผู้บริโภค ผู้ประกอบการ ชาวสวนใบยาสูบ เพราะถ้ากำหนดอัตราภาษีไม่ดี อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศได้ เช่น ชาวสวนใบยาสูบขาดรายได้หรือขาดทุน เป็นต้น

3. การกำหนดอัตราภาษียาสูบควรคำนึงถึงการบริโภคและรายได้ที่รัฐจะได้ กล่าวคือไม่ควรกำหนดค่าเกินไป จนประชาชนเข้าถึงและบริโภคยาสูบจนเกิดโรคต่าง ๆ จนล้มป่วย หรือไม่ควรกำหนดสูงจนเกินไปจนประชาชนไม่สามารถเข้าถึงได้ ทำให้รัฐขาดแคลนรายได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เจ้าหน้าที่สรรพสามิตที่ปฏิบัติงานตามพื้นที่หรือภาคควรมีการเปิดรับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการกำหนดภาษียาสูบของผู้ประกอบการ ร้านค้า ชาวสวนใบยาสูบ และประชาชน

ด้านที่ 3 ความเอื้ออำนวย

ปัญหาที่พบจากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงกฎหมายยาสูบใหม่ทำให้ผู้ประกอบการหรือประชาชนอาจทำความเข้าใจได้ยากต่อกฎหมายฉบับใหม่นี้ ถ้าไม่มีพื้นฐานความรู้เรื่องกฎหมาย อาจทำให้ประชาชนไม่รู้ถึงเรื่องการเสียภาษียาสูบ การขายยาสูบต้องต่อใบอนุญาต หรือไม่ทราบว่า หากทำผิดกฎหมายยาสูบจะมีโทษร้ายแรงอย่างไร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการตราพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบ กรมสรรพสามิตควรมีการสรุปแนวปฏิบัติหรือคู่มือในการเสียภาษีการต่อใบอนุญาต และข้อปฏิบัติอื่น ๆ สำหรับประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เจ้าหน้าที่สรรพสามิตควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการ ร้านค้า หรือประชาชน เข้าใจถึงโทษในการกระทำผิดกฎหมายยาสูบ เพื่อสร้างความเข้าใจ และความหวาดเกรงต่อการกระทำผิด
2. เจ้าหน้าที่สรรพสามิตควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการต่อใบอนุญาตยาสูบ ให้ผู้ประกอบการร้านค้ามากขึ้น เพื่อให้ร้านค้าที่ขายยาสูบไม่ได้ต่อใบอนุญาตได้เข้ามาเสียภาษีอย่างถูกต้อง

ด้านที่ 4 การส่งผลกระทบต่อเชิงพฤติกรรม

ปัญหาที่พบจากการศึกษาพบว่า การกำหนดภาษีในอัตราที่สูงส่งผลกระทบต่อกรบริโภค ซึ่งไม่ได้ทำให้ผู้บริโภคลดลงไป แต่กลับส่งผลให้ผู้บริโภคเลือกบริโภคสินค้าที่ใกล้เคียงกับที่ตนเคยบริโภค เช่น บุหรี่ไฟฟ้า บุหรี่ผิดกฎหมาย เป็นต้น จึงไม่ได้ทำให้ลดการบริโภคและไม่ทำให้ประชาชนล้มป่วยจากการสูบบุหรี่ลดลง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมสรรพสามิตควรออกกฎหมายเกี่ยวกับค่าปรับยาสูบให้มีอัตราภาษีที่สูงพอเหมาะ เพื่อป้องกันการบริโภคยาสูบผิดกฎหมาย
2. การกำหนดภาษียาสูบเกี่ยวกับอัตราภาษียาสูบควรคำนึงถึงรายได้และสุขภาพของประชาชน เพราะถ้ากำหนดสูงเกินไปจะจัดเก็บได้น้อย หรือกำหนดต่ำไปจะทำให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย คนสูบบุหรี่ในปริมาณมากขึ้น ส่งผลให้คนป่วยเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. การบรรจุเป้าหมายประชาชนให้บริโภควาสุบลดลงนั้น ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงปัญหาและโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากการสูบบุหรี่ ควบคู่กับมาตรการภาษีสรรพสามิตที่เหมาะสม เช่น การกำหนดอัตราภาษีที่ราคาไม่สูงหรือต่ำเกินไปเพื่อควบคุมการบริโภค เป็นต้น

2. การรณรงค์ไม่ให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าผิดกฎหมาย เพื่อแสดงให้เห็นผลกระทบต่อผู้ประกอบการในประเทศ และรัฐบาลที่ต้องสูญเสียรายได้ในส่วนนี้

ปัญหาที่พบจากกระบวนการวิจัย (Problems in Research Process)

ผลการศึกษาในครั้งนี้ ยังมีประเด็นรายละเอียดต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึง จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการวิจัยในการศึกษาครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการเก็บข้อมูลจากข้าราชการกรมสรรพสามิตในภาคหรือพื้นที่อื่น ๆ นอกจากสรรพสามิตในภาคที่ 2 ตลอดจนผู้ประกอบการ ผู้บริโภคยาสูบ เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นและมุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษียาสูบอย่างครอบคลุมรอบด้าน

2. ควรเปรียบเทียบกฎหมายสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อพิจารณาถึงการพัฒนาของกฎหมายสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบ เมื่อเทียบกับกฎหมายประเภทนี้ในต่างประเทศ ตลอดจนหาแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ในการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560. (2560, 16 กันยายน).
ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 113-114.
- กฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2562. (2562, 7 พฤษภาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1-3.
- กฎกระทรวงกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2563. (2563, 8 กรกฎาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1-8.
- กรมสรรพสามิต. (2555). *ภารกิจสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2* เข้าถึงได้จาก
https://www.excise.go.th/region2/ABOUT_US/ABOUT_US/index.htm#Top
- กรมสรรพสามิต. (2562). *รายงานประจำปี กรมสรรพสามิตประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. เข้าถึงได้
จาก <https://webdev.excise.go.th/annual-reports/2019/Resource/eBook/eBook.html#p=50>
- ชลธาร วิสชุดวงศ์. (2550). *การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเพื่อควบคุมการสูบบุหรี่ซิการ์เรต*. กรุงเทพฯ:
ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ
- นริศรา เจริญพันธุ์. (2552). *ผลกระทบของการขึ้นภาษีบุหรี่ต่ออุปสงค์ยาเส้น*. วิทยานิพนธ์
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,
- พชร สิทธิชัย. (2553). *ผลกระทบของการขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ต่ออุปสงค์บุหรี่ผิดกฎหมาย*.
วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- พรชัย รอดเทศ. (2559). *การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, กลุ่มวิชา
กฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม,*
- พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560. (2560, 20 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1-47.
- วนิชกานต์ เพ็ชรศรี. (2561). *ผลกระทบของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตรถยนต์จากปริมาณการปล่อย
ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อผู้ผลิตและผู้บริโภครถยนต์นั่งส่วนบุคคลในกรุงเทพมหานคร*.
การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, คณะเศรษฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- วรรณา พรหมพล. (2551). *ความยืดหยุ่นและความลอยตัวของภาษียาสูบ*. สารนิพนธ์เศรษฐศาสตร
มหาบัณฑิต, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิริโรจน์ นาคถนอม. (2547). *ปัจจัยกำหนดครายได้ภำยียำสูบและประสิทธิภำพในการจัดเก็บภำยียำสูบ.*

วิทยำนิพนธ์เศรษฐศำสตรมหำบัณฑิต, คณะเศรษฐศำสตร์, มหำวิทยำลัยรำมค้ำแหง.

สำนักงำนปลัดกระทรวงการคลัง. (2563). *ข้อมูลเปิดเผยของกระทรวงการคลัง.* เข้าถึงได้จำก

<https://dataservices.mof.go.th/>

สิทธิพงษ์ บัวผัน. (2553). *ผลกระทบของการขึ้นภำยีสรรพสำมิตเบียร์ต่อพฤติกรรมกำรบริโภคเบียร์.*

งำนวิจัยเฉพาะเรื่องเศรษฐศำสตรมหำบัณฑิต, สำขำวิชำเศรษฐศำสตร์ธุรกิจ, คณะเศรษฐศำสตร์, มหำวิทยำลัยธรรมศำสตร์.

เสริม เอียดตรง. (2552). *ปัญหำบางประการเกี่ยวกับภำยีสรรพสำมิตสำหรับผลิตภำณฑ์ยำสูบ.*

วิทยำนิพนธ์นิติศำสตรมหำบัณฑิต, สำขำวิชำกฎหมายภำยิ, คณะนิติศำสตร์, มหำวิทยำลัยธรรมศำสตร์.

อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์. (2563). *แนวทำงปรับนโยบาย 'ภำยีสรรพสำมิตยำสูบ'.* เข้าถึงได้จำก

<https://www.bangkokbiznews.com/news/901449>

ไอรวิณ์ ทองอรำม. (2560). *ปัญหำการกำหนดควำนภำยิและอัตราภำยีสรรพสำมิตสินค้ำบุหรีเพื่อ*

ควำมคุมปริมาณกำรบริโภค. เอกถศักศึกษำศิลปศำสตรมหำบัณฑิต, สำขำวิชำกฎหมายเศรษฐกิจ, คณะนิติศำสตร์, จุฬาลงกรณ์มหำวิทยำลัย.

Choudhry, N. N. (1975). A study of elasticity of West Malaysian income tax system 1961-1970. In

N.K. Humphreys (Ed.), *IMF staff papers: Volume 22 No. 2* (pp. 494-509). Washington

D.C.: International Monetary Fund.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตารางที่ 8 กรอบแนวคิดหลักการของภานีสรรพสามิตที่ดีของวันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึงใน ไอ
รวีณ์ ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5)

แนวคิด	องค์ประกอบ	นิยามเชิงทฤษฎี	ประเด็น/ตัว บ่งชี้	ข้อคำถาม/ มาตรวัด	นิยามเชิง ปฏิบัติการ
แนวคิด หลักการ ของภานี สรรพสามิต ที่ดีของ วันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้าง ถึงใน ไอรวีณ์ ทอง อร่าม, 2560, หน้า 4-5)	1.ความเป็น ธรรม	ความยุติธรรม ด้านราคา ประเมินที่ใช้ เป็นฐานในการ คำนวณภานี ความยุติธรรม เรื่องการกำหนด ลักษณะของ สินค้าที่ทำให้ สินค้าหนึ่งต้อง เสียอัตราภานี มากกว่าชนิดอื่น ๆ โดยพิจารณา จากเจตนารมย์ หรือหลักการ ทางทฤษฎีอัน เป็นพื้นฐานของ ภานี	ความยุติธรรม ด้านราคา ประเมินที่ใช้ เป็นฐานในการ คำนวณภานี ความยุติธรรม เรื่องการกำหนด ลักษณะของ สินค้าที่ทำให้ สินค้าหนึ่งต้อง เสียอัตรา ภานีมากกว่า ชนิดอื่น ๆ โดย พิจารณาจาก เจตนารมย์หรือ หลักการทาง ทฤษฎีอันเป็น พื้นฐานของ ภานี สรรพสามิต	ความ ยุติธรรมด้าน ประเมินราคา ยาสูบที่ใช้ เป็นฐานใน การคำนวณ ภานี ยุติธรรม หรือไม่ เพราะเหตุใด ความ ยุติธรรมเรื่อง การกำหนด ลักษณะของ สินค้ายาสูบที่ ทำให้สินค้า ยาสูบต้องเสีย ภานีอัตรา ภานีมากกว่า ชนิดอื่น ๆ หรือไม่ เพราะเหตุใด	เป็นการ ศึกษาความ ยุติธรรมด้าน ประเมินราคา ยาสูบที่ใช้ เป็นฐานใน การคำนวณ ภานี การ กำหนด ลักษณะของ สินค้ายาสูบที่ ทำให้สินค้า ยาสูบต้องเสีย ภานีอัตรา ภานีมากกว่า ชนิดอื่น ๆ การบริหาร ภานียาสูบใน ปัจจุบันมี ประสิทธิภาพ มากพอ รวมถึงการ บังคับใช้ กฎหมาย ยาสูบมีความ ทั่วถึง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แนวคิด	องค์ประกอบ	นิยามเชิง ทฤษฎี	ประเด็น/ตัว บ่งชี้	ข้อคำถาม/ มาตรวัด	นิยามเชิง ปฏิบัติการ
		เป็นเรื่องหลัก ในการจัดเก็บ ภาษีทุกชนิด ความเป็นธรรม ในทางทฤษฎี เป็นแนวคิดที่ นำไปใช้ร่าง กฎหมาย เพื่อให้ได้ กฎหมายที่เป็น ธรรม ส่วน ความเป็นธรรม ในทางปฏิบัติ จะเกี่ยวข้อง กับการบริหาร ภาษีที่มี ประสิทธิภาพ และมีการ บังคับใช้ กฎหมายอย่าง ทั่วถึงและเป็น ธรรมด้วย	ความเป็น ธรรมในการ บริหารภาษีที่ มี ประสิทธิภาพ	ความเป็นธรรม ในการบริหาร ภาษีอาสวบใน ปัจจุบันท่านคิด ว่ามี ประสิทธิภาพ มากพอหรือไม่ อย่างไร	
			ความเป็น ธรรมในการ บังคับใช้ กฎหมายอย่าง ทั่วถึง	ความเป็นธรรม ในการบังคับใช้ กฎหมายอาสวบ มีความทั่วถึง หรือไม่ อย่างไร	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แนวคิด	องค์ประกอบ	นิยามเชิงทฤษฎี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม/มาตรวัด	นิยามเชิงปฏิบัติการ
แนวคิดหลักการของภาษีสรรพสามิตที่ดิของวันชัยตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึงใน ไอรวินท์ ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5)	2.ความมีประสิทธิภาพ	ฐานภาษีและอัตราภาษีที่จัดเก็บจะต้องอยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดการหยุดชะงักของระบบเศรษฐกิจและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตนั้น ๆ	ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้รัฐเก็บรายได้มากขึ้น	ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้รัฐเก็บรายได้มากขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด	เป็นการศึกษาภาษีสรรพสามิตยาสูบ ช่วยทำให้รัฐเก็บรายได้มากขึ้น
			ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลง	ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลงหรือไม่ เพราะเหตุใด	ช่วยทำให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลง ผู้คนมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการเลิกสูบบุหรี่ รวมถึงการกำหนดส่วนต่างของอัตราภาษียาสูบภายในสินค้าประเภทเดียวกันแต่ต่างชนิดกัน
			ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ผู้คนมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการเลิกสูบบุหรี่	ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ผู้คนมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการเลิกสูบบุหรี่หรือไม่	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แนวคิด	องค์ประกอบ	นิยามเชิง ทฤษฎี	ประเด็น/ตัว บ่งชี้	ข้อความ/ มาตรวัด	นิยามเชิง ปฏิบัติการ
แนวคิด หลักการของ ภานี สรรพสามิตที่ ดีของวันชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้างถึง ใน ไร่วิณ ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5)	2.ความมี ประสิทธิภาพ		การกำหนด ส่วนต่างของ อัตราภานี ยาสูบภายใน สินค้าประเภท เดียวกันแต่ ต่างชนิดกัน	การกำหนด ส่วนต่างของ อัตราภานี ยาสูบภายใน สินค้า ประเภท เดียวกันแต่ ต่างชนิดกัน เช่น บุหรี่ ซิการ์เรตทั้งที่ ผลิตใน ประเทศและ ต่างประเทศ ยาเส้น เป็น ต้น มีผลต่อ พฤติกรรม ผู้บริโภค หรือไม่ อย่างไร	เช่น บุหรี่ ซิการ์เรตทั้ง ที่ผลิตใน ประเทศ และ ต่างประเทศ ยาเส้น เป็นต้น

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แนวคิด	องค์ประกอบ	นิยามเชิง ทฤษฎี	ประเด็น/ตัว บ่งชี้	ข้อคำถาม/มาตร วัด	นิยามเชิง ปฏิบัติการ
แนวคิด หลักการ ของภานี สรรพสามิต ที่ดีของวัน ชัย ตั้งวิจิตร (2558 อ้าง ถึงใน 'ไอรวิน' ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5)	3.ความ เอื้ออำนวย	บทบัญญัติ ของ กฎหมาย จะต้อง สามารถ นำไปบังคับ ใช้ได้จริง สามารถ เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน จนเกินไป ข้อปฏิบัติ ต่าง ๆ ต้อง ไม่มากเกินไป ความจำเป็น ทำให้ยากต่อ การ หลีกเลี่ยง ภานีและมี ต้นทุนใน การจัดเก็บ ตลอดจน การ ควบคุมดูแล ที่ต่ำ	พระราชบัญญัติ ภานี สรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ กฎกระทรวง เกี่ยวกับภานี เกี่ยวกับภานี สรรพสามิต ยาสูบมีความ เข้าใจง่าย ไม่ ซับซ้อน จนเกินไป พระราชบัญญัติ ภานี สรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ กฎกระทรวง เกี่ยวกับภานี สรรพสามิต ยาสูบข้อปฏิบัติ ต่าง ๆ ต้องไม่มี มากเกินไป จำเป็น	พระราชบัญญัติ ภานีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ กฎกระทรวง เกี่ยวกับภานี สรรพสามิต ยาสูบมีความ เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน จนเกินไปใช่ หรือไม่อย่างไร พระราชบัญญัติ ภานี สรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ กฎกระทรวง เกี่ยวกับภานี สรรพสามิต ยาสูบ มีข้อปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การต่อ ใบอนุญาต ยาสูบ ค่าปรับที่ เกี่ยวข้องกับ	เป็นการศึกษา พระราชบัญญัติ ภานี สรรพสามิต และกฎ กระทรวง เกี่ยวกับภานี สรรพสามิต เข้าใจง่าย ไม่ ซับซ้อน จนเกินไป ข้อ ปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การต่อ ใบอนุญาต ยาสูบ ค่าปรับที่ เกี่ยวข้องกับ ยาสูบ เป็นต้น ไม่ควร มีมากเกินไป จำเป็น และ ป้องกันการ หลีกเลี่ยงภานี

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แนวคิด	องค์ประกอบ	นิยามเชิง ทฤษฎี	ประเด็น/ตัว บ่งชี้	ข้อความ/ มาตรวัด	นิยามเชิง ปฏิบัติการ
แนวคิด หลักการของ ภานี สรรพสามิตที่ ดิของวันชัย ตั้งวิจิตร(2558 อ้างถึงใน ไอรวิน ทอง อร่าม, 2560, หน้า 4-5)	3.ความ เอื้ออำนวย (ต่อ)			ยาสูบ เป็นต้น มีมากเกินไป จำเป็นหรือไม่ เพราะเหตุใด	
			พระราชบัญญัติ ภานี สรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ กฎกระทรวง เกี่ยวกับภานี สรรพสามิต ยาสูบป้องกัน การหลีกเลี่ยง ภานี	พระราชบัญญัติ ภานี สรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ กฎกระทรวง เกี่ยวกับภานี สรรพสามิต ยาสูบป้องกัน การหลีกเลี่ยง ภานี ได้หรือไม่ อย่างไร	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แนวคิด	องค์ประกอบ	นิยามเชิงทฤษฎี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม/มาตรวัด	นิยามเชิงปฏิบัติการ
แนวคิดหลักการของภานีสรรพสามิตที่ดิของวันชัยตั้งวิจิตร(2558อ้างถึงในไอรวินท์ ทองอร่าม, 2560, หน้า 4-5)	4.การส่งผลกระทบเชิงพฤติกรรม	การควบคุมการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดีดั่งนั้นอัตราภานีสที่ดึจะดึองสามารถก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคได้ระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นระดับที่เหมาะสมทั้งต่อผู้ผลิตสินค้าและผู้บริโภคกล่าวคือจะต้องไม่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ผลิตกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากจนเกินไป	การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคยาสูบให้ลดลง	พระราชบัญญัติภานีสสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภานีสสรรพสามิต ยาสูบสามารถช่วยลดการบริโภคยาสูบของประชาชนได้จริงหรือไม่	เป็นการศึกษาภานีสสรรพสามิต ยาสูบช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค ยาสูบให้ลดลง หรือทำให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าทดแทน ยาสูบ หรือส่งผลต่อการจัดเก็บภานีสสรรพสามิต

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แนวคิด	องค์ประกอบ	นิยามเชิงทฤษฎี	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ข้อความ/มาตรวัด	นิยามเชิงปฏิบัติการ
			การจัดเก็บภาษี สรรพสามิต	พระราชบัญญัติ ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ กฎกระทรวง เกี่ยวกับภาษี สรรพสามิต ยาสูบ ส่งผลต่อ การจัดเก็บภาษี สรรพสามิต หรือไม่ เพราะ เหตุใด	

ภาคผนวก ข
เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรื่อง ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบ
ต่อกรมสรรพสามิต

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
เจตนารมณ์ในการออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวง
การกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตที่เกี่ยวกับยาสูบ และเพื่อศึกษาผลกระทบข้างเคียงจากการ
กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต

1. การศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ ในการทราบผลกระทบของการกำหนดพิกัดอัตรา
ภาษีสรรพสามิตยาสูบตามพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อเจตนารมณ์กรม
สรรพสามิตและทราบแนวทางในการแก้ปัญหาการปรับพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบให้
เหมาะสม

2. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 ผลกระทบของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวง
การกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ ณ โอกาสนี้

คำยินยอมของผู้เข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้าได้ทราบรายละเอียดตลอดจนวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้อย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใด
ปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น

(ลงชื่อ).....

อรรถพล อำพัน

(.....)

นิติศาสตร์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ผู้ให้ข้อมูล

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ชื่อ-สกุล.....
2. ตำแหน่ง.....สังกัด.....
3. บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ.....
4. อายุงาน.....ปี.....เดือน.....

ตอนที่ 2 ผลกระทบของพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ยาสูบ

2.1 ความเป็นธรรม

2.1.1 ความเป็นธรรมที่ใช้ราคาจากการประเมินสินค้ายาสูบเป็นฐานในการคำนวณภาษี
นั้น ยุติธรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

2.1.2 ความเป็นธรรมด้านเรื่องการกำหนดลักษณะของสินค้ายาสูบที่ทำให้สินค้ายาสูบ
ต้องเสียภาษีในอัตรากว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ นั้นเป็นธรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

2.1.3 ความเป็นธรรมด้านการบริหารภาษียาสูบในปัจจุบันท่านคิดว่ามีมากพอหรือไม่
อย่างไร

.....

.....

2.1.4 ความเป็นธรรมด้านการบังคับใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ
กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องยาสูบมีความทั่วถึงหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.2 ความมีประสิทธิภาพ

2.2.1 ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยให้รัฐเก็บรายได้มากขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

2.2.2 ภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลง หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

2.2.3 การกำหนดของอัตราภาษียาสูบแตกต่างกันของ บุหรี่ซิการ์และทั้งที่ผลิตในประเทศ/
ต่างประเทศ และยาเส้น มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.3 ความเอื้ออำนวย

2.3.1 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษี
สรรพสามิตยาสูบมีความเข้าใจในระดับใด (มาก,ปานกลาง,ยาก,ยากมาก) ไม่ซับซ้อนจนเกินไป
ใช่หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.3.2 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษี
สรรพสามิตยาสูบ มีข้อปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การต่อใบอนุญาตยาสูบ ค่าปรับที่เกี่ยวข้องกับยาสูบ เป็น
ต้น มีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

2.3.3 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษี
สรรพสามิตยาสูบป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี ได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.4 การส่งผลกระทบเชิงพฤติกรรม

2.4.1 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบสามารถช่วยลดการบริโภคยาสูบของประชาชนได้จริงหรือไม่

.....

.....

2.4.2 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบทำให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าทดแทนยาสูบ เช่น ยาเส้น ยาสูบต่างประเทศ เป็นต้น จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

2.4.3 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบ ส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

ภาคผนวก ค

ผลตรวจเครื่องมือการวิจัยของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ ที่	ชื่อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปล ผล	ข้อคำถามปรับปรุง
		คนที่	คนที่	คนที่				
		1	2	3				
ด้านที่ 1 ความเป็นธรรม								
1.1	ความเป็นธรรมด้านราคาที่ใช้ฐานในการคำนวณภาษี	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
1.2	ความเป็นธรรมด้านการกำหนดภาษีอาสูบที่สูงกว่าสินค้าชนิดอื่น ๆ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
1.3	ความเป็นธรรมในด้านการบริหารด้านภาษี	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
1.4	ความเป็นธรรมการบังคับใช้กฎหมายอย่างทั่วถึง ตั้งแต่ชาวสวนยาง ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
ด้านที่ 2 ความมีประสิทธิภาพ								
2.1	การกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
2.2	การกำหนดภาษีสรรพสามิตยาสูบช่วยทำให้ผู้บริโภคยาสูบลดลง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
2.3	การกำหนดอัตราภาษียาสูบระหว่างอนุภูมิภาค แรตภายในประเทศ/ต่างประเทศ และยาเส้น ต่อพฤติกรรมผู้บริโภค	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-

ข้อ ที่	ชื่อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปล ผล	ชื่อคำถามปรับปรุง
		คนที่	คนที่	คนที่				
		1	2	3				
ด้านที่ 3 ความเอื้ออำนวย								
3.1	พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถทำความเข้าใจได้สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
3.2	พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบมีข้อปฏิบัติที่ไม่มากเกินไปจนจำเป็น มีความเหมาะสมสำหรับการต่อไปอนุญาตขายยาสูบ และการปราบปรามผู้กระทำความผิด เช่น ขั้นตอน ค่าปรับ เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
3.3	พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงที่เกี่ยวกับยาสูบสามารถช่วยป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษี	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-

ข้อ ที่	ชื่อรายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	แปล ผล	ข้อความปรับปรุง
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3				
		4. การส่งผลกระทบเชิงพฤติกรรม						
4.1	การส่งผลกระทบต่อการลด จำนวนผู้บริโภคนยาสูบ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
4.2	การส่งผลกระทบต่อการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผู้บริโภคน โดยการทำสินค้า ทดแทน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-
4.3	พระราชบัญญัติภาษี สรรพสามิต พ.ศ. 2560 และ กฎกระทรวงเกี่ยวกับภาษี สรรพสามิตยาสูบ ส่งผล กระทบต่อการจัดเก็บรายได้ ภาษียาสูบ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้	-

.....

 (นายสมศักดิ์ สุวรรณสุขกุล)
 นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการพิเศษ

(นายแสงชัย แสงวงษกร)
 นิติกรปฏิบัติการ

.....
 (รศ.ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต)
 อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
 มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ง

ผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาโครงการวิจัย

รหัสโครงการวิจัย : G-HU 270/2563

โครงการวิจัยเรื่อง : ผลกระทบข้างเคียงจากการกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตของผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อกรมสรรพสามิต

หัวหน้าโครงการวิจัย : นายอรรถพล อัมพัน

หน่วยงานที่สังกัด : นิติระดับบัณฑิตศึกษา คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ สวัสดิภาพ และไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ (ดูตามเอกสารตรวจสอบ)

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	ฉบับที่ 2 วันที่ 24 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564
2. เอกสารโครงการวิจัยฉบับภาษาไทย	ฉบับที่ 2 วันที่ 1 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2564
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วันที่ 24 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564
4. เอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วันที่ 24 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564
5. เอกสารแสดงรายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ฉบับที่ 1 วันที่ 26 เดือน มกราคม พ.ศ. 2564
6. เอกสารอื่นๆ	ฉบับที่ - วันที่ - เดือน - พ.ศ. -

วันที่รับรอง : วันที่ 31 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2564

วันที่หมดอายุ : วันที่ 31 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2565

ลงนาม

(ดร.พิมลพรรณ เลิศล้ำ)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา
สำหรับโครงการวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษา และระดับปริญญาตรี
ชุดที่ 4 (กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ภาคผนวก จ
ตารางวิเคราะห์เนื้อหา

2.2 ความมีประสิทธิภาพ

<p>2.2.1 ภาวีสรรพหิมิตชวยร่วทำใช้รัฐเก็บรายได้มากขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด</p>							
<p>นักวิชาการสหภาพคนที่ 1</p> <p>ผมรู้สึกดีในส่วนนี้เนื่องจากได้ตั้งระดับค่าน้ำหนักตั้งแต่ปี 2561 การเก็บภาษีชวยร่วอยู่ประมาณ 60,000 กว่าล้านบาทประเทศ แม้กระทั่งในภาค 2 จัดเก็บอยู่ประมาณ 10,000 ล้านบาทต่อปี รัฐเก็บภาษีชวยร่วให้ลดลงมาก อาจจะเป็นการเก็บอัตราภาษีที่ต่ำไปหรือไม่ก็รวม ทำให้ต่างชาติที่เข้ามาทำธุรกิจในส่วนนี้หลายเกือบ 80 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2560-2561 ที่ผ่านมามีชวยร่วคือ ไม่ช่วยทำให้มากขึ้น</p>	<p>นักวิชาการสหภาพคนที่ 2</p> <p>ชั้นกลางที่เพิ่มขึ้น คนอื่น ๆ ทำให้รัฐจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นแน่นอน ถ้าเป็นไปได้ตามแผนที่มีการสรรพหิมิตกำหนดไว้ตั้งแต่ต้น เช่น เมื่อปี พ.ร.บ.ภาษีสรรพพหิมิต 2560 ไม่น่าจะมี เมื่อเรามีการออกการจัดเก็บภาษีชวยร่ว มีฐานของมูลค่า เราอยู่ที่ 2 อัตรา เช่น อัตราร้อยละ 20 กับ อัตราร้อยละ 40 แต่เมื่อใช้ไปแล้ว จะมีการปรับให้ฐานเดียวกันคือ ร้อยละ 40 ซึ่งจะเก็บภาษีรายได้มากขึ้นอย่างแน่นอน</p>	<p>นักวิชาการสหพหิมิต ชั้นกลางที่เพิ่มขึ้น</p> <p>มีข้อดีที่ได้อยู่กับผู้ทำธุรกิจภาษีชวยร่ว คนก็จะเข้าไปลงทุนชวยร่วมากขึ้นจากต่างประเทศ คือประเทศไทยจะมีการเคลื่อนย้ายของคน ด้านทางบก ทางทะเล ทางอากาศได้เป็นจำนวนมาก เปรียบเทียบปรับได้มาก ในกรณีนี้ในส่วนต่างระหว่างราคาผู้ที่เสียภาษีมีจะสูงกว่าผู้ที่หนีภาษีมีและราคาทำให้นักหนีไปทั่วโลกผู้ที่เรียกค่ากว่า มันอาจจะเก็บไม่ได้ตามเป้าหมาย ทำให้รายได้จากภาษีลดลงก็เป็นส่วนหนึ่ง</p>	<p>นักร่วมปฏิบัติคนที่ 1</p> <p>จากข้อมูลการเก็บภาษีของชวยร่วมันลดลง อย่างไม่มีขีดจำกัด บ้างปีลดลงไปแค่ประมาณ 0.8 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นเองครับ ซึ่งปัญหาที่อุตสาหกรรมชวยร่วสามารถปรับรายได้ได้ ก็คือว่าปัญหาการตัดสินภาษีที่ลดลงอาจจะหายไปพร้อมกับรายได้</p>	<p>นักร่วมปฏิบัติคนที่ 2</p> <p>ไม่มีผลครับ จากสถิติแล้วการเก็บภาษีชวยร่วลดลงในของเอกชน ในการนำเข้าภาษีชวยร่วจากต่างประเทศที่มีผลให้รัฐจัดเก็บอัตราร้อยละ 20 ส่วนแบ่งการลดจากรัฐของเงินต้องไม่ได้</p>	<p>นักวิชาการสหพหิมิต ปฏิบัติคนที่ 1</p> <p>ไม่เพราะการเก็บภาษีชวยร่วแพงทำให้ผู้บริโภครู้สึกไม่ชอบชวยร่วทางเดียว เช่น บุหรี่ไฟฟ้า คิดกฎหมาย เช่น บุหรี่ไฟฟ้า บุรีติดยุคสมัย</p>	<p>นักวิชาการสหพหิมิต ปฏิบัติคนที่ 2</p> <p>โดยตัวของกฎหมายสรรพพหิมิตเอง ถูกออกแบบมาเพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เทคโนโลยีของรัฐ โดยกรมสรรพพหิมิตชวยร่วที่ลดลง หากจะพูดว่ากฎหมายสรรพพหิมิตชวยร่วช่วยให้รัฐเก็บรายได้ได้มากขึ้นหรือไม่ คงต้องดูว่าจัดเก็บรายได้ภาษีชวยร่วได้ไม่น้อยกว่าเดิม แต่ที่อาจจะยังมีเหตุผลอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีชวยร่วด้วย เช่น ราคาลดของ ผู้บริโภค การลดค่าของ ผู้ประกอบการ ราคาสินค้าในประเทศ และต่างประเทศ การลดจ่านำชวยร่วหนีภาษีซึ่งมีราคาต่ำกว่า ชวยร่วที่ชำระภาษีถูกต้อง</p>	<p>นักวิชาการสหพหิมิต ชั้นกลางคนที่ 1</p> <p>จากข้อมูลการจัดเก็บภาษีชวยร่วตั้งแต่ปี 2561 การเก็บภาษีชวยร่วที่ลดลง</p>
<p>ความมีประสิทธิภาพ</p>							
<p>นักวิชาการสหพหิมิต ชั้นกลางที่เพิ่มขึ้น</p> <p>ผมรู้สึกดีในส่วนนี้เนื่องจากได้ตั้งระดับค่าน้ำหนักตั้งแต่ปี 2561 การเก็บภาษีชวยร่วอยู่ประมาณ 60,000 กว่าล้านบาทประเทศ แม้กระทั่งในภาค 2 จัดเก็บอยู่ประมาณ 10,000 ล้านบาทต่อปี รัฐเก็บภาษีชวยร่วให้ลดลงมาก อาจจะเป็นการเก็บอัตราภาษีที่ต่ำไปหรือไม่ก็รวม ทำให้ต่างชาติที่เข้ามาทำธุรกิจในส่วนนี้หลายเกือบ 80 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2560-2561 ที่ผ่านมามีชวยร่วคือ ไม่ช่วยทำให้มากขึ้น</p>	<p>นักวิชาการสหพหิมิต ชั้นกลางที่เพิ่มขึ้น</p> <p>มีข้อดีที่ได้อยู่กับผู้ทำธุรกิจภาษีชวยร่ว คนก็จะเข้าไปลงทุนชวยร่วมากขึ้นจากต่างประเทศ คือประเทศไทยจะมีการเคลื่อนย้ายของคน ด้านทางบก ทางทะเล ทางอากาศได้เป็นจำนวนมาก เปรียบเทียบปรับได้มาก ในกรณีนี้ในส่วนต่างระหว่างราคาผู้ที่เสียภาษีมีจะสูงกว่าผู้ที่หนีภาษีมีและราคาทำให้นักหนีไปทั่วโลกผู้ที่เรียกค่ากว่า มันอาจจะเก็บไม่ได้ตามเป้าหมาย ทำให้รายได้จากภาษีลดลงก็เป็นส่วนหนึ่ง</p>	<p>นักร่วมปฏิบัติคนที่ 1</p> <p>จากข้อมูลการเก็บภาษีของชวยร่วมันลดลง อย่างไม่มีขีดจำกัด บ้างปีลดลงไปแค่ประมาณ 0.8 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นเองครับ ซึ่งปัญหาที่อุตสาหกรรมชวยร่วสามารถปรับรายได้ได้ ก็คือว่าปัญหาการตัดสินภาษีที่ลดลงอาจจะหายไปพร้อมกับรายได้</p>	<p>นักร่วมปฏิบัติคนที่ 2</p> <p>ไม่มีผลครับ จากสถิติแล้วการเก็บภาษีชวยร่วลดลงในของเอกชน ในการนำเข้าภาษีชวยร่วจากต่างประเทศที่มีผลให้รัฐจัดเก็บอัตราร้อยละ 20 ส่วนแบ่งการลดจากรัฐของเงินต้องไม่ได้</p>	<p>นักวิชาการสหพหิมิต ปฏิบัติคนที่ 1</p> <p>ไม่เพราะการเก็บภาษีชวยร่วแพงทำให้ผู้บริโภครู้สึกไม่ชอบชวยร่วทางเดียว เช่น บุหรี่ไฟฟ้า คิดกฎหมาย เช่น บุหรี่ไฟฟ้า บุรีติดยุคสมัย</p>	<p>นักวิชาการสหพหิมิต ชั้นกลางคนที่ 1</p> <p>จากข้อมูลการจัดเก็บภาษีชวยร่วตั้งแต่ปี 2561 การเก็บภาษีชวยร่วที่ลดลง</p>		
<p>เป็นภาษีได้มากขึ้น เพราะ</p>							
<p>ประเด็นที่ 1 : รัฐจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นแน่นอน ถ้าเป็นไปได้ตามแผนที่ร่วมสรรพหิมิตกำหนดไว้ตั้งแต่ต้น (ความดี 1)</p>							
<p>ประเด็นที่ 2 : ผู้ลงทุนที่หนีไปทั่วโลกหนีไปชวยร่วทางเดียว เช่น บุหรี่ไฟฟ้า บุรีติดยุคสมัย เช่น บุรีติดยุคสมัย เช่น บุรีติดยุคสมัย เนื่องจากมีราคาดีและมีกำไรที่ต่ำกว่าผู้ชวยร่ว (ความดี 2)</p>							
<p>ประเด็นที่ 3 : อุตสาหกรรมชวยร่วไม่สามารถปรับตัวได้ทัน (ความดี 1)</p>							
<p>ประเด็นที่ 4 : อาจจะด้วยเหตุผลอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีชวยร่วด้วย เช่น ราคาลดของ ผู้บริโภค การลดค่าของ ผู้ประกอบการ ราคาสินค้าในประเทศ และต่างประเทศ การลดจ่านำชวยร่วหนีภาษี ซึ่งมีราคาต่ำกว่า ชวยร่วที่ชำระภาษีถูกต้อง (ความดี 1)</p>							
<p>ประเด็นที่ 5 : จากข้อมูลการจัดเก็บภาษีชวยร่วตั้งแต่ปี 2561 การเก็บภาษีชวยร่วที่ลดลง (ความดี 1)</p>							

<p>2.4.3 พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับภาษีสรรพสามิตอาหุสน์ ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตหรือไม่ เพราะเหตุใด</p>						
<p>ส่งผล ตั้งแต่ลดจากการจัดเก็บจาก 60,000 กว่าล้าน เหลือเพียง 18,000 ล้านบาท</p>	<p>นักวิชาการสรรพสามิต ชำนาญการพิเศษคนที่ 2</p> <p>อันนี้ทำให้รัฐจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นแน่นอน ถ้าขึ้นไปตามแผนที่กรมสรรพสามิตกำหนดไว้ตั้งแต่ต้น เช่น เมื่อมี พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต 2560 ใหม่ ๆ เน้นให้มีการออกการจัดเก็บภาษีอาหุสน์มีในฐานของมูลค่า เรายังอยู่ 2 อัตรา เช่น อัตราร้อยละ 20 กับ อัตราร้อยละ 40 แต่เมื่อใช้ไปแล้ว เราจะมีการปรับให้ใช้ฐานเดียวกัน คือ ร้อยละ 40 ซึ่งจะเก็บภาษีรายได้มากขึ้นอย่างแน่นอน</p>	<p>นักวิชาการสรรพสามิต ชำนาญการพิเศษคนที่ 3</p> <p>มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการซึ่งมีผลต่อการจัดเก็บภาษีอาหุสน์สูง คนก็จะหันไปสู่อุตสาหกรรมที่มีการส่งออกนำเข้าจากต่างประเทศ คือประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทางขายและด้านทางบก ทางทะเล ค่าใช้จ่ายปริมาณสามารถจับคู่กันผู้กระทำผิดได้เป็นจำนวนมาก เบียดเบียนผู้รับได้มาก ในตรงนั้นเป็นส่วนต่างระหว่างราคาทุนหรือที่เรียกว่ากำไรกับกำไรที่กำไรที่มีมูลค่า ทำให้คนหันไปบริโภคบุหรี่ที่ราคาต่ำกว่ามันอาจจะเก็บไม่ได้ตามเป้าหมาย ทำให้รายได้จากภาษีลดลงก็เป็นส่วนหนึ่ง</p>	<p>นักวิชาการสรรพสามิตคนที่ 1</p> <p>เป็นประเด็นที่กล่าวมาแล้วว่า มันมีข้อผูกมัดแล้ว การเก็บภาษีมันลดลงจริง ๆ แต่ไม่ได้มีข้อเสียสำคัญ เพราะมันลดลงเพียงเล็กน้อยมาก ประกอบกับโรงงานอุตสาหกรรมยังมีรายได้</p>	<p>นักวิชาการสรรพสามิตคนที่ 2</p> <p>ไม่มีผลอะไร จากสถิติแล้ว การเก็บภาษีอาหุสน์จะลดลงในของออกชน ในกรณีนำเข้าภาษีอาหุสน์จากต่างประเทศ ที่มีผลให้รัฐจัดเก็บอัตราร้อยละ 20 ส่วนแผนการลดค่าของร้อยละ 20 จึงมีข้อสงสัย</p>	<p>นักวิชาการสรรพสามิต ปฏิบัติการ คนที่ 1</p> <p>ไม่เพราะการที่ภาษีอาหุสน์แพง ทำให้ผู้บริโภคหันไปสู่อุตสาหกรรมทางเลือก เช่น ยาเส้น หรือบุหรี่ตัด</p>	<p>นักวิชาการสรรพสามิต ปฏิบัติการ คนที่ 2</p> <p>โดยตัวของกฎหมายสรรพสามิตเอง ออกออกแบบมาเพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในปัจจุบัน รัฐ โดยกรมสรรพสามิตมีแนวโน้มในการจัดเก็บภาษีอาหุสน์ที่ลดลง หากจะพูดว่ากฎหมายสรรพสามิตอาหุสน์ช่วยให้รัฐเก็บรายได้ได้มากขึ้นหรือไม่ คงต้องนำจัดเก็บรายได้ที่มีอาหุสน์ได้นั้นมาคิด แต่อีกอย่างคืออาจจะตัวอภิมูลค่าน้อยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีอาหุสน์ด้วย เช่น ทรัพย์สินของผู้บริโภค การลดค่าของทรัพย์สินของผู้บริโภค การลดค่าของมูลค่าทรัพย์สินในประเทศ และต่างประเทศ การลดจำนวนของอาหุสน์ที่มีอาหุสน์ที่มีมูลค่าต่ำกว่าอาหุสน์ที่มีมูลค่าสูงกว่า</p>
<p>ส่งผล เพราะ</p> <p>ประเด็นที่ 1 : จากการจัดเก็บจาก 60,000 กว่าล้าน เหลือเพียง 18,000 ล้านบาท (ตามข้อ 2)</p> <p>ประเด็นที่ 2 : บุหรี่ที่มีกำไรมีมูลค่าสูง ทำให้คนหันไปบริโภคบุหรี่ทางเลือก ส่งผลให้จัดเก็บภาษีได้ลดลง (ตามข้อ 2)</p> <p>ประเด็นที่ 3 : การเก็บภาษีมีมูลค่าสูงจริง ๆ แต่ไม่ได้มีข้อเสียสำคัญ เพราะมันลดลงเพียงเล็กน้อยมาก ประกอบกับโรงงานอุตสาหกรรมยังมีรายได้ (ตามข้อ 1)</p> <p>ประเด็นที่ 4 : รัฐจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นแน่นอน ถ้าขึ้นไปตามแผนที่กรมสรรพสามิตกำหนดไว้ตั้งแต่ต้น (ตามข้อ 1)</p>	<p>ไม่ส่งผล เพราะ</p> <p>ประเด็นที่ 1 : การเก็บภาษีอาหุสน์จะลดลง ในทุกปี เนื่องจากมีการคุ้มครองของเอกชน ในการนำเข้าภาษีอาหุสน์จากต่างประเทศ (ตามข้อ 1)</p> <p>ประเด็นที่ 2 : อาจจะตัวอภิมูลค่าน้อยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีอาหุสน์ด้วย เช่น ทรัพย์สินของผู้บริโภค การลดค่าของมูลค่าทรัพย์สินในประเทศ การลดจำนวนของอาหุสน์ที่มีอาหุสน์ที่มีมูลค่าต่ำกว่าอาหุสน์ที่มีมูลค่าสูงกว่า (ตามข้อ 1)</p>					

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายอรรถพล อัมพันธ์
วัน เดือน ปี เกิด 29 กรกฎาคม 2535
สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 79/1 ม.7 ถ.ศิริรักษ์ ต.หนองไม้แดง อ.เมือง จ.ชลบุรี
ตำแหน่งและประวัติการ พ.ศ.2561-ปัจจุบัน นักวิชาการสรรพสามิตปฏิบัติการ
ทำงาน สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 2
ประวัติการศึกษา พ.ศ.2560 วิทยาศาสตรบัณฑิต (สถิติ)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2564 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยบูรพา